

- rešenje ekonomskih problema!

100 NAJMOĆNIJIH SRBA U SVETU

Glasnik 10

Izdavač

SELAKOVA FONDACIJA

**Glavni i odgovorni
urednik:**

Milan Božić, pat. ing.

Zamenik:

prof. Lazar Bunović, dipl. ecc.

Urednici:

mr Đuro Borak, dipl. ing.
akademik Dragoljub Živojinović
Slavica Popović, dipl. ecc.
Ljubica Marković, dipl. ing.
prof. dr Radovan Kovačević

Lektor:

Predrag Čonkić i Svetlana Božić

Korektor:

Rada Kedža i Radojka Miletić Bijelić

**Kompjuterska
obrada:**

Mirjana Ranković
Zorica Tanasković
Aleksandar Henc
Jelena Nikolić

Tiraž:

4000

Štampa:

Euro Dream, Nova Pazova

Predstavljamo vam jubilarni broj Glasnika Selakove Fondacije koja obnavlja Pupinov fond. Šta se promenilo za ovu deceniju na polju očuvanja vrednosti Inovacijskog pokreta? *Da li ga dovoljno koristitimo za brži privredni oporavak zemlje?* Nažalost ne! Nastavlja se uništavanje mnogih vrednosti koje je SFRJ imalan, a naročito privreda. Ipak, nije ugašen Inovacijski pokret jer smo uspjeli da ojačamo ulogu **Mihajla Pupina** kao simbola pravih vrednosti Pokreta. Međutim, najveća imena koja su stvarala Pokret nisu više među nama. Odavno nema: **Dragutina Boškovića, Mike Špiljaka, Radeta Galeba, Veselina Andrijanića... pa nema akademika Slavka Borojevića, Aleksandra Despića, Vladimira Bošnjakovića, Aleksandra Marinića,** nema ni **Slavka Popovića, Milenka Pupovića, Željka Oreškovića, Božina Jovanovića, Ante Markovića** velikog reformatora, **Mateje Ignjatovića** i mnogih drugih. Otišao je i **patrijarh Pavle**, čije su duhovne vrednosti hranile pronalazače i kreativne ljude. Bio je to redak učitelj koji nas je, *kao Mihajlo Pupin*, učio da se borimo za hrišćanske vrednosti i da u toj borbi koristimo blage reči i jake argumente.

Od raspada SFRJ uglavnom malo se koriste tekovine Inovacijskog pokreta, što je i dovelo do **degradacije proizvodnje**. Izgleda da se naši političari sete proizvodnje, uglavnom, samo kada su izbori. *Kada dođu na vlast uglavnom ne umeju da čuju nikoga, osim sebe i svojih loših savetnika.* Svaku dobronamernu kritiku svhataju kao „napad” jer sebe smatraju nedodirljivim i nepogrešivim. *Kritiku zaustavljaju autoritetom funkcije, umesto istinom i znanjem.* **Privredna komora** je decenijama bila stožer IP i **najjači centar** u državi koja je okupljala inovatore i usmeravala njihove aktivnosti na privredni razvoj. Svi znamo kako je to danas. Tim pre, iznenađuje pismo predsednika PKS upućeno **Nikoli Hajdinu i Mladenu Selaku** povodom nekih tekstova objavljenih u ranijim Glasnicima, koji po našem mišljenju, ukazuju na krizu odnosa društva prema inovacijama.

Mnogi pominju Inovacijski pokret u Japanu koji je posle razrušene zemlje, 1945. **ostvario svetsko ekonomsko čudo**. Trebalo bi svi da znamo da je i u našoj zemlji jak IP bio u funkciji privredne reforme 70-tih godina prošlog veka. To iskustvo danas treba koristiti u rešavanju teške ekonomske krize. Pokret je upravo izgrađivao Inovacijsko društvo ugledom na Japan gde se stvarao kult kreativnog radnika-novatora, naročito u proizvodnji. U privredi SFRJ, u to doba, posebno se iskazivao **inovacijski dohodak** koji je bio oslobođen mnogih nameta a pomognut drugim podsticajnim merama. Stimulativnom raspodelom zarađenog dohotka stvarali su se uslovi za **masovan inventivni rad**. Tako smo kreativno primenjivali uvezenu tehnologiju, unapređivali klasičnu i stvarali sopstvenu, koja je počela davati konkurentne proizvode.

Srpska akademija nauka i umetnosti boreći se za afirmaciju naših velikana nauke i tehnike, prepoznala je vrednosti Pokreta u razvoju primenjene nauke kroz delo Mihajla Pupina. Podrška koju pruža Selakovoj fondaciji može biti presudna u primeni **Zakona o inovacionoj delatnosti** i oporavku privrede. Jačanje Pokreta znači *Put u inovacijsko društvo* da svako malo i srednje preduzeće treba da ima patente na kojima se zasniva proizvodnja a veliki privredni sistemi Aktive pronalazača. Čitava ova priča oko pokretanja proizvodnje i primene pomenutog Zakona može biti efikasna samo uz puno angažovanje svih, a posebno Republičke vlade i Komorskog sistema.

Sl. 1. Ugledni ljudi Inovacijskog pokreta: Nikola Hajdin, Dragoljub Zelenović, Dušan Čkrebić, Slobodan Milosavljević i Branko Krga, u Idvoru, 2011.

Sl.2 Kulturno umetnički program Oktobarskih Susreta 2011

Sl.3 Aleksa i Mateja vrše eksperimente na V Festivalu nauke 2011

OKTOBARSKI SUSRETI PRONALAZAČA 2011.GODINE

SCENARIO

SELAKOVA FONDACIJA SRPSKA AKADEMIJA NAUKA I UMETNOSTI SAVEZ PRONALAZAČA BEOGRADA

Idvor, 09.10.2011.

Kulturno umetnički program

Pred početak rada folklorni ansambl Osnovna škola "Mihajlo Pupin" iz Idvora izvešće kratak program

* * *

Sl.4. Jovanov Valentina učenica OŠ u Idvoru govori stihove pesnika Vojislava Ilića Mlađeg

1. Voditelj: Zahvaljujemo se folklornom ansamblu Osnovne škole „Mihajlo Pupin“ na lepo izvedenom kulturno umetničkom programu.

Poštovani gosti, koristimo priliku da još jedanput istaknemo da je Mihajlo Idvorski Pupin bio ne samo izvanredan naučnik, pronalazač, dobrotvor i rodoljub, već i veliki poznavalac poljoprivrede. Zbog toga se ovi susreti održavaju pod motom **„Baštovanska industrija kroz inovacije u biznisu“**. U skladu sa tim pročitacu deo citata iz Pupinovog članka objavljenog u „Privredniku“ Matice Srpske iz 1933.

... Bog je stvorio Jugoslaviju da svojom baštovanskom industrijom zauzme u Evropi ono mesto koje Kalifornija i Florida imaju u Sjedinjenim Državama Amerike?

Ja se ne ustručavam da mu to sad kažem, i da ga uverim, da je moje mišljenje opravdano, jer je osnovano na dugom iskustvu u Evropi i u Americi. Uveren sam, takođe, da veliki deo evropskog naroda čeka na jugoslovensko voće i povrće. Kada, bi se, na primer, **narod u Severnoj Nemačkoj i Poljskoj, u Danskoj, Švedskoj, Norveškoj i Engleskoj**, upoznao sa voćem i povrćem kakvo se može odgojiti u Jugoslaviji, onda bi se ti narodi koristili proizvodima voća i povrća Jugoslavije sa istim zadovoljstvom sa kojim se Amerikanci koriste proizvodima Kalifornije, Floride i Džordžije. Jugoslavija bi onda postala jedna od najimućnijih država u Evropi, kao što je Kalifornija jedna od najimućnijih država u Severnoj Americi.

Ja mislim da je stvaranje industrije, koju ja bar za sada nazivam „Baštovanskom“, jedan od najvažnijih ekonomskih problem u Jugoslaviji. Ja sam uveren da Jugoslavija može rešiti taj problem, mnogo lakše nego što Amerika može da reši problem američanskog farmera...

2.Voditelj: Poštovani gosti, pre nego što počnemo sa dodelom tradicionalnih nagrada dozvolite mi da reč dam gospođi **Mileni Popović-Božić**.

Sl. 5. Vesna Ralić, voditelj Oktobarskih susreta 2011.

Milena Popović Božić: Poštovani gosti samo jedna kratka ali značajna informacija. Svetski internet pretraživač **Google** je svoju početnu stranicu posvetio jednom od najznačajnijih srpskih naučnika-**Mihajlu Idvorskom Pupinu** povodom njegovog 157. rođendana.

Hvala.

3. Voditelj: Molimo radno predsedništvo da zauzme svoje mesto: **Slobodan Simić, Milan Božić, Duško Belić, Đuro Borak i Velja Trifunović.**

Milan Božić: Dragi prijatelji, dozvolite mi da pre nego počnemo sa radom odamo počast, minutom ćutanja, preminulom akademiku **Aleksandru Marinčiću**, jednom od najvećih stručnjaka (sledbenika) Inovacijskog pokreta uvaženom članu Upravnog i Uređivačkog odbora, predsedniku žirija i počasnom građaninu Idvora.

SLAVA MU I HVALA.

4. Voditelj: Ove godine Idvor bi želeo da dodeli dva posebna priznanja pravo iz srca Pupinovog rodnog mesta.

Tim povodom pozivam predsednika MZ Idvor **Duška Belića** da proglasi akademika **Dragoljuba Živojinovića** za počasnog gradjanina Idvora i **Aleksandru Ninković** da uruči zahvalnicu Idvora **Iliji Ceroviću**, uredniku naučnog programa RTS. Hvala

Sl.7. Početak rada Oktobarskih susreta 2011.

Sl. 8. Slavica Popović, pomoćnik predsednika Fonda čita Selakov telegram

Sl. 6. Poštovaoci lika i dela Mihajla Pupina dolaze u Idvor

5. Voditelj: A sad molim **Dragoljuba Cucića**, direktora Regionalnog centra za talente iz Pančeva da uzme reč. Hvala

6. Voditelj: A sad molim **predstavnik Skupštine Opštine Kovačica Puškar Jana** da uzme reč. Hvala.

7. Voditelj: Pre nego što pređemo na oficijelni deo pročit ćemo jedan od mnogih telegrama upućenih Skupu. To je telegram gospodina **Mladena Selaka**. Molim **Slavicu Popović**, pomoćnika predsednika Fonda da pročita telegram.

Hvala.

Dragi moji prijatelji, poštovani profesore Hajdin, poštovani gospodine Beliću,

Poznato vam je da iz objektivnih razloga, fizički ne mogu da budem sa vama ali budite sigurni da sam u Idvoru punim srcem i mislima. Želim Vam plodan i naporan rad i visok stvaralački duh nagrađenih.

Vaš Čika Selak, Čikago, SAD

8. Voditelj: A sad molim **Milana Božića**, predsednika Fondacije **Mladen Selak** i promotera ovih svečanosti da uzme reč.

Hvala

* * *

9. Voditelj: Poštovani gosti sada prelazimo na program svečane dodele priznanja najboljim pronalazačima i stvaraocima iz oblasti inovativnog stvaralaštva u 2011.g.

Ovogodišnji žiri obnovljenog Pupinovog fonda Selakove fondacije u sastavu Mr. Đuro Borak, predsednik, **Lazar Bunović**, zamenik predsednika, **Milan Božić**, član, **Slavica Popović**, član i Mr. **Snežana Šarboh**, član, doneo je odluku da se dodele odgovarajuća priznanja iz 5 kategorija, a to su:

1. PUPINOVA MEDALJA,

za izuzetan doprinos razvoju IP čiji je Pupin zaštitni znak

2. ZLATNA MEDALJA TESLA – PUPIN,

za pronalazača godine

3. SIMIĆEVA NOVČANA NAGRADA

legendama inovacijskog pokreta

4. SELAKOVA NOVČANA NAGRADA

Za najuspešniju ovogodišnju knjigu koja populariše inovacije

5. ZLATNA MEDALJA SA LIKOM MLADENA SELAKA,

mladim pronalazačima

Sl. 9. Medalja
Mladena Selaka

1. PUPINOVA MEDALJA

10. Voditelj: Žiri je ove godine dodelio tri Pupinove medalje koje će uručiti: predsednik SANU **Nikola Hajdin** i predsednik Fondacije **Milan Božić**.

Akademik Dragutin Zelenović, bivši visoki funkcioner u SFRJ i predsednik Vlade Republike Srbije. Istaknutom naučnom radniku, privredniku i **veoma aktivnom učesniku Inovacijskog pokreta**. To je vodeći čovek novosadske grupe vizionara privrednog razvoja ne samo pojedinih regiona nego zemlje u celini. Na njegovim pragmatičnim rešenjima zasnovanim na inovacijama bila je obezbeđena dugoročna privredna stabilnost zemlje. Kao vrstan stručnjak posebno se istakao u vođenju i organizovanju savremene proizvodnje u fabrikama „**Tvik**“ **Trebinje** i „**Jugoalat**“ **Novi Sad**. Svoje stručne i kreativne sposobnosti iskazao je pri projektovanju više od 25 fabrika. Profesora **Zelenovića** posebno krasi, kao i **Pupina**, skromnost, upornost i kreativnost u radu i ljubav prema mladima.

Molim nagrađenog Akademika Zelenovića da primi nagradu. Čestitamo.

Akademik Nikola Tasić, je ugledni naučnik i društveni radnik, podpredsednik SANU i bliski saradnik predsednika akademika Nikole Hajdina. Mnogo je učinio da **Akademija ne dozvoli da se ugasi Inovacijski pokret** kao trajna vrednost u borbi naše zemlje za oživljavanje i razvoj privrede. Među prvim naučnicima je prepoznao vrednosti Selakove fondacije u nastojanjima da se obnovi Pupinov fond. Kao pomoćnik predsednika Upravnog odbora Fonda predstavlja ogroman oslonac, posebno u **afirmaciji dela**

Sl. 10. Akademik Dragutin Zelenović
prima nagradu

Sl.11. Akademik Nikola Tasić,
dobitnik Pupinove medalje

Mihajla Pupina i podsticaja mladih na stvaralaštvo i kreativan rada. Bio je direktor Narodnog muzeja iz Beograda i Balkanološkog instituta. Radio je na istraživanju kultura bakarnog doba i istraživanja u Vinči. Uveo je praistoriju Kosova u arheološku literaturu.

Na žalost zbog bolesti **akademik Tasić** nije prisutan na susretima. Nagrada će mu biti uručena drugom prilikom.

Dušan Čkrebić, dipl. inž. bio je istaknuti privrednik, bavio se proizvodnjom posebno u fabrikama „Soda so“ i „Koksari“ u Lukavcu, gde je dugo godina bio direktor. **Dobro je razumeo idejne principe**

Inovacijskog pokreta u razvoju privrede u Jugoslaviji. Zalagao se za zaštitu domaće privrede od nametanja monopola razvijenih zemalja, preko patentno pravne regulative. Odani aktivista i dobar poznavalac inventivnog rada, doprineo je **jačanju Saveza pronalazača Jugoslavije** u teškim danima međunarodnih pritisaka. Tada je pretila opasnost da se Inovacijski pokret raspadne. Značajna je njegova uloga kao predsednika Privredne komore Srbije i društveno političkog radnika. Delujući neposredno kao predsednik Vlade Republike Srbije i visoki funkcioner SFRJ prepoznao je prave **vrednosti Inovacijskog pokreta** u stvaranju pravednijih međunarodnih ekonomskih odnos.

Sl.12 inž. Dušan Čkrebić prima Pupinovu zlatnu medalju

Molimo nagrađenog Dušana Čkrebića da primi nagradu. Čestitamo.

2. ZLATNA MEDALJA TESLA – PUPIN

11.Voditelj: Zlatna medalja Tesla – Pupin pronalazaču Godine za 2011. g. žiri je dodelio dvojici istaknutih aktivista Inovacijskog pokreta, a to su:

Slobodan Milovanović, pronalazač Godine za 2011. dobitnik **nagrade Agrobanke**, celim svojim bićem razmišlja kao pronalazač. Gotovo je nemoguće stupiti u dijalog sa njim, a da se ne priča o nekom inovativnom rešenju koje je zamislio, razradio i praktično realizovao. Veliki je vizionar. Kao potvrdu svojih ideja patentirao je proizvodnju „**Zlatnog humusa**“ i „**Zlatnog inja**“ i razradio

to rešenje do nivoa komercijalne upotrebe. Tek danas je ova ideja masovno zaživela u našoj zemlji. Poznato je, međutim, da se korišćenjem ovih proizvoda višestruko uvećava poljoprivredna proizvodnja kako voća, tako i povrća a posebno cveća. Kao dokaz navodimo njegov proizvod **bundevu „Ludaju“** koja je svojom težinom, kvalitetom i prinosom osvajala prva mesta na domaćim i međunarodnim sajmovima. Osim toga gospodin **Milovanović** prati i podržava Inovacijski pokret od osnivanja, posebno u Kragujevačkom regionu. Za njega se može reći da je u pravom smislu sledbenik Pupinove ideje o „Baštovanskoj industriji“...

Sl. 13. Istaknuti srpski pronalazač Milovanović
proglašava se pronalazačem Godine

Ova priznanja će uručiti **Milan Božić i Velja Trifunović iz Agrobanke. Molim nagrađenog Slobodana Milovanovića da primi nagradu. Čestitamo.**

Vladimir Vezmar, dipl.inž istaknuti aktivista koji ima izuzetne zasluge za razvoj pronalazaštva i afirmaciju inovacijske delatnosti posebno u Beogradu. On se kroz svoj nesebičan dugogodišnji rad u Savezu razvio u vrsnog poznavaoa ukupne problematike **razvoja Inovacijskog pokreta**. Višegodišnji je član predsedništva Saveza pronalazača Beograda, radi na formiranju infrastrukture ovog značajnog sistema organizovanja, počev od mnogih Aktiva u preduzećima i ustanovama do organizacija u celini na nivou grada Beograda.. Višegodišnji je **predsednik međunarodnog žirija** prestižne izložbe „Pronalazaštvo Beograd“ kao i većeg broja izložbi u regionu. Trenutno radi na popularizaciji inovacija i pronalazaštva kod mladih.

Molim nagrađenog Vladimira Vezmara da primi nagradu. Čestitamo.

3. SIMIĆEVA NOVČANA NAGRADA

12. Voditelj: Simićeva nagrada pripadaju **legenda Inovacijskog pokreta**. To su ljudi koji su predano radili na razvoju pronalazaštva više od 30 godina. Ove godine imamo tri dobitnika kojima će nagrade uručiti: **Slobodan Simić, zamenik predsednika UO i Milan Božić.**

Borisav Matić, dipl.inž. koji je kao istaknuti privrednik ceo svoj radni vek proveo u proizvodnji u „Minelu“ a zatim u „Termoelektu“ u kojima je bio pronalazač, glavni inženjer i generalni direktor. **Ima izuzetne zasluge** za razvoj pronalazaštva i afirmaciju inovacijske delatnosti u Beogradu, Srbiji i Jugoslaviji i kao takav bio je jedan od ključnih ljudi Inovacijskog pokreta. On se kroz svoj nesebičan dugogodišnji rad u Savezu pronalazača razvio u vrsnog poznavaoa ukupne problematike razvoja inovativne delatnosti kod nas i na međunarodnom planu. Kao jedan od **osnivača Saveza pronalazača Jugoslavije**, bio je strastveni borac za izgradnju Inovacijskog društva. Nosilac je više patenata koji su primenjeni u proizvodnji.

Sl. 15. Simić uručuje nagradu Borisavu Matiću velikanu Inovacijskog pokreta

Molim nagrađenog Borislava Matića da primi nagradu. Čestitamo.

Milorad Obradović, dipl. inž. istaknuti privrednik koji je ceo svoj radni vek proveo u fabrici „14.Oktobar“ u Kruševcu, gde se bavio poslovima razvoja. Njegova zasluga je što je Aktiv pronalazača Fabrike „14. oktobar“ bio je jedan od najboljih na nivou Srbije. Jedan je od osnivača Saveza pronalazača rasinskog Okruga i istaknuti aktivista Saveza pronalazača Srbije. Gospodin **Obradović ima oko 50 patenata** i za mnoge je nagrađen visokim odlikovanjima i priznanjima. Takođe, značajne su njegove aktivnosti na uvođenju i primeni tehnoloških inovacija u proizvodnji. Svojim kreativnim i organizatorskim sposobnostima u dužem vremenskom periodu širio je stvaralački duh na našim prostorima ističući kreativne sposobnosti pojedinca kao univerzalne vrednosti.

Sl. 14. Istaknuti aktivista IP Vladimir Vezmar prima zlatnu medalju Tesla - Pupin

Sl.16. Obradović sa Simićevom nagradom

Molim nagrađenog Milorada Obradovića da primi nagradu. Čestitamo.

Predrag Čonkić, dipl.inž. ugledni privrednik koji je radio u Industriji precizne mehanike u Beogradu. Ima izuzetne zasluge za razvoj pronalazaštva **kako u svojoj firmi tako i šire u Beogradu, Srbiji i Jugoslaviji.** Objavio je veći broj stručnih radova iz oblasti pronalazaštva. Izvanredan je njegov rad sa mladima, kojima na veoma kreativan način prenosi ljubav prema inovacijama. Učesnik je u organizaciji značajnih jubileja naših naučnika i pronalazača **posebno Tesle i Pupina.** Ovaj vrsni kreator je svojim umećem i radom počeo od razvoja Aktiva pronalazača u svom kolektivu i radio

na razvoju inovacijske delatnosti kroz institucije za Savez pronalazača Jugoslavije. **Autor je više inovacija** sa kojima je dobio brojna priznanja na izložbama u zemlji i inostranstvu.

Molim nagrađenog Predraga Čonkića da primi nagradu. Čestitamo.

4. SELAKOVA NOVČANA NAGRADA

13.Voditelj: Nagrada za najuspešnije knjigu koja populariše inovacijsku delatnost ove godine nije dodeljena.

Sl. 17. Čonkić je bio u jugoslovenskom timu za saradnju sa NR Kinom u oblasti patenata.

5. ZLATNA MEDALJA MLADEN SELAK MLADI PRONALAZAČ

14. Voditelj: Prelazimo na poslednju grupu nagrađenih, a to su mladi stvaraoci.

Dodeljuje se četvorici mladih pronalazača koje će nagrade uručiti **Milan Božić i Duško Belić,** predsednik Idvora.

· **ŽARKU KOLUNDŽIJI** za relizaciju zaštićenog novog patenta „Plastične aproksimalne matrice sa perforacijama za ajvori držače“. Pronalazak je namenjen za rekonstrukciju kvaliteta zuba druge klase, a razvijen je kao model do nivoa komercijalne realizacije.

Molim nagrađenog da primi nagradu. Čestitamo.

· **STEFAN ŠUŠNJAR**, učenik drugog razreda matematičke gimnazije, u Beogradu, izvanredan matematičar i kreativac, nosioc je više priznanja na republičkim takmičenjima iz oblasti fizike i matematike.

Molim nagrađenog da primi nagradu. Čestitamo.

Sl. 19. Mlade treba podsticati na kreativnost

· **JELENA MARINKOVIĆ**, maturant gimnazije Uroš Predić, u Pančevu, takođe je dobitnica više republičkih nagrada iz oblasti srpskog jezika i književnosti sa puno kreativnih ideja.

Molim nagrađenu da primi nagradu. Čestitamo.

· **DEJAN EREŠ**, učenik prvog razreda Gimnazije, u Pančevu, dobitnik je dve istaknute nagrade na republičkom takmičenju, iz oblasti fizike sa inventivnim rešenjima.

Molim nagrađenog da primi nagradu. Čestitamo.

* * *

Sl. 18. Stevan Šušnjar prima nagradu

REGIONALNI CENTAR "MIHAJLO PUPIN" – PANČEVO

15. Voditelj: Od prošle godine u okviru **svečanosti Oktobarskih susreta** dodeljuju se zahvalnice, diplome i nagrade za mlade talente iz Regionalnog centra za talente „Mihajlo Pupin“ iz Pančeva.

NAGRADE ZA MLADE

16. Voditelj: Diplome i nagrade za mlade, polaznicima Regionalnog centra Mihajlo Pupin iz Pančeva, dodeliće direktor centra **Cucić Dragoljub** i predsednik Mesne zajednice Idvor **Duško Belić**.

· **BRANKO GRBIĆ**, učenik prvog razreda Matematičke Gimnazije u Beogradu, za osvojeno drugo mesto na Republičkom takmičenju i drugo mesto na balkanijadi.

· **STEFAN ŠUŠNJAR**, učenik drugog razreda Matematičke gimnazije u Beogradu, za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti matematike, drugo mesto iz oblasti fizike i za osvojenu specijalnu nagradu na republičkoj smotri iz engleskog jezika.

· **MARKO ŠUŠNJAR**, učenik šestog razreda OŠ „Sveti Sava“, za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti matematike i prvo mesto iz oblasti fizike.

· **ALEKSANDAR MILOŠEVIĆ**, učenik OŠ „Stevica Jovanović“, za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti matematike i drugo mesto iz oblasti fizike.

· **STEFAN ĐORĐEVIĆ**, učenik 6. razreda OŠ „Sveti Sava“, za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti matematike.

· **MARTA BOŠNJAK**, učenica 6. razreda OŠ „Goce Delčev“, za osvojeno prvo mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **OGNJE TOŠIĆ**, učenik 6. razreda OŠ „Jova Jovanović“, za osvojeno prvo mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **DANICA ZEČEVIĆ**, učenica 6. razreda OŠ „Isidora Sekulić“, za osvojeno drugo mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **DEJAN EREŠ**, učenik 8. razreda OŠ „Isidora Sekulić“ za osvojeno drugo mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **JOVANA BUJAK**, učenica 8. razreda OŠ „Vasa Živković“ za osvojeno drugo mesto na republičkoj smotri i osvojenoj specijalnoj nagradi na republičkoj smotri iz oblasti fizike.

· **MILANA DUNDIĆ**, učenica 8. razreda OŠ „Branko Radičević“ za osvojeno drugo mesto na republičkoj smotri i osvojenoj specijalnoj nagradi na republičkoj smotri iz oblasti fizike.

· **MARKO MILOSAVLJEV**, učenik 2. razreda gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno treće mesto na republičkoj smotri i osvojenoj specijalnoj diplomi na republičkoj smotri iz oblasti fizike.

· **MILENA RADOMIROVIĆ**, učenica 2. razreda gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno treće mesto na republičkoj smotri i osvojenoj specijalnoj diplomi na republičkoj smotri iz oblasti fizike.

· **MARKO NOVAKOVIĆ**, učenik 1. razreda Matematičke gimnazije u Beogradu za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **MILICA ŽEŽELJ**, učenica 1. razreda Matematičke gimnazije u Beogradu za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **STEFAN STOJKU**, učenik 3. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **ALEKSANDAR BORZANOVIĆ**, učenik 3. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno treće mesto na republičkom takmičenju iz oblasti fizike.

· **JELENA MARINKOVIĆ**, učenica 3. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno drugo mesto na republičkom takmičenju, prvo mesto na republičkoj smotri i osvojenu specijalnu nagradu na republičkoj smotri iz srpskog jezika.

· **MILICA MARINKOVIĆ**, učenica 3. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno drugo mesto na republičkom takmičenju, prvo mesto na republičkoj smotri i osvojenu specijalnu nagradu na republičkoj smotri iz srpskog jezika.

· **JELENA ABRADNOVIĆ**, učenica 8. razreda OŠ „Branko Radičević“ za osvojeno drugo mesto na republičkom takmičenju iz srpskog jezika.

· **FILIP POLAK**, učenik 7. razreda OŠ „Vuk Stefanović Karadžić“ za osvojeno treće mesto na republičkoj smotri iz engleskog jezika.

· **ADRIJANA VINADIJA I DUŠICA SIMIĆ** učenice 8. razreda OŠ „Stevica Jovanović“ za osvojeno treće mesto na republičkoj smotri iz engleskog jezika.

· **VANJA SENEŠI**, učenica 2. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno drugo mesto na Reviji filmskog stvaralaštva dece i omladine Srbije.

· **ALJOŠA DAKIĆ**, učenik 1. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno drugo mesto na Reviji filmskog stvaralaštva dece i omladine Srbije.

· **TAMARA DOMIĆ**, učenica 3. razreda Gimnazije „Uroš Predić“ za osvojeno treće mesto na republičkoj smotri i osvojenoj specijalnoj nagradi na republičkoj smotri iz oblasti hemije.

Sl. 20. Nagrađeni učenici-mladi talenti

Sl.21 Pančevo – Narodni muzej

Sl. 22. Dragoljub Cucić i Duško Belić dodeljuju nagrade učenicima Gimnazije

ZAHVALNICE

17. Voditelj: Gospodin **Cucić** uručiće zahvalnice za podršku održavanja prvog „Kampa Mihajlo Pupin-Idvor“ i to:

**INSTITUTU MIHAJLO PUPIN - ODELJENJE AUTOMATIKA
ELEKTROMREŽAMA SRBIJE
MAGISTRU JOVANU JOVIĆU**

19. Voditelj: Molim nagrađene za zajedničko fotografisanje i da tradicionalno, zajedno sa delegacijom u sastavu **Milan Božić, Duško Belić, Puškar Jan, Miroslav Stanković i Rada Kedža**, položimo venac na spomenik Mihajla Pupina.

*Podsećamo vas da je spomen kuća Mihajla Pupina otvorena
za posetioce u toku celog dana.*

Nakon slikanja sledi ručak i druženje.

Sl. 23. Oktobarski susreti 2011 u Idvoru kroz slike

Voice of Peace

Committed to Human Wellness

5. Januar 2012.

Fax: 381-11-32-32188

Privredna Komora Srbije
G'din. Milos Bugarin

Postovani G'dine. Predsedniće:

Vaša pošta je tek stigla juče do mene. Sve što se šalje običnom postom za Ameriku ide po mesec-dva dana, i zato Vam nisam odgovorio jer nisam imao ni loše ni dobre podatke.

G'dine. Predsedniće, ja veoma cenim Vaše ljubazne reči o onome sto je moja fondacija postigla i u čemu se trudi uspešno.

Veoma sam bio iznenađen o primedbama koje je G'din. Božić (verujem ne namerno) izneo u Glasnik br. 9. G'din Božić dosada mi se veoma pohvalno izražavao za saradnju sa Komorom. G'dine. Predsedniće, i Savez, i moja fondacija i Komora treba da saradjuju na uzdizanju mladih pronalazača za kojima naša draga otadžbina ima ogromnu potrebu. Svako prepiranje, ubedjivanje, i dokazivanje, ne bi trebalo da postoji medju nama jer je svega toga dovoljno rečeno, tako da već ne znamo kako da izidjemo iz toga. Poznato mi je stav G'dina Hajdina i ja sam veoma zahvalan za saradnju sa Srpskom Akademijom Nauka jer mladi ljudi-nova pokolenja trebaju lepe i pametne savete. Sve drugo će doći hteli mi to ili ne. Ponavljam, veoma sam zahvalan za Vaše ljubazno pismo i srdačno Vam se zahvaljujem na Vašim primedbama, medjutim, Vi i ja možemo mnogo doprineti sa mudrim, tihim i ublaženim tonom koji se čuje od nas.

Sa posebnim poštovanjem i najlepšim željama za nastupajući prapznik i kao za novu 2012, god. želim Vam od srca,

Mladen Selak
Osnivač Fondacije

Izlaganje predsednika Fondacije „Mladen Selak” MILANA BOŽIĆA na Oktobarskim susretima 2011. u IDVORU

Sl. 24. Milan Bižić, zadnje konsultacije

Dame i gospodo, dragi prijatelji,

Danas je nedelja i svako ima neku svoju obavezu, ali ste došli u velikom broju da obeležimo dan rođenja **najvećeg srpskog uma nauke i tehnike, Mihajla Idvorskog Pupina**. Puno Vam hvala. Toplo Vas sve pozdravljam i želim da se prijatno osećate u Idvoru. Naročito se radujemo što posle dužeg vremena su sa nama vrlo značajni ljudi Inovacijskog pokreta: akademik **Dragutin Zelenović**, ing. **Dušan Čkrebić** i dr. **Slobodan Milosavljević**, istaknuti privrednici i ugledni društveno politički radnici. Njih posebno pozdravljam kao i naše prijatelje iz kulturno umetničkog društva „Mihajlo Pupin“ iz Ljubljane. Posebno pozdravljam našeg i predsednika SANU **Nikolu Hajdina** sa članovima akademije. Pozdravljam generala **Branku Krgu, Milana Pavića i Nikolu Stojšića** velikane Inovacijskog pokreta. Pozdravljam predstavnike **Saveza pronalazača** i istaknute privrednike, naše prijatelje iz **Privredne komore Srbije**, predstavnike državnih organa i sredstava javnog informisanja kao i naše drage domaćine iz **Idvora**.

Inovacijski pokret je izgubio jednog od svojih najboljih ljudi. Napustio nas je akademik, redovni profesor Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu **Aleksandar Marinčić**. Prošle godine, mada teško bolestan, bio je sa nama i odlično obavio sve poslove a posebno predsednika žirija za dodelu priznanja. Još jednom, hvala mu na svemu!

Sada mi dozvolite da se podsetimo, da je **10. decembra 1974. Skupština SFRJ proglasila Inovacijski pokret u Jugoslaviji**. Pet godina kasnije 1979. Pokret organizuje u okviru Oktobarskih susreta prvi Međunarodni naučni skup „**Život i delo Mihajla Idvorskog Pupina**“ u Novom Sadu od 04. do 07. oktobra. Uskoro, Pupin postaje zaštitni znak Inovacijskog pokreta čiji nas životni put i delo vode preko Tehnoloških inovacija u pravcu unapređenja proizvodnje, što je u suštini izvorni princip, samog Pokreta. Znači, trideset i dve godine od Novog Sada praktično traje borba da se **Pupin, dragulj srpskog naroda**, otrgne od zaborava i da bude putokaz posebno mladim generacijama kako treba raditi i rešavati životne probleme. Svo vreme pokušavamo skinuti greh, što smo Pupina decenijama minimizirali, dok ga je njegova druga domovina Amerika slavila kao svog nacionalnog idola.

U Americi je dobio sve: ugled, slavu, novac, i zahvalnost iznad svega a On je stalno isticao da pripada srpskom rodu, koji tek zadnju deceniju čini napore da mu se oduži. Dugo smo znali da ima dvadesetčetiri pa tridesetčetiri pa tridesetpet patenata danas znamo, da ima preko osamdeset a u toku su istraživanja i procene da će preći sto patenata.

U Glasniku 9. objavili smo inicijativu Selakove fondacije koja je prerasla u predlog Srpske akademije nauke i umetnosti Vladi Republike Srbije, **da se u Beogradu podigne spomenik i osnuje Muzej Mihajla Pupina**. I pored tako ubedljivog obrazloženja iz koga se vidi ogromno Pupinovo delo, za sada, nije stigao odgovor. Mi i dalje želimo da nam Pupin bude putokaz u životu, posebno za mlade ljude. Zašto?

Sl.25. Milan Pavić jedan od najznačajnijih ljudi IP, dugogodišnji predsednik PKJ i saradnik Ante Markovića

Prvo, njegova životna filozofija je: skromnost, humanost i ljubav. Dostigao je nebeske visine u nauci a nije na to bio ohol ni gord jer je shvaćao „*svu sićušnost svakoga čoveka* i ogromnost *onog što se zove Bog*“. **Drugo**, stalno govori o proizvodnji bez koje nema blagoslova. Za njega su Tehnološke inovacije i privreda sveta stvar. One su moćno sredstvo koje može da pokrene svaki privredni razvoj i oživi proizvodnju.

Sl.26. Dr Slobodan Milosavljević jedan od najzaslužnijih što je 150 godina rođenja M. Pupina uspešno organizovano

Niko do sada **u svetu nije uspešno rešio ekonomsku krizu**, problem zaposlenosti i stabilnost valute **bez snažnog tehnološkog razvoja**, koji mora da počiva na Tehnološkim inovacijama. Zato se mi borimo, da delo ovog velikog čoveka približimo našim ljudima da bi ga stavili u funkciju rešavanja problema koje danas ima naše društvo. **To je u prvom redu privreda**. Njegove reči o „Baštovanskoj industriji“ danas su veoma aktuelne, kako za Američku tako i Srpsku privredu. Bio je član Američkog tima za rešavanje svetske ekonomske krize 1929, koja je rešena zahvaljujući Tehnološkim inovacijama.

Zašto se kod nas ne primenjuje Zakon o inovacijskoj delatnosti? Da li nas neko čuje? Na žalost, malo je ko razumeo **Pupinovu filozofiju** kao da više volimo „samoljubljevog čoveka“ koji uživa u svojoj funkciji. Bojimo se, da moćnici ovo ne žele da čuju, **kao da ne znaju šta su hrišćanske vrednosti**, pa često svojim Odlukama ne samo da brukaju sebe, već i celu zemlju. Zadnji primer ministra za nauku Đevića pisano u Glasniku 9. Mi smo učinili i činićemo sve što je u našoj moći, ali bez pravog angažovanja resornih ministarstava i komorskog sistema ne možemo očekivati opipljive rezultate

Dragi prijatelji, Fond nagrada ove godine je uvećan nagradom koju dodeljuje **Agrobanka** za najbolju inovaciju iz poljoprivrede. Posebno nam je drago da je Pupinova medalja ove godine otišla u ruke naših starih saboraca i **velikana Inovacijskog pokreta koji su na vrhuncu moći imali vreme i razumevanje za aktivnosti Pokreta** kao i nagrade našim **mladim aktivistima** koje mora da čeka bolja budućnost, za koju se mi borimo. Hvala Vam.

Sl 27. Ing. Nikola Stojšić dugogodišnji predsednik PKV preko trideset godina sa nama

* * *

Sl. 28. Ing. Bora Matić dolazi na Oktobarske susrete u Idvor

Ove godine **zlatnu Pupinovu medalju** dobili su, za Inovacijski pokret izuzetno značajani ljudi, **ing. Dušan Čkrebić**, jedan od najuticajnijih srpskih kadrova u Federaciji devedesetih godina XX veka i **akademik Dragoljub Zelenović**. Čkrebić je 1986. kao i Zelenović, stao na stranu onih snaga u Jugoslaviji koje su se borile protiv zloupotreba transnacionalnih kompanija pri transferu tehnologije u zemlje u razvoju (GRUPA 77). Tada su se na globalnom nivou u **Generalnoj Skupštini UN** lomila koplja za pravednije međunarodne ekonomske odnose između bogatog **Severa** i siromašnog **Juga**.

Na osnovu **Rezolucije 3362 (S-VII)** GS UN trebalo je doneti međunarodne i nacionalne propise o patentima koji će štititi siromašne zemlje od samovolje razvijenih u stvaranju ekstraprofita. Jugoslavija je bila jedna od lidera GRUPE 77 u UN i uspela je da napravi **tipski Zakon zemalja u razvoju o patentima i žigovima**. *Ovaj Zakon štitio je zemlje u razvoju od samovolje transnacionalnim kompanijama i ograničio im je moć da ostvaruju ekstra-*

profit na štetu siromašnih. Tada se digla nevidjena prašina u **Specijalizovanim organizacijama UN, UNCTAD i WIPO** i veliki progon kadrova koji su se za to borili. Svuda su stradali ovi ljudi u :Brazilu, Indiji, Meksiku, Argentini, Venecueli a naravno i u Jugoslaviji.

U Jugoslaviji je u toku donošenja Tipskog zakona o patentima, zbog velikih problema umro idejni tvorac **dr Dragutin Bošković**. Najuticajniji čovek iz UNCTAD-a, **Indijac Patel** takođe iznenada umire pod nerazjašnjenim okolnostima. U Brazilu i drugim zemljama u razvoju najstaje pravi progon ovih ljudi.

Jugoslavenska vlada da bi reprogramira dugove i da u trgovini ima preferencijalni tretman obećava SAD-u, koji je vršio snažan pritisak, da će **ukinuti Tipski zakon** i druge zakone o transferu tehnologije, koji su počeli štiti jugoslovensku privredu od zloupotreba transnacionalnih kompanija. U novembru 1977. po povratku iz Vašingtona u Beograd predsednik jugoslovenske Vlade **Branko Mikulić** i naš ambasador u UN Živorad **Kovačević**, daju izjavu medijima, da će se Zakon o patentima promeniti, onako kako to SAD traži od nas. Tada nisu znali da je samo dan pre Skupština SFRJ odbacila predlog Vlade o izmeni Zakona. Kako su u suprostavljanju Vladi, društvene snage, koje su oborile Zakon u Skupštini, bile okupljeno oko **Saveza pronalazača Jugoslavije i Privredne komore Jugoslavije**, predsednik pronalazača **Milan Božić** je bio bukvalno tada osuđen na uništenje. To bi tako i bilo da **Dušan Čkrebić**, jedini koji se tada mogao suprostaviti moćnom **Branku Mikuliću**, kao i drugi visoki funkcioneri Federacije u prvom redu akademik **Dragoljub Zelenović**, Milan Pavić, Marija Todorović i drugi nisu zaštitili, ne samo Božića, već ceo Inovacijski pokret. Stekli su se uslovi da se danas 25 godina nakon toga događanja Pokret seti svojih prijatelja.

MIHAJLO PUPIN O PODIZANJU KVALITETA NACIJE¹

**Dragi poštovaoci ličnosti i dela Mihajla Pupina,
Dragi prijatelji, dame i gospodo,**

Ne mogu da sakrijem svoje iznenađenje a istovremeno i veliku čast što mi se dodeljuje **medalja Mihajla Pupina** kao jedno od vrlo velikih priznanja u našoj zemlji.

Nisam smatrao da sam zaboravljen, **već da ima mnogo zaslužnijih od mene**. Pa da kažem malo i u šali: u ovim godinama čovek nema šta više da očekuje osim svog kraja. U toliko je samo iznenađenje a i zahvalnosti veća. A možda i nije baš tako. Poznati ruski književnik Ilja Erenburg imao je običaj da kaže: „*Starost svakog stigne iznenada*“... pa dodaje: „ispostavilo se da uzrast nije zid: i starost ima svoje prozore i vrata“.

Sl. 30. Akademik Dragoljub Zelenović i Dušan Čkrebić, stari prijatelji posle dužeg vremena su se sreli u Idvoru

Sl. 29. Dušan Čkrebić sa ordenom Svetog Save I reda, dobijen 14.12.2006. za zasluge u izgradnji hrama Svetog Save

Nema nikakve sumnje da bi mnogima **Mihajlo Pupin trebalo da služi kao primer**. U životu, u radu, u upornosti, na naučnom polju, u pronalazaštvu, u nesebičnoj pomoći državicima koji donose odluke, i nabrajajući taj spisak bi bio vrlo dug. Skoro bi se moglo reći da je **Mihajlo Pupin neponovljiva ličnost** našeg podneblja.

Mihajlo Pupin se za svoj položaj i mesto u svetu nauke izborio sam svojom upornošću i svojim prethodno stečenom obrazovanju na **Kolumbiji, Kembridžu i Berlinu** radeći sa najpoznatijim svetskim naučnicima toga vremena. Iz njegove laboratorije su počeli da izlaze Nobelovci koje je on svesrdno pomagao. Ono što impresionira to je njegova svestranost. Sa

¹ Ing. Dušan Čkrebić se u ime svih nagrađenih na ovaj način zahvalio na dodeli Pupinove zlatne medalje.

jedne strane suvereno kretanje u sferi nauke i njene primene a sa druge, njegov humanitarni rad i **ljubav prema svojoj otadžbini** kojoj je pomagao do kraja svoga života, stvarajući uslove da to traje i posle njegove smrti.

Jednom prilikom je akademik pok. **Radovan Samardžić** izjavio da bi vodeći ljudi koji nose političku odgovornost morali da poslušaju srpskog velikana **Stojna Novakovića** jednog od najumnijih Srba u sveukupnoj narodnoj istoriji, koji je u vreme najdublje nacionalne krize iskazao misao „*da Srbe može uzvesti na put spasenja pre svega temeljit i široko razućen kulturni rad*“.

Rekao bih da je Samardžić bio potpuno u pravu kada je citirao **Stojana Novakovića**. Naše društvo je već dosta dugo u teškoćama kako ekonomskim tako i drugim, što ga čini dosta uskogrudim, **sklonom mitovima**, previše je ispolitizirano, nedovoljno otvoreno, a uz to opterećeno brojnim isključivostima koje se mogu zapaziti skoro na svakom koraku. Prošli sistem je pao na globalnom planu, pa naravno i kod nas. Uspostavljen je novi ali u njemu „**Sistemi vrednosti**“ **nisu ponovo uspostavljeni**. Nosimo opterećenja iz prethodnog perioda u kome se glofikovao prvenstveno fizički rad a da su obrazovanje, nauka, kultura imale tretman maltene neproizvodnih delatnosti.

To su sve zaostavštine balkanskog XIX-og pa i XX veka, i jedne ideologije koja se sporo menjala i prilagođavala novim izazovima. Bojim se da u mnogim sredinama gde se odluke donose recidivi takvih pogleda postoje i danas. To što se odvajaju **enormno mala sredstva na nauku i kulturu** nisu samo proizvod naše ekonomske nemoći već dobrim delom i zaostalih shvatanja. Iz sopstvenog iskustva mogu reći koliko je bilo teško doći do šire saglasnosti da na primer: u Rezoluciji o društvenom razvoju Srbije za 1983.godinu upiše da **izdvajanje za nauku bude 1%** od društvenog proizvoda. Da ne govorim o sadašnjem vremenu kada ono **iznosi 0,33%**.

Naravno, da na prvo mesto dolazi da povećamo sopstvenu ekonomsku moć da bi i izdvajanja bila veća. Smanjiti sadašnju veliku nezaposlenost svakako spada u prve prioritete. Ali ako su izdvajanja za obrazovanje i nauku mala onda je i povećana obaveza za većom racionalnošću.

Sl. 32 Ilija Vakić, dugogodišnji predsednik Privredne komore Jugoslavije bio je jedan od temelja Inovacijskog pokreta

Pomenuću vam jednu kratku anegdotu iz stvarnog života.

Kada je naš poznati profesor Medicinskog fakulteta dr. **Radivoje Berović** dospeo u duboku starost, njegov nekadašnji student a tada profesor na Niškom medicinskom fakultetu i direktor Rehabilitacionog centra „Radon“ u Niškoj Banji Dima mu kaže „Dođite profesore kod nas u „Radon“ da se malo oporavite. Da vidite kako smo to sve lepo izgradili“. A dr profesor Berović mu odgovara: „*Ne sumnjam da ste sve to lepo izgradili, i da ima dosta ugrađenog betona i stakla, nego, ima li tamo medicine*“. Pominjem ovo kao **univerzalnu pouku**, zgrade su naravno, neophodne, ali ima li tu stručne i naučne aktivnosti sa tanušnom naučnom sadržinom.

Vraćam se malopre pomenutom **Stojanu Novakoviću**. On je tada govorio na jedan malo arhaičan način ili bolje rečeno, uopšten način koji je pod kulturnim radom podrazumevao sve: obrazovanje, nauku, sve vidove kulture, rečju, stepen obrazovanja naroda u najširem smislu.

A koliko je **Stojan Novaković** bio dalekovid kada je naciju upućivao da u teškim vremenima pojačava kulturni rad u najširem smislu, može poslužiti i sledeće: Nobelovac **Teodor Šulc** je krajem sedamdesetih godina upozorio (prorekao) da će privredna moć nacija sve više zavisiti od stanja

Sl.31. Milena Aleksić, odani dragulj Inovacijskog pokreta. Verovala je da Čkrebić može da pomogne

„ljudskog kapitala“ odnosno od stepena obrazovanosti, talenta, energije i volje kojom raspolaže. Poboljšanje tog „**kvaliteta naroda**“ kako je govorio Šulc danas su mnoge države proglasile za svoj prvorazredni zadatak. Šta je to, nego isto ono samo rečeno drugim rečima što je davno, početkom XX veka već izrekao stari i umni **Stojan Novaković**.

Danas, svi u svetu to dobro znaju i traže puteve opstanka i daljeg napretka na makro ali i na mikro planu. Dakle i na nivou države ali i na nivou preduzeća i malih grupa i timova.

Da pomenem još jedan primer: Vlada Velike Britanije već pre više godina donela je smernice u obrazovanju u kojima se zalaže za to: da bi polovina svih koji završe srednje obrazovanje trebalo da upišu škole visokog obrazovanja. Ovaj stav je svakako motivisan pogledima nobelovca **Teodora Šulca** da je neophodno poboljšati „kvalitet naroda“. Troškovi ovakve politike obrazovanja opravdani su jer obezbeđuju opstanak Velike Britanije kao države u ovom milenijumu.

I još nešto:

Ako bi na neki način trebalo sumirati tu **zadivljujuću angažovanost Mihajla Pupina** kada je u pitanju bila naša zemlja mnoglo, bi se u najkraćem svesti na njegovo angažovanje na **poboljšanju „kvaliteta“ naše nacije**, dakle na podizanje stepena obrazovanosti, razvoju nauke i onih koji pokazuju za nju svoj talenat, i na podsticanje volje i energije svog naroda u tom pravcu. Jer, lako je propasti. Teško je opstati pa još uz to i napredovati.

Nedavno sam pročitao da su **INOVACIJE od FILIPS-a** napravile svetskog lidera, sa 120.000 zaposlenih, i prodajom i uslugom u preko 100 zemalja i izvozom od 22,3 milijarde evra u 2010. Postao je lider u proizvodima namenjenim zdravstvenoj zaštiti, osvetljenju i poboljšanju kvaliteta života. Ali, zato je **Filips** u jednoj godini uložio 1,58 milijardi evra u istraživanja i razvoj.

Ovo sam samo naveo kao primer kako se u svetu danas radi i misli. On jeste gigant ali ta zavojna logika ima univerzali značaj.

Sl 34. Srpsko rukovodstvo sa predsednikom SFRJ Josipom Brozom Titom

Sl 33. Amfilohije Radović uručenje orden Svetog Save Dušanu Čkrebiću

Po logici stvari, danas mala i a srednja preduzeća u privatnoj svojini imaju egzistencijalnu potrebu da podstiču inovacijske procese i da formiraju osećaj i sluh za svaku inovaciju i za svaku racionalizaciju u svakom domenu proizvodnog ciklusa. **Naša potrošnja svih vidova energije je tradicionalno previsoka, a prostor za njeno smanjivanje je jako veliki.** Nekad je bio glavni zadatak izboriti se kod državnog organa za višu cenu svog proizvoda ili za veću bonifikaciju izvoza. Stvari su se izmenile i tih adresa skoro i da nema, ili ih ima vrlo malo. Prostor se mora tražiti u sopstvenoj ekonomičnosti i većoj produktivnosti.

Trebalo bi otvoreno reći da je posleratni napor naše zemlje bio više **usmeren na afirmaciji Nikole Tesle**. On se iz raznih razloga našao, naravno, možda malo i svojom krivicom u svetskom inventorskom i naučnom **zapečku**, iz koga ga je trebalo izvlačiti pred naučnu i svetsku javnost i to je učinjeno na dobar i uspešan način. **Ovim se mogao steći utisak da pada senka na postojanje Mihajla Pupina.**

No, trebalo bi imati na umu sledeće: **Mihajlo Pupin je svojim upornim radom na svom obrazovanju** a onda i svojim pronalascima i patentima zauzeo mesto na jednom od najprestižnijih Univerziteta u SAD, Kolumbija univerzitetu kao profesor i član brojnih Naučnih društava i Akademija u SAD i u svetu, sa 18 počasnih doktorata. Time je **Pupin** postao neprikosnoveni autoritet u elektroetičkim naukama u SAD ulazeći tako na velika vrata u onaj sloj američkog društva koji je imao uticaj na vodeće ljude te velike zemlje. Zato ne bi trebalo se čuditi odakle potiču dobri odnosi

Pupina sa predsednicima SAD-a **Vilsonom** i **Hardingom**. Pomenio bih samo detalje iz bogate aktivnosti **Mihajla Pupina** na stvaranju Kraljevine SHS na kraju Prvog svetskog rata.

Istorija kod nas ni danas nije dala svoju poslednju reč o tzv. LONDONSKOM SPORAZUMU koji su Velike evropske sile Engleska, Francuska i Rusija 1915. ponudile Italiji. Pašićeva vlada je na nagovor izbeglih Hrvata iz kasnije formiranog Jugoslovenskog odbora, odbila taj sporazum pa on za Srbiju nije bio ni do kraja definisan. Italija je pak pristala. Da je Srbija tada pristala i prihvatila tu ponudu možda bi istorija i njena ali i ostalih balkanskih država bila drugačija i onda a i danas. Naravno mišljenja su podeljena. Ali neke činjenice ostaju.

Pupin je po završetku Prvog svetskog rata kao tada već poznati i priznati naučnik ali i politički uticajna figura u Americi među Srbima, uticao na odluke **Pariske mirovne konferencije** kada se odlučivalo o određivanju granica buduće Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Na Mirovnoj konferenciji u Parizu **Mihajlo Pupin** je bio u sastavu naše delegacije (dva meseca- april i maj 1919). Obično se njegova uloga u tom vremenu ograničava na činjenicu da je **Pupin** preko svog prijatelja sa univerziteta Kolumbija **Daglas Džonsona** upoznao **Vilsona** šta je BANAT, koji je Rumunija uporno zahtevala da uđe u njen sastav.

O tome je **Mihajlo Pupin** kasnije napisao: *Moje rodno mesto je Idvor, a ova činjenica kazuje vrlo malo jer se Idvor ne može naći ni na jednoj zemljopisnoj karti. To je malo selo koje se nalazi u blizini glavnog puta u Banatu, koji je tada pripadao Austrougarskoj, a sada je važan deo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Ovu pokrajinu su na Mirovnoj konferenciji u Parizu 1919. tražili Rumuni, ali njihov zahtev bio je uzaludan. Oni nisu mogli pobiti činjenicu da je stanovništvo Banata srpsko, naročito u onom kraju u kome se nalazi Idvor. Predsednik **Vilson** i **g. Lansung** poznavali su me lično i kada su od jugoslovenskih delegata doznali da sam rodom iz Banata, rumunski razlozi izgubili su mnogo od svoje ubedljivosti.*

Tako je Banat raspolovljen a dobar njegov deo ušao je u sastav nove države Kraljevine SHS. Međutim, tu nije kraj **Pupinovog** delovanja u Parizu. Po Londonskom ugovoru iz 1915. bilo je predviđeno da Italiji nakon rata pripadne Dalmacija. Nakon tajnog Londonskog ugovora Francuska, Engleska i Rusija zatražile

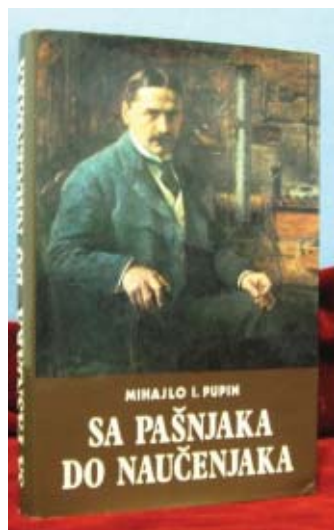
su od Srbije da nakon rata načini teritorijalne ustupke Rumuniji i Bugarskoj. Tako je Rumuniji po tome trebao pripasti Banat, a Bugarskoj deo Makedonije do Skoplja. U vrlo teškoj situaciji na pregovorima po pitanju granice buduće Jugoslavije **Pupin** je lično uputio Memorandum 19. marta 1919. predsedniku SAD, koji je na osnovu podataka dobijenih od **Pupina** o istorijskim i etničkim karakteristikama graničnih područja **Slovenije, Istre, Banata, Međumurja, Baranje i Makedonije** svega tri dana kasnije dao izjavu o nepriznavanju Londonskog ugovora, potpisanog između saveznika sa Italijom. U argumentaciji mu je pomogao naš poznati naučnik **Jovan Cvijić**. **Pupin** je argumentima uverio **Američku komisiju za mir** da SAD ne bi trebalo da priznaju validnost Londonskog sporazuma kada je u pitanju Italija i SAD su ga osporile. Sve je to teškom mukom obezbedilo da se stvori Kraljevina SHS u onim granicama.

Pupinove zasluge su velike i on je najbolji primer kako se zavičaj ne zaboravlja. Nailaze nove generacije koje ako se blagovremeno ne usmeravaju o **Pupinu će malo znati**. Pupinova knjiga „**Sa pašnjaka do**

naučenjaka“ trebalo bi da bude obavezna lektira našoj školi, omladini jer ona ima ne samo podsticajnu već i književnu vrednost.

Sl. 35. Mr Branislav Vujinović bio je jedan od najuglednijih članova Inovacijskog pokreta u Beogradu

Sl. 36. Pupinova autobiografija

EKONOMSKU KRIZU REŠIMO - POKRETANJEM PROIZVODNJE INOVACIJSKO DRUŠTVO – NAŠA ŠANSA

TEHNOLOŠKE INOVACIJE - NAŠ RESURS, KAKO JE LEPO VIDETI LJUDSKI ŽIVOT OPLEMENJEN PRONALASCIMA

Uvod.

Naša privreda se od raspada Jugoslavije nalazi u tranziciji, što predugo traje i time doprinosi uništenju proizvodnje. To je uglavnom, zbog naših ozbiljnih grešaka ali i svetske ekonomske krize. Nismo koristili ideje Inovacijskom pokreta koji je delovao kod nas u drugoj polovini XX veka i ukazivao da maksimalno koristimo sopstvene resurse, a pre svega kreativne snage u oživljavanju proizvodnje.

Stranim investicijama, dobrom privatizacijom i kreditima možemo obezbediti sredstva za privredni razvoj. Međutim, obezbeđivanjem **uslova da znanje i iskustvo naših radnika**, stvarajući sopstvene inovacije odnosno nove konkurentne proizvode, doprinosima efikasnijem rešavanju problema. To treba da dođe do punog izražaja i da predstavljaju trajno opredeljenje. Na žalost, **privatizaciju** ne samo da nismo iskoristili da pokrenemo proizvodnju, već smo je uglavnom uništavali, stvarajući bogate tajkune i stotine hiljada radnika bez posla. **Umesto da privatizacija bude u funkciji privrednog razvoja** koji bi otvorio nova radna mesta sa dobrim socijalnim programima, mi smo u privredi primenjivali najgori model kapitalističkog neoliberalizma ignorišući socijalu.

Sl 37. Prvi dobitnici nagrade Godina inovacija na Oktobarskim susretima 1976. ispred Skupštine SFRJ

Neoliberalni koncept ekonomskog razvoja **korupcije i kriminala** daje krila pohlepi, gde je u našoj zemlji više stotina hiljada radnika ostalo bez posla a većina ljudi jedva preživljavaju. Sa druge strane, tajkuni ostvaruju enormno visoke zarade. Pa tako se npr. „neiskusani partijski čovek od 28 godina“, postavlja na radno mesto generalnog direktora Aerodroma - Beograd sa primanjima od 750.000. dinara, a mnogi po istom principu na atraktivna direktorska mesta u bankama i javnim preduzećima sa platama od 500.000 - 1.000.000. dinara. Za ovakva radna mesta, po pravilu sredstva nikad ne nedostaju, a za radnike i investiranje u proizvodnju tih sredstava nema. Ovde se postavlja ozbiljno pitanje morala i šta valja činiti u ovakvim uslovima?

Poznato je da su **Tehnološke inovacije moćno sredstvo koje može da pokrene privredni razvoj**, da oživi proizvodnju i zaštiti čovekovu okolinu, bez velikog ulaganja. Niko do sada u svetu nije uspešno rešio ekonomsku krizu, problem nezaposlenosti i stabilnost valute bez adekvatnog tehnološkog razvoja, koji mora da počiva na Tehnološkim inovacijama. Samo one vode razvoj u pravcu stvaranja novih radnih mesta, jeftinije proizvodnje i visoko konkurentnih proizvoda.

Korišćenje sopstvenih resursa, u vidu Tehnoloških inovacija, klasične tehnologije ne odumiru, već se restrukturiranjem privrede dovode u višu fazu razvoja prvenstveno uvođenjem informacionih tehnologija. Ogroman resurs kojim raspolažemo su kreativne sposobnosti naših radnika koji sa Tehnološkim inovacijama mogu značajno doprineti unapređenju proizvodnje. **Za stvaranje i primenu Tehnoloških inovacija ako nisu potrebna velika finansijska sredstva**, potrebni su ljudi od znanja. Naročito oni koji su u stanju da dugoročne ciljeve Inovacijskog pokreta primene na naš savremeni trenutak. Međutim, od raspada zemlje ovakvi ljudi su ignorisani. Sada je došlo vreme da ih **vlast pozove u pomoć**, da bi izgradili snažnu i organizovanu privredu trasirajući **PUT U INOVACIJSKO DRUŠTVO**.

Sl 38. Predsednik Vlade SFRJ Ante Marković u razgovoru sa privrednicima oko reforme IP
Prisutni Milan Pavić predsednik PKJ ,
Jon Srbovan predsednik Saveza pronalazača Jugoslavije i dr.

ŠTA JE TO INOVACIJSKO DRUŠTVO?

Naučno-tehnološku revoluciju razvija primenjena nauka odnosno pronalazaštvo. Ona je ključni faktor ekonomske moći jedne zemlje i nezadrživo ide svojim tokom, razvijajući se fantastičnom brzinom. Ona je utkana u sve pore savremene civilizacije. Njena najveća prednost jeste što je jedina revolucija u istoriji čovečanstva koju priznaju sve zemlje sveta, bez obzira na društvene sisteme. Nosioi ove revolucije su naučnici, pronalazači i kreativni radnici u svim oblastima rada.

Raspadom Jugoslavije, **Srbija nije dovoljno koristila iskustva Inovacijskog pokreta** za sopstveni privredni razvoj, pre svega, zbog nedovoljnog korišćenja kreativnih kadrova. To se odrazilo nepovoljno na međunarodnu privrednu konkurentnost, što nas je uz lošu privatizaciju, dovelo u duboku krizu. Krajnje je vreme da preduzmemo odlučujuće korake za trasiranje razvojnog **PUTA U INOVACIJSKO DRUŠTVO**.

Inovacijsko društvo je ono društvo koje stvara *kult kreativnog radnika*. Oslanja se na svoja i ukupna svetska dostignuća i u stanju je da vrlo brzo preuzima i vlastitim inovacijama kvalitetno nadograđuje tuđa znanja, razvijajući sopstvenu modernu tehnologiju. To društvo je sposobno da brzo stvara nova znanja, da znanju priznaje karakter robe i da sva naučna dostignuća u svetu pretače u kreativna rešenja i razvoj. Inventivnost pojedinaca i grupa razvijena je do maksimuma, izgrađen je **kult kreativnog radnika**, što omogućuje bržu realizaciju i primenu u proizvodnji inovacija, koje znatno unapređuju proizvodnju i ekonomsku efikasnost.

Inovacija je pri tome, svaka korisna novina koju ostvaruju ljudi u procesu rada i života, sa što manje investicija i što većom upotrebom znanja i iskustva, tako da doprinosi **porastu produktivnosti rada i dohotka**. Nastojanja da se pronalazaštvu ojača uticaj u društvu neposrednim angažovanjem u privredi, nailazila su na otpore koji su usporavali razvoj i izazivali krizu privređivanja. Doneli smo **Zakon o Inovacijskoj delatnosti**, ali se ne primenjuje. U našim uslovima: *tržište ekonomske zakonitosti, preduzetništvo i pronalazaštvo* se ne isključuju već povezuju, prožimaju i uslovljavaju. Svi su neophodni u ukupnom društvenom preobražaju i ostvarivanju savremene razvojne strategije zemlje.

Sl. 40. Predsednik Inovacijskog pokreta Mika Špiljak sa Matijom Ignjatovićem u Rijeci na RAST-YU 1975. na štandu velikog pronalazača Bože Milovanovića

Sl. 39. Milan Božić u Brežicama kod Zagreba 1975. govori o ciljevima Inovacijskog pokreta. Hrvatska je pre proglašenja 1975. za Godinu inovacija imala tzv. Ožanićev program razvoja inventivne delatnosti

Ranija istraživanja u Jugoslaviji su pokazala da je stvaranje nacionalnog dohotka po stanovniku u svetu **150:1 u korist Inovacijskog društva** u odnosu na društva sa rutinerskom privredom. Budućnost je, prema tome, u **uvođenju inventivnosti kao opšte društvene politike**, za stvaranje povoljnijih uslova za masovan inventivni rad i primenu Tehnoloških inovacija. To je rezultat nastojanja da se, ne samo obezbedi kontinuitet stvaranja boljih uslova za razvoj ekonomske efikasnosti i afirmacije inovacijskog rada, već da se ubrzaju društveno-ekonomski procesi na inovativnoj osnovi. Sve ovo upućuje na snažniji zaokret u razvoju i izgrađivanju inovacijskog društva i zakonitosti robne proizvodnje. U trasiranju **PUTA ZA INOVACIJSKO DRUŠTVO** očekuje se značajno angažovanje svih stvaralaca, pronalazača, naučnih radnika, privrednika, a naročito političkog faktora.

SRBIJA PUTEM U INOVACIJSKO DRUŠTVO

TRASIRA PUT PROGRESA I OTVARANJA NOVIH RADNIH MESTA BEZ VELIKOG FINAN- SIJSKOG ULAGANJA

Jugoslavija se posle II svetskog rata relativno brzo razvijala, ali zemlje koje su i ranije bile najrazvijenije razvile su se još brže. To važi posebno za zemlje koje su najviše afirmisale **kreativnu primenu znanja**, pronalazaštvo, preduzetništvo i tržište, stvarajući tako sopstvenu tehnologiju. Na toj osnovi dolazi do podela na: **inovativne i bogate, na rutinerske i siromašne zemlje**, koje su zbog toga sve više u opasnosti od neokolonijalnog iskorišćavanja u korist inovativnih. Zakon vrednosti, kao osnovni zakon ekonomije, to izražava kao neprekidan napor da se postiže konkurentnost, koja se više ne može postići bez **neprekidnog inoviranja proizvodnje**. Stalno bavljenje povećavanjem dohotka rastom cena, problemima gubitaka, borba da se očuva gola egzistencija u uslovima male akumulacije, imali su posledicu forsiranja rutinske proizvodnje, bez ambicije da se na inovativnosti razvija tehnologija. Dugoročno prisustvo ovakvog stanja blokira kreativnost u proizvodnji, umrtvljuje stvaralačke inicijative radnika, suprotstavlja se tehnološkim inovacijama i promenama u strukturi proizvodnje, kao i bilo kakvom razvoju.

Na žalost, veliki deo ljudi na vlasti i njihovi savetnici to još nisu shvatili, ni prihvatili. Zato moramo što brže i stalno osavremenjivati svoja shvatanja i znanja. Umesto da inovacije smatramo drugorazrednim hobiem nekih pojedinaca, moramo ih ugraditi u normalne poslovne tokove. Treba ih postaviti u centar politike razvoja i poslovanja svih organizacija materijalne proizvodnje. Prema tome, inoviranje mora postati stil rada, života i razvoja, kako bi se zavelo umesto rutinerskog - inovacijsko poslovanje u svim organizacijama. To je **uslov da se Srbija razvija** i na taj način postane Inovacijsko društvo. To je realan **put izlaska iz krize i uspešnog razvoja**, jer ćemo na taj način maksimalno povećati realne strane investicije koje su plasirane u proizvodnju, a ne u šoping centre.

Stvaranje Inovacijskog društva predstavlja pogled u budućnost, ali ona mora da uvažava i sadašnjost i sve što nosi razvoj. Privredna i društvena reforma imaju za cilj da **ceo naučnoistraživački potencijal** okrenemo ka uspostavljanju Inovacijskog društva.

Sl. 42. Delegacija Narodne tehnike Jugoslavije kod Mike Špiljaka. Dr Petar Radičević, generalni sekretar NTJ (drugi s desna) govori o aktivnostima Tehnike u razvoju inovacija

Do sada društvenim stavovima i merama ekonomske politike nisu davane veće mogućnosti i pravo na inoviranje. Zato se moraju stvoriti **ekonomske motivacije** obaveza i prinuda, egzistencijalna neophodnost inoviranja u svim njegovim vidovima. To ukratko znači, da se **bolja budućnost svih građana Srbije više ne zasniva samo na investicijama, već pre svega na aktiviranju neprimenjenog novog znanja**. Iskustva i istraživanja Inovacijskog pokreta u Jugoslaviji pokazuju da je na taj način u više radnih organizacija stvoren priličan **Inovacijski dohodak**, a time i mogućnost kvalitetnijeg života, investiranja i razvoja zasnovanog na ekonomskoj, tehnološkoj i ekološkoj usklađenosti.

Prvi korak i zajednički imenitelj na tom putu je prihvatanje i ostvarivanje filozofije „**svi mislimo i svi radimo**“, ali ono što najbolje znamo. Uslova za to ima svuda, ali se shvatanja onih koji žele „MIR“ od inovacija i „pametnog“ rada mora promeniti pa „MIR“ shvatiti kao stvaralački nemir i reč „MIR“ čitati na tri načina:

Sl. 41. Svetska izložba inovacija u organizaciji WIPO-a iz UN i Saveza pronalazača Jugoslavije u Plovdivu

– **Marketing-istraživanje-razvoj (MIR)** su prioritetne poslovne funkcije savremenog preduzeća inovacijskog društva na kojima se zasniva perspektivan razvoj, moderna proizvodnja i tržišni zakoni, a to je siguran plasman na svetskom tržištu.

– **Masovni inventivni rad (MIR)** predstavlja savremeni odnos prema radu, poslovnosti i razvoju. Masovno učešće u poboljšavanju postojećih i stvaranju novih tehnologija, stvaralački odnos u menjanju sveta u kome novi stvaralački inovativni stil života, rada i razvoja ne dozvoljava povratak rutinerstvu.

– **Misli i radi (MIR)** je aksioma koju usvaja svaki kreativni radnik, opredeljujući se za savremeni inovacijski koncept privređivanja. Poziv u suštini znači “misli-izmisli-radi” u duhu savremenih zahteva društva, čiji je cilj savremeni razvoj na osnovu modernih tehnologija i ekonomske efikasnosti.

Sl. 43. Sa jednog od mnogih sastanaka u Aktivu pronalazača u fabrikama “Rikard Benčić”-Rijeka. Slavko Popović, predsednik Saveza pronalazača Srbije (prvi s leva)

Neophodno je u zemlji preduzeti sledeće mere u trasiranju puta u Inovacijsko društvo:

1. Kadrovski, vaspitno-obrazovni i organizacioni aspekti Inovacijskog društva

- a) razvoj inovacijske misli kroz savremen oblik redovnog i permanentnog obrazovanja,
- b) jačanje uloge Privredne komore Srbije; Saveza pronalazača Srbije i Zavoda za intelektualanu svojinu u oporavku privrede;

2. Društveno-ekonomski aspekti Inovacijskog društva

- a) strategija i politika unapređivanja inovacijske delatnosti,
- b) ostvarivanje inovacijskog dohotka i njegova raspodela

3. Normativni aspekti Inovacijskog društva

- a) transfer tehnologije i zaštita inovacija i pronalazaka,
- b) poreske i druge mere ekonomske politike,
- c) zakonsko regulisanje inovacijske delatnosti i u fabrikama.

Sl. 44. Iz jedne farmaceutske kuće. U industriji proizvodnje lekova ima najviše патената

Tek ovakvim prilazom razvijamo uslove za širenje inovativnog poslovanja na sva preduzeća. Društvo treba da podržava i ubrzava širenje inovativnog poslovanja, tako da svojom politikom na stručan način stvara dugoročne stabilne uslove za razvoj inovativnog i suzbijanje rutinerskog poslovanja i života. Ovde se, pre svega, misli na tržišnu selekciju koja sama kažnjava rutinerstvo.

Ako želimo da razvijamo ljudsku inventivnost, onda moramo stvarati uslove za **oslobađanje ogromnog ljudskog potencijala**, u prvom redu kreativne snage u proizvodnji. Zato je afirmacija kreativnih snaga i njihovo maksimalno uključivanje u nove privredne tokove prvorazredni zadatak svih nas. Potrebna je široka saradnja privrede sa obrazovnim institucijama koje treba da daju sposobne kadrove za brze promene, kao i za nove programe i tehnologije. Uni-

verziteti, pored obrazovne funkcije, treba da imaju uslove i za razvoj fundamentalne nauke. Ovo je veoma značajno za naučnoistraživačke centre u privredi, koji se bave primenjenim istraživanjem i tehnološkim razvojem kao budućim izvorima Tehnoloških inovacija.

PUT U INOVACIJSKO DRUŠTVO, u suštini, znači borbu za **afirmaciju kreativnih kadrova u proizvodnji** i šire u društvu. Pri tome, država Srbija treba da stvara sistemske uslove koji će omogućiti svakom radniku da na svom radnom mestu maksimalno ispolji svoje kreativne mogućnosti. Inovacije ne nastaju prinudom ili dekretom, već pod motivacijom pojedinaca i radnih organizacija. Živimo od inovacija, pa preduzeće može i treba da postane najšire žarište inovacijskog društva. **Inovacija** je, kako je već rečeno, svaka opravdana i korisna novost koja doprinosi porastu produktivnosti, ekonomičnosti i kvaliteta, a time konkurentnosti. Autori su svi oni koji su pomagali pri tome, kao i u svemu onome što je na putu od prve zamisli do konačnog uspeha na tržištu. **Pri tome, nije bitno da li se tu radi o njihovoj službenoj dužnosti ili ne, ali je vrlo bitno da inovacije daju ekonomske efekte i da autori budu nagrađeni.** U tom pravcu posebno treba afirmisati kategoriju inovacijskog dohotka, kao kvalitetnog faktora privređivanja i individualne i kolektivne motivacije. **Inovacijski dohodak** je onaj deo novostvorene vrednosti koja potiče od tržišne valorizacije inovacija. Ostvaruje se na tržištu na osnovu kvalitetnih faktora privređivanja.

Sl. 56. 12.10.1982. Prvo obeležavanje Dana novatora Jugoslavije posle Međunarodne konferencije 1981. U Beogradu

MEĐUNARODNI ASPEKT PUTA U INOVACIJSKO DRUŠTVO

Sl. 45. Svetska organizacija za intelektualnu svojinu WIPO

Materijalni razvoj čovečanstva od Prve i Druge industrijske revolucije, koja počinje 1769. i 1887. patentima Džejsa Wata i Nikole Tesle, nezadrživo ide napred. Sve je počelo inovacijskim pokretima u XVIII veku u evropski zemljama najpre u Engleskoj, Nemačkoj, Francuskoj i drugim gde je delovao pravi pokret pronalazača. U XIX veku to se proširuje na SAD gde deluje snažan inovacijski pokret i kroz ceo XX vek. Posle Drugog Svetskog rata razrušeni Japan se preko čuvenog invacijskog pokreta brzo razvio i s pravom nazvan "Svetsko ekonomsko čudo". U Jugoslaviji je od 1975. je delovao organizovan Inovacijski pokret čiju su Odluku doneli najviši organi vlasti. Evropska Unija je proglasila 2009. za godinu kreativnosti i inventivnosti da bi rešila globalne i lokalne ekonomske probleme.

Inovacijski pokret u Jugoslaviji je svojim neposrednim angažovanjem sedamdesetih godina XX veka, ukazivao na opasnosti globalne ekonomske krize koju može izazvati neokolonijalizam. Isključiva orijentacija na uvoz inostrane tehnologije i zapostavljanje sopstvenih kreativnih snaga dovodi postepeno, do potpune

podređenosti sopstvenog razvoja, razvoju multinacionalnih kompanija. Ukazivano je na greške tehnološkog razvoja u prethodnom periodu, na **zloupotrebu patentnog monopola prilikom uvoza strane tehnologije** na štetu tadašnje jugoslovenske privrede. Neophodno je donošenje jedinstvene Strategije tehnološkog razvoja zemlje, koja u prvom redu mora počivati na **razvoju inovacijskih procesa u fabrikama** i aktivnije uloge države na međunarodnom planu, na polju razvoja nauke i tehnologije. U okviru nalaženja novih rešenja saradnje siromašnih zemalja sa razvijenim svetom,

u prvom redu se misli da se u okviru Konferencije UN aktiviraju norme o **Kodeksu ponašanja o transferu tehnologije** koje će uzeti u obzir i potrebe zemalja u razvoju, da se tehnološki razvijaju i da im takav razvoj ne bude blokiran. Samo ovako se može olakšati i povećati međunarodna razmena tehnologije između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju pod korektnim i razumnim uslovima. Cilj je **da se zaustavi stalno povećanje tehnološkog jaza** između razvijenih i nerazvijenih zemalja s jedne strane i ubrza tehnološki i ekonomski razvoj zemalja u razvoju, s druge strane.

Da bi naša zemlja podsticala i razvijala sopstvenu tehnologiju uz kreativnu primenu uvezene tehnologije,

Sl. 46. Naš ambasador Ilija Đukić u poseti svetskoj izložbi inovacija na jugoslovenskom štandu i dr Vlatko Rukavina

Sl. 47. Sa jedne od sednica Svetske organizacije pronalazača IFIA u Beogradu, Mr Đuro Borak, prof. dr Slobodan Petrović, pat.ing Milan Božić i akademik Aleksandar Marinčić

do punog smisla dolaze principi UN borbe protiv **neoliberalnog koncepta ekonomskog razvoja na globalnom nivou** koji je izazvao svetsku ekonomsku krizu. To bi doprinelo smanjenju tehnološkog jaza razvijenih i zemalja u razvoju. Mi moramo u okviru međunarodnih konvencija koje je naša zemlja potpisala, sopstvenim zakonima maksimalno ojačati pregovaračku poziciju naših radnih organizacija pri kupovini tehnologija iz razvijenih zemalja. Tržišna funkcija patentirane tehnologije mora se **vezati za proizvodnju** i time sprečiti razne zloupotrebe koje neopravdano povećavaju vazalne odnose.

Sadašnje stanje konkurentnosti rutinske privrede Srbije ocenjeno preko 12 osnovnih faktora konkurentnosti koji izdaje **The Global Competitiveness Report 2009-2010 /2010-2011/2011-2012** © 2009, 2010, 2011, World Economic Forum i podaci koji se iznose za više od 134 zemlje sveta govore rečito o faktorima koji suštinski utiču na stanje naše privrede.

RB	NAZIV FAKTORA	GLOBALNI INDEKSI	NIVO U ODNOSU NA 134 ZEMLJE	KOEF. 2009–2010	NIVO U ODNOSU NA 139 ZEMLJE	KOEF. 2010–2011	NIVO U ODNOSU NA 142 ZEMLJE	KOEF. 2011–2012
1.	Institucije	BAZIČNI USLOVI	110	3,24	120	3,19	121	3,15
2.	Infrastruktura		107	2,75	93	3,39	84	3,67
3.	Makroekonomska stabilnost		111	3,88	109	4,05	91	4,48
4.	Zdravstveno i osnovno obrazovanje		46	5,71	50	5,95	52	5,82
5.	Visoko obrazovanje i obuka	POVEĆANA EFIKASNOST	76	3,83	74	4,01	81	3,98
6.	Efikasnost plasmana roba na tržištu		112	3,70	125	3,57	132	3,49
7.	Efikasnost tržišta rada		85	4,18	102	4,06	112	3,94
8.	Efikasnost finansijskog tržišta		92	3,87	94	3,84	96	3,74
9.	Tehnološki spremnost		78	3,38	80	3,41	71	3,63
10.	Veličini tržišta	INVENTIVNI FAKTOR	67	3,69	72	3,60	70	3,61
11.	Poslovna efikasnost		102	3,45	125	3,15	130	3,08
12.	Inovacija		80	2,98	88	2,93	110	2,53

Tabela 1. globalni indeks konkurentnosti za Srbiju za svih 12 faktora GCI 2009/2010; 2010/2011 i 2011/2012

RB	Uticaji po GCI kao deo Infrastrukturnog faktora	2010/2011 od 139 zem.	2011/2012 od 142 zem.
1.01	Svojinska prava	122	126
1.02	Zaštita intelektualne svojine	111	107

Tabela 2. Ocena Svojinskih prava i zaštite intelektualne svojine u Srbiji po GCI

1.	Korupcija	16.0
2.	Neefikasna državna birokratija	12.6
3.	Politička nestabilnost	10.3
4.	Pristup finansiranju	9.1
5.	Poreski propisi	8.9
6.	Kriminal i krađa	8.3
7.	Inflacija	7.7
8.	Loša radna etika i nacionalna radna snaga	5.0
9.	Poreske stope	5.0
10.	Neadekvatna ponuda infrastrukture	4.7
11.	Neadekvatno obrazovana radna snaga	4.1
12.	Devizni propisi	3.8
13.	Restriktivni propisi o radu	2.3
14.	Nestabilnost vlade	2.1
15.	Loše javno zdravlje	0.2

Tabela 3. Najproblematičniji faktori zabiznis u Srbiji (po GCI) u % za 2012.

Radi toga se zahteva dosledno ostvarivanje preporuka **Lisabonske deklaracije** (Lisabonska strategija Evropske unije postavila je sebi cilj da EU postane „najdinamičnija, svetski konkurentna, ekonomija i privreda zasnovana na znanju“. Osnova te *interakcije znanja* koja podrazumeva istraživanje, obrazovanje i inovacije je nosilac evropskih napora radi postizanja ambicioznih programski zacrtanih lisabonskih ciljeva. Za to su predviđeni brojni programi, inicijative i mere podrške radi sticanja, stimulisanja, potsticanja i rada na podizanju nivoa ukupnog znanja.) da se razvojem inovacione infrastrukture doprinosi bržem oporavku privreda zemalja u regionu.

Zakonitosti tržišta sadrže i nose u sebi elemente povećane motivacije i povećane aktivnosti za proizvodnju i razvoj, a razvoj je u suštini tehnološke i druge inovacije. Prema tome, privredno prestrukturiranje možemo i moramo da shvatimo i ostvarimo kroz **PUT U INOVACIJSKO DRUŠTVO**. S obzirom na to da se tržište i inovativnost sami probijaju veoma sporo, a neophodni su u ukupnom društvenom preobražaju, jer treba preći iz **Rutinerskog u Inovacijsko društvo, Vlada, Privredna komora i SANU** imaju posebnu odgovornost, za povoljan razvoj tog procesa i peimenu Lisabonske deklaracije.

REAFIRMACIJA SAVEZA PRONALAZAČA SRBIJE

Razvijajući i afirmišući inventivni rad, kao ključni faktor razvoja srpske privrede, **Savez pronalazača Srbije** afirmiše se kao koristan i značajan činilac u sveobuhvatnom organizovanju pronalazača.

Nužno je izvršiti celovitu programsku i organizacionu reformu Saveza pronalazača Srbije. Osnovu Saveza pronalazača treba da čine pronalazači, drugi stvaraoci i njihove organizacije (baze u fabrikama-Aktiv). Osnovne sadržaje i oblike društvenog okupljanja radnika stvaralaca u **Aktivima pronalazača** potrebno je afirmisati kao okupljanja i osposobljavanja što većeg broja radnika, a pre svega najstručnijih, za masovan inventivni rad.

U tim uslovima, a naročito u pripremama za definisanje puta u Inovacijsko društvo, neophodno je potpuni je odrediti mesto i položaj Saveza pronalazača Srbije, pre svega, **kao budućeg nosioca razvojnog faktora inovati-**

Sl. 48. Po završetku drugog Kongresa pronalazača Jugoslavije u T.Užicu, Milan Pavić, predsednik PKJ, Vukota Višnjjevac, predsednik Komore BiH, Milan Božić i Mile Mrkić

Sl. 49. Ing. Radoslav Maksimović-Raja, sa Natašom Ilić i Petrom Belićem osnovao aktiv pronalazača u „Galenici“ koji je imao preko 500 članova

vnog društva. Nužno je obezbediti da u svakom preduzeću deluje Aktiv pronalazača, da pronalazači deluju organizovano, da su u procesu rada, da se povezuju u svoje saveze i deluju kao pokretači snaga na putu u Inovacijsko društvo.

Inovacijsko društvo razvija, preuzima i koristi sopstveno i svetsko znanje da bi dostiglo visoku međunarodnu konkurentnost i kvalitet života. Ovo društvo karakterišu inovacijsko privređivanje, poslovanje i razvoj, koji se odlikuju **stalnom tražnjom inovacija**, njihovom uspešnom realizacijom i tržišnim vrednovanjem. U inovacijskom društvu prevladava **kult stvaralaštva**. Pronalazači i kreativni radnici imaju svoje mesto u društvu, srazmerno doprinosu napretku privrede. Ovo društvo inovira proizvodne i društvene odnose, demokratizuje procese privređivanja i racionalizuje privredne tokove, afirmišući tržišno privređivanje kao ključni kriterijum uspešnosti. Inovacijsko društvo u prvi plan ističe **privredno preduzeće kao nosioca tehnološkog razvoja**, inovacijsko upravljanje kao glavno obeležje privrednika i organizatora proizvodnje, podsticajnu i zaštitničku ulogu

države prema inovatorima.

Srpsko društvo može i treba da poveća svoju ekonomsku i ukupnu efikasnost, može i treba da dostigne visoku međunarodnu konkurentnost. U tom smislu nužno je reafirmisati i materijalizovati inventivni rad i znanje kao ključne subjekte budućeg razvoja. Treba podsticati primenjenu nauku, pronalazače i druge stručnjake koji proizvode, prenose i primenjuju nova znanja u praksi stvarajući jak Savez pronalazača Srbije.

Sl. 50. Sa izborne Skupštine Saveza pronalazača Srbije, predsednik prof. dr Jovan Todorović, Arandjelovac 1976.

MERE ZA PRELAZNI PERIOD OD UTINERSKOG NA INOVACIJSKO DRUŠTVO

Polazeći od toga da su prioritetni zadaci privrednog i društvenog preobražaja, stvaranje **kulta kreativnog radnika- pronalazača** i da u našim uslovima rešavanje duboke društvene i ekonomske krize nema alternative, to je *put u Inovacijsko društvo*, neophodno je uraditi sledeće mere:

Put u Inovacijsko društvo u Srbiji moguće je ostvariti *promenom odnosa društva prema inovacijama* i zakonitostima robne privrede, tržišnih kriterijuma, razvojne privatizacije i preduzetništva. Smatramo odlučujućim za menjanje nepovoljnog stanja u privredi i društvu aktiviranje svih raspoloživih kreativnih potencijala ka izgradnji Inovacijskog društva koje omogućava brz ekonomski oporavak. Zato, politika Vlade treba da podstiče društvene aktivnosti i da donese **podsticajne mere** kako bi se oslobodili kreativni potencijali radnih ljudi. Takođe, zemlja sarađuje na **partnerskim osnovama** sa savremenim svetom.

Zakonska regulativa ne može zameniti inicijativu radnika i privrednih subjekata, ni tržišnu selekciju da se stalno stvaraju inovacije i živi od njih, ali je može podržavati. Zato je potrebna njena modernizacija. In-

Sl. 51. Sednica uređivačkog odbora časopisa "Jugoslovensko pronalazaštvo" glasila Saveza pronalazača Jugoslavije.

Milenko Rašić, glavni i odgovorni urednik časopisa (prvi s leva)

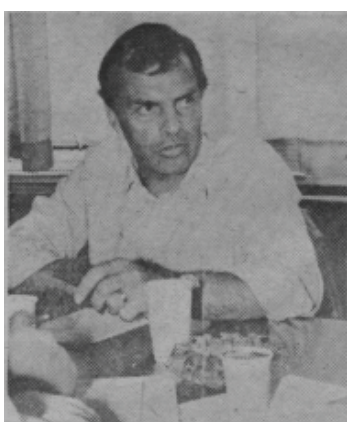

tenzivirati primenu **Zakona o inovacijskoj delatnosti** koji će doprineti **reformi finansiranja inovacionih projekata**.

Imajući u vidu da postojeća zakonska regulativa može zakočiti odvijanje i razvoj inovacijskih procesa, neophodno je usvajanje nove zakonske regulative koja bi obezbedila:

- tržišno vrednovanje svih proizvodnih činilaca, posebno znanja i Tehnoloških inovacije;
- oslobađanje od prenormiranosti rešenja koja koče razvoj preduzetništva;
- razvoj inovacijskih resursa, naročito kadrova i finansijskih sredstava;
- stvaranje mera i aktivnosti za razvoj naučne i tehnološke infrastrukture i stvaranja povezujućih institucija za transfer tehnologija i inovacija između nauke i privrede;
- razvoj sistemskih mera koje direktno utiču na tehnološki napredak, a to su:
patenti, standardizacija, metrologija i kontrola kvaliteta i očuvanje čovekove okoline;
- efikasna pravna zaštita sistema industrijske svojine dostignutom stepenu našeg privrednog razvoja;

Mere za ovakav prelazni period su:

Sl. 52. Prof. dr Matjaž Mulej, jedan od izvanrednih poznavalaca značaja inovacija u procesu proizvodnje. Bio je predsednik pronalazača Slovenije.

1. **Vlada i Privredna komora Srbije** treba da intenziviraju stvaranje ekonomskih i pravnih uslova za formiranje malih i srednjih, ali i velikih preduzeća, **naručito sa inovacijskim projektima** koji doprinose prestrukturiranju i rešavanju problema zaposlenosti. To se odnosi i na poreske, kreditno-monetarne, pravne i druge uslove, kao i na stručnu pomoć tehnoloških, inovacijskih i drugih centara.

2. **Vlada i Privredna komora Srbije** treba svake godine, na nivou makropolitike, radi podrške razvoju ovih procesa donositi posebne programe za razvojna istraživanja u privredi i drugo. U svim preduzećima mora se utvrditi razvojna politika i strateški pravci njenog ostvarivanja. Kada se ocenjuje privredna aktivnost, da se analizira posebno ostvarivanje inovacijskog poslovanja na tz. Oktobarskim susretima pronalazača.

3. **Nadležna ministarstva** treba da obezbede metodološko utvrđivanje inovacijske dobiti u knjigovodstvenim pokazateljima. Inovacijska dobit i sva druga ulaganja u dalji razvoj i podsticanje pronalazaštva, kao i naknade pronalazačima koje treba osloboditi državnih dažbina. Sva primanja pronalazača iz inovacijske dobiti ulaze u osnovicu za penzijsko osiguranje.

4. **Banke** (uz beneficirane uslove i podelu rizika) treba da stvore i primene savremene modele finansiranja inovacija u toku celog inovacijskog ciklusa i uvedu inovacijsku dobit u kreiranju boniteta svojih poslovnih partnera.

5. Treba dalje razvijati i jačati sistem industrijske svojine (patentne zaštite), ali i onemogućavati njegovu zloupotrebu. U skladu sa međunarodnim obavezama, čiji smo potpisnici, treba maksimalno podizati pregovaračku poziciju naših radnih organizacija za poslovne i tehnološke komunikacije sa inostranstvom. **Tržišnu funkciju patentirane tehnologije neophodno je i ubuduće vezivati za proizvodnju** i time sprečavati razne zloupotrebe koje neopravdano povećavaju tehnološku zavisnost.

6. U procesu naučno-istraživačkog rada visokoobrazovne i naučne institucije, uključujući i fakultete, univerzitete i akademije nauka, moraju se deklarirati kao pokretačka snaga državnog razvoja.

7. Zbog toga posebnu brigu država treba posvetiti razvoju inovacione kulture, osposoblja-

Sl. 53. Jugoslavija osamdesetih godina okuplja zemlje u razvoju i priprema MK Beograd '81.

vanjem, vaspitanjem i školovanjem mladih patentni inženjeri i pravnici za učešće u inovacijskim procesima. Značajno mesto u tome imaju i popularizacija nauke i tehnike i podizanje svesti o potrebi stalnog samoobrazovanja.

8. Obrazovanje, vaspitanje i popularizaciju nauke i tehnologije, s obzirom na značaj za profesionalnu orijentaciju mladih, treba zasnovati, prvenstveno, na sledećim zahtevima:

- negovanju inicijative, otvorenosti za novo, sposobnost uočavanja i kreativno rešavanje problema;
- usmerenost na timski rad i stalno inoviranje programa obrazovanja;
- sticanju fundamentalnih znanja iz patentne i licecne politike kao ključnog faktora tehnološkog razvoja;
- osposobljavanje, usmeravanje i podsticanje nadarenih talenata;
- osvežavanje znanja kroz permanentno obrazovanje, upućivanje u svetske naučno-tehnološke i proizvodne institucije;
- obezbeđenje materijalnih uslova za rešavanje životnih problema mladih stvaralaca u zemlji i tako sprečiti „odliv mozgova“.

9. Poseban zadatak predstavlja školovanje privrednih rukovodilaca za preduzetništvo i upravljanje zasnovano na inovacijama radi organizovanja i korišćenja svih kreativnih potencijala, posrednika u lancu: inventivni rad — primena inovacija.

10. Nastaviti i ubrzati rad na realizaciji programa o osnivanju inovacijskih centara u okviru komorskog sistema koji bi imali zadatak da povezuju nosioce inovacija i potencijalne korisnike. U okviru tih programa Savez pronalazača bi imao veoma važno mesto, jer okuplja kreativan kadar. Omasovljavanjem Saveza pronalazača i njegovim povezivanjem sa privredom u okviru ovakvih centara stvorilo bi mu i materijalnu osnovu.

11. Rešavanje zaposlenosti i naši ekonomski uslovi traže da se razvojni procesi temelje na prikupljanju i širenju iskustva postojećeg tehnološkog razvoja, dopunjenog uvozom tehnologije za inoviranje niskotehnoloških sektora privrede.

12. Za ukupan privredni i tehnološki preobražaj poseban značaj ima izbor čistih tehnologija za očuvanje ekološke sredine, poboljšanje uslova i humanizacije rada radnika. Nepovoljno stanje se mora bez odlaganja menjati Tehnološkim inovacijama kojima će neutralisati štetna dejstva tehnoloških procesa, a ukoliko je to nemoguće, zamenjivati ih novim, zdravijim tehnologijama koje omogućavaju viši kvalitet života. Zbog toga, bez odlaganja treba preduzeti sve potrebne mere da se obezbedi primena standarda o zaštiti radne sredine i čovekove okoline.

13. U infrastrukturi organizacija i institucija značajnih za tehnološki preobražaj posebno mesto imaju državne uprave: za zaštitu patenata, za standardizaciju, za mere i dragocene metale. Treba stvarati uslove da njihov rad bude u funkciji povezivanja sa privredom na kriterijumima ekonomskih zakonitosti. Njihov rad treba da bude na osnovama tržišne privrede, stručniji, efikasniji, a najviše vezan za tehnološki razvoj i zaštitu naše privrede.

Sl. 54. Poseta Jona Srbovana, predsednika Saveza pronalazača Jugoslavije i saveznog ministra, Saveznom zavodu za patente 1982. u kome je sedište Inovacijskog pokreta

Sl. 55. Mika Špiljak prvi čovek Inovacijskog pokreta 1979. informiše predsednika Republike Tita o postignutim rezultatima

ZAKLJUČAK

Projekat **”Put u Inovacijsko društvo”** dostaviti Vladi na razmatranje.

Predlog Skupštini Srbije da donose Odluku o proglašenju 2013/2014. godine za godinu Tehnoloških inovacija.

Formirati Savet za realizaciji projekta **„Put u Inovacijsko društvo”**, na čijem čelu je predsednik Vlade ili predsednik SANU-a.

Izrada operativnog programa aktivnosti za realizaciju projekta.

Svečana promocija rezultata Projekta je 09.oktobra 2014. u znak jubileja 160 godina rođenja Mihajla Pupina.

Božić Milan (Srbija)

Marjan Rožič (Slovenija)

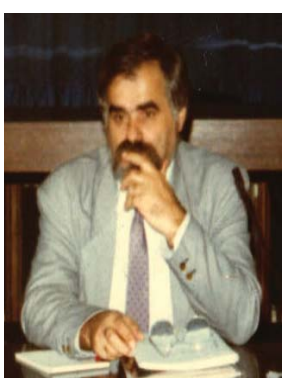
Dragan Ćemalović (SZP)

Jovan Kablar (Hrvatska)

Jože Jan (Slovenija)

Elez Radoslav (BiH)

Isak Mustafa (Kosovo)

Branko Žečelj, akademik

Miroslav Lambić
(Vojvodina)

Đorđe Zuber
(Crna Gora)

Trpe Grujevski
(Makedonija)

Željko Orešković
(Hrvatska)

Dobrivoje Prokić,
akademik

U NOVOM SADU OTKRIVEN SPOMENIK MIHAJLU IDVORSKOM PUPINU

Novi Sad, 09.11.2011.

Sl. 56. Gradska uprava u Novom Sadu

Mihajlo Pupin najveći srpski um nauke i tehnike polako prodire u naš narod kao njegov dragulj neprocenjene vrednosti. Srpska akademija nauke i umetnosti, Selakova fondacija, MZ Idvor i mnogi entuzijasti koji znaju ko je Pupin polako menjaju odnos Srbije prema ovom geniju. **Sve je počelo u Novom Sadu 1979.** kada je Inovacijski pokret u okviru obeležavanja 125. godina od Pupinovog rođenja podsetio sve Jugoslovane, a 2004. u Idvoru za 150. godišnjicu rođenja celu Srbiju na Pupinovo delo. Sada kada se SANU i Fondacija zalaže (upućen predlog Vladi Republike Srbije) da se u Beogradu otvori **Muzej i podigne spomenik**, a njegova autobiografija bude obavezna lektira u srednjim školama. Novi Sad je prvi napravio krupan iskorak u tom pravcu,

zato im ovom prilikom čestitamo!

Spomenik velikom naučniku i pronalazaču Mihajlu Pupinu u Novom Sadu otkrili su **09. novembra 2011.** gradonačelnik Novog Sada **Igor Pavličić**, predsednik Skupštine grada Novog Sada **Aleksandar Jovanović** i vajar **Sava Halugin** koji je izradio spomenik, a tim povodom upriličen je prigodan kulturno umetnički program.

Pored dve škole i bulevara, koji nose ime **Mihajla Pupina**, Novi Sad se i na ovaj način odužuje jednom od **najvećih Srba u istoriji**, koji je mnogo toga uradio za svoj narod i zaštitu naših nacionalnih interesa. On predstavlja primer, kako radeći na sebi možemo da ostavarimo vrhunske rezultate, neprekidnim obrazovanjem, velikim zalaganjem za svoje ciljeve, učenjem jezika, predanošću i istrajnošću – istakao je **gradonačelnik Pavličić**. Predsednik Skupštine Grada **Aleksandar Jovanović** naglasio je da je Novi Sad želeo da se oduži velikanima koji su ostavili traga u razdvoju društva, a da je jedan od njih bio i Mihajlo Pupin, čiji su pronalasci uticali na celo čovečanstvo.

Sl. 57. Spomenik Mihajlu Pupinu postavljen u Novom Sadu

U svečanom programu učestvovali su hor i članovi recitatorske sekcije **OŠ „Mihajlo Pupin“ iz Veternika**, kao i hor srednje **Elektrotehničke škole „Mihajlo Pupin“**, a prisutnima se obratio i predsednik Odbora za sprovođenje odluke o podizanju spomenika u Novom Sadu, **Laslo Siladi**.

Mihajlo Pupin bio je naučnik, pronalazač, predavač, nosioc brojnih svetskih naučnih i drugih nagrada, priznanja i odlikovanja, član Američke akademije nauka, Srpske kraljevske akademije i počasni doktor 18 univerziteta, počasni konzul Srbije u SAD i jedan od osnivača i dugogodišnji predsednik Srpskog narodnog saveza u Americi.

Svečanom otkrivanju njegovog spomenika prisustvovali su predstavnici Vlade i Skupštine Vojvodine, Grada Novog Sada, članovi Skupštinskog Saveta za kulturu, predstavnici **Matice Srpske**, **Selakove fondacije** koja obnavlja Pupinov fond iz Beograda i drugi.

OBELEŽENO 170 GODINA OD OSNIVANJA SANU

19.11 2011. Beograd

Srpska akademija nauke i umetnosti osnovana je 19. novembra 1841. a **19. novembra 2011.** obeležila je 170 godina postojanja svečanom Akademijom u Beogradu. Proslava jubileja počela je 17. novembra koncertom minijatura kompozitora-članova SANU u Galeriji SANU. Godišnjica je obeležena i otkrivanjem biste Laze Kostića i otvaranjem izložbe "Akademici - likovni umetnici, iz umetničke zbirke SANU" a završena je koncertom kamernе muzike kompozitora-članova SANU u Kolarčevoj zadužbini.

Svečanosti je prisustvovao veliki broj naučnih, kulturnih i javnih radnika, članova Vlade, predsednica Skupštine, diplomatskog kora, **srpski patrijarh Irinej i predsednik Republike Srbije, dr. Boris Tadić.**

Predsednik Akademije Nikola Hajdin je u pozdravnoj reči na centralnoj proslavi Dana Akademije kazao: *"Osnovni zadatak SANU je da analizira i izučava aktuelne probleme na naučnoj osnovi i da u tom pravcu javno deluje. Samo uključivanjem naučnog rasuđivanja možemo pomoći ukupnim naporima u tom pravcu. To je zapravo naš zadatak koji u poslednje vreme prema našim mogućnostima i izvršavamo"*, objasnio je Hajdin, podsetivši na drugi i mnogo važniji zadatak, koji se sastoji u shvatanju: ***"da svaki problem koji zaokuplja društvo i narod, je u isto vreme i problem Akademije. Akademija može i treba da prilazi tim problemima polazeći od naučnih činjenica, bez ikakvih primesa ma kako se ona nazivala"***, naveo je Hajdin.

Predsednik Srbije Boris Tadić, u pozdravnom govoru, izjavio je da misija SANU nije da bude u službi dnevne politike, niti da bude arbitar u sukobu interesa izvan njenog domena, već da ostane ono što je i do sada bila - stožer nacionalnih, naučnih i kulturnih institucija. Tadić je istakao da jačanje kapaciteta za uključivanje Srbije u međunarodne naučne projekte i zaustavljanje odliva mozgova moraju biti jedan od državnih prioriteta i zadataka Akademije. ***"Ne želimo da školujemo mlade istraživače za druge, od nas bogatije, već da ovde stvorimo radne i životne uslove, perspektivu za njih, da prvenstveno ovde ostvaruju svoje profesionalne ciljeve i potvrđujući sebe razvijaju i unapređuju privredu, društveni i kulturni život u svojoj zemlji"***, rekao je Tadić.

Akademik Predrag Palavestra govorio je o počecima srpske Akademije i obavezi SANU da radi na prosvetivanju naroda. *"Neprosvećenost je bila i do danas je ostala najveća prepreka Srbije na putu ka Evropi i civilizovanom svetu"*, rekao je on. *"Dok se ranije o neprosvećenosti sudilo na osnovu broja pismenih i školovanih ljudi u narodu, i po njihovom uticaju na srpsko društvo, vremenom se pokazalo da neprosvećeni i polupismeni ljudi čine većinu naroda i da, preko političkih partija, upravljaju državom. ... Među Srbima, neprosvećenost uvek svaki naraštaj vraća unazad i nagoni ih da uvek počinju iz početka. Već pri svojim prvim koracima, najstarija srpska naučna ustanova postavila je sebi zadatak da Srbiju izvede na put obrazovanja i prosvetćenosti"*, rekao je Palavestra.

Sl. 58. Predsednik SANU-a akademik Nikola Hajdin otvara svečanost

Sl. 59. Predsednik Republike Boris Tadić pozdravlja skup

Sl. 60. Akademik Ljubomir Simović i
Milan Božić prate rad Akademije

U umetničkom programu izvedeno je "Čudo u Šarganu" najmlađeg akademika **Isidore Žebeljan**, "Perdue" akademika **Dejana Despića** i "Arapska pesma i Gajde" mađarskog kompozitora **Bele Bartoka**. Tekstove prvih članova Društva srpske slovesnosti - Jovana Sterije Popovića, Sime Milutinovića Sarajlije, Vuka Stefanovića Karadžića i Petra II Petrovića Njegoša, koje je priredio akademik Ljubomir Simović, čitali su dramski umetnici **Nataša Ninković, Gojko Šantić i Nebojša Dugalić**.

Kratak istorijat SANU-a

SRPSKA AKADEMIJA NAUKA I UMETNOSTI (SANU) je najviša srpska naučna i prosvetna ustanova, sa sedištem u Beogradu. Preteča Akademije bili su: *Društvo srpske slovesnosti* (DSS), *Srpsko učeno društvo* (SUD) i *Srpska kraljevska akademija* (SKA). **Društvo srpske slovesnosti** je osnovano **31. maja 1842.** i postojalo je sve do 27. januara 1864. kada ga je knez Mihailo Obrenović ukinuo svojim ukazom. Zatim je **29. jula 1864.** ustanovljeno **Srpsko učeno društvo** koje je u stvari bilo obnovljeno Društvo srpske slovesnosti. Svi članovi DSS su mogli pismeno da se izjasne ministru da se prihvataju članstva u SUD.

Slična sudbina je zadesila i **Srpsko učeno društvo**, zbog sukoba sa ministrom prosvete njegov rad je suspendovan 13. maja 1886. Zakonom od 1. novembra 1886. osniva se **Srpska kraljevska akademija** kojoj pripadaju biblioteka, arhive, zbirke i imanje SUD. Nastali su sukobi, pa se Društvo ponovo otvara 25. jula 1887. Spor je rešen predlogom ministra prosvete da se oni spoje i to je učinjeno 1892. Tada je 8 članova SUD izabrano za redovne članove SKA, a svi ostali za počasne.

Pod imenom **Srpska kraljevska akademija** postojala je od svog osnivanja 1886. do 1947. kada je preimenovana u **Srpska akademija nauka**. Akademija je osnovana Zakonom od **1. novembra 1886.** koji je Skupština izglasala, a kralj Milan Obrenović obnarodovao u Nišu. Ovaj Zakon se zvao "*Osnovni zakon Kraljevsko-srpske akademije*" i njime je bilo određeno da prve akademike bira **Kralj**, a da zatim akademici dalje sami biraju nove članove.

Prve akademike, njih 16 imenovao je kralj Milan 5. aprila 1887. Tada su postojala 4 odeljenja akademije, ili kako se to zvalo "stručne akademije" i svaka je na početku dobila po 4 redovna člana. To su bili:

I - AKADEMIJA DRUŠTVENIH NAUKA

Josif Pančić
Dimitrije Nešić
Jovan Žujović
Ljubomir Klerić

II - AKADEMIJA PRIRODNIH NAUKA

Čedomir Mijatović
Milan Đ. Milićević
Ljubomir Kovačević
Panta Srećković

Sl. 61. Milan Đ. Milićević,
član Društva srpske
slovesnosti od 1857.

Sl. 62. Grb Srpske kraljevske
akademije

III - AKADEMIJA FILOSOFSKIH NAUKA

Milan Kujundžić
Svetislav Vujović
Svetomir Nikolajević
Stojan Novaković

Dimitrije Nešić
1836-1904

Jovan Žujović
1856 – 1904

Stojan Novaković
1842-1915

Ljubomir Klerić
1844-1910

Mihajlo Valtrović
1839-1915

Ljubomir Nenadović
1826-1895

Davorin Jenko
1835 – 1914

Matija Ban
1818-1909

Čedomir Mijatović
842-1932

Panta Srečković
834-1903

PRVI PREDSEDNIK AKADEMIJE bio je **Josif Pančić**, a sekretar **Jovan Žujović**.

Posle punih 60 godina pod tim imenom Srpska kraljevska akademija menja ime Zakonom od 30. juna 1946., pošto je promenjeno državno uređenje i nije više vladao Kralj. Akademija je jednostavno nazvana **Srpska akademija nauka**. Ovim Zakonom promenjena je i struktura Akademije, tako da umesto četiri odeljenja Stručne Akademije nastaju šest odeljenja:

1. *Prirodno matematičkih nauka,*
2. *Tehničkih nauka,*
3. *Medicinskih nauka,*
4. *Literature i muzike (kasnije: Jezik i književnost),*
5. *Društvenih nauka i*
6. *Likovne i muzičke umetnosti.*

IV - AKADEMIJA UMETNOSTI

Ljubomir Nenadović
Matija Ban
Mihajlo Valtrović
Davorin Jenko

Kasnije, zakonom iz 1960. ona je promenila naziv u **Srpsku akademiju nauka i umetnosti (SANU)**.

Od 1998. **Akademija ima osam odeljenja** jer se odeljenje prirodno-matematičkih nauka podelio na dva odeljenja: odeljenje za matematiku, fiziku i geo-nauke i odeljenje hemijskih i bioloških nauka, a pre toga se odeljenje društvenih nauka podelio takođe na dva dela, jedan deo je zadržao isti naziv, a druge se zove odeljenje istorijskih nauka.

Sl. 64. Zgrada u Brankovoj 15.

Sl. 65. Zgrada u Knez Mihajlovoj 3.

Sl. 66. Ogranak u Novom Sadu

Akademija je od 1909 do 1952. bila smeštena u Brankovoj ulici broj 15. Ova zgrada je nažalost srušena 1963.godine. Posle toga Akademija je premeštena u Knez Mihailovu 35, u velepnu građevinu u centru grada, gde se i sada nalazi.

Instituti SANU

Pod okriljem SANU deluju instituti: **Arheološki institut SANU, Balkanološki institut SANU, Vizantološki institut SANU, Geografski institut SANU, Etnografski institut SANU, Institut za srpski jezik SANU, Institut tehničkih nauka SANU, Istorijski institut SANU, Matematički institut SANU i Muzikološki institut SANU.**

Novi članovi Akademije se biraju na izbornim skupštinama, koje se od 1985. održavaju svake treće godine. Poslednja izborna Skupština održana je 07. juna 2012.

Sl. 68. Rektor Beogradskog Univerziteta, prof. dr. Branko Kovačević

Sl. 69. Predsednik SANU-a za Vojvodinu, akademik Zoran Kovačević

Sl. 67. Zadnja skupština SANU-a

SVI DOSADAŠNJI PREDSEDNICI AKADEMIJE

Sl. 68. Sima Lozanić
1847. - 1935.
Bio je veliki prijatelj Mihajla
Pumpina

Sl. 69. Aleksandar Despić
1927 - 2005.
Veoma je cenio Pupinova dela
i tvrdio je da Tesla nije naučnik
već pronalazač

Od svoga osnivanja 1887. do danas predsednici Srpske kraljevske akademije, Srpske akademije nauka odnosno **Srpske akademije nauka i umetnosti** bili su:

1887-1888 Josif Pančić
1888-1889 Čedomir Mijatović
1892-1895 Dimitrije Nešić
1896-1899 Milan Đ. Milićević
1899-1889 Jovan Ristić
1899-1900 Sima Lozančić
1900-1903 Jovan Mišković
1903-1906 Sima Lozančić
1906-1915 Stojan Novaković
1915-1921 Jovan Žujović
1921-1927 Jovan Cvijić
1918-1931 Slobodan Jovanović
1931-1937 Bogdan Gavrilović
1937-1960 Aleksandar Belić
1960-1965 Ilića Đuričić
1965.1971 Velibor Gligorić
1971-1981 Pavle Savić
1981-1984 Dušan Kanazir
1994-1998 Aleksandar Despić
1999-2003 Dejan Medaković
2003- Nikola Hajdin

Otišao je inž. ANTE MARKOVIĆ

NAJVEĆI REFORMATOR INOVACIJSKOG POKRETA

Sl. 70. Ante Marković govori o svom programu

28. novembra 2011. u 87. godini, u Zagrebu, preminuo je **Ante Marković**, poslednji predsednik Vlade SFRJ, istaknuti privrednik, jedan od najpopularnijih političara bivše Jugoslavije i odani član Inovacijskog pokreta.

Posle II Kongresa jugoslovenskih pronalazača krajem 1989. održanih u T. Užicu, pokrenuo je ambiciozan program ekonomskih reformi, *Putem u Inovacijskom društvu*, do tad neviđenih u SFRJ, koje su uključivale i stabilizaciju dinara. Dodelom akcija radnicima, Marković je pokrenuo i privatizaciju koja je bila u funkciji razvoja privrede. Rezultat je bio zaustavljanje

inflacije, koja je uzela maha tokom osamdesetih godina 20. veka, kao i brzo i značajno, **povećanje životnog standarda**. To je Markovića u tom trenutku učinilo jednim od najpopularnijih političara u jugoslovenskoj istoriji. Marković je svoju popularnost dugovao svom imidžu novog, modernog političara zapadnog stila.

Marković je bio vrlo aktivan u radu *II Kongresa Saveza pronalazača Jugoslavije*, gde je u celosti izneo program ekonomskih reformi. To je bio poslednji veliki Skup u Jugoslaviji gde su bile prisutne sve Republike i Pokrajine (preko 3000 delegata) koje su mogle sprečiti raspad SFRJ. Njegov sjajan govor na II Kongresu budio je u ljudima pozitivnu energiju i uverenje da mogu nešto da postignu. *To je bio simbol nade da će se rešavanjem ekonomskih rešiti politički problemi i sprečiti raspad zemlje*. Takođe, imali smo veliku šansu da se tadašnja Jugoslavija uključi u evropsku ekonomsku zajednicu. Posle II Kongresa Saveza pronalazača Jugoslavije **dokumenta Kongresa sa osnovnim porukama** da Jugoslavi-

Sl. 72. Ante Marković sa ministrom Rasimom Ljajićem u poseti Vladi Republike Srbije 2009.

Sl. 71. Ante Marković na II Kongresu u T. Užicu sa Mikom Špiljakom (krajnji desno) prvim čovekom Inovacijskog pokreta u Jugoslaviji

ja putem u Inovacijsko društvo može rešiti goruće političke probleme, dostavljana su organizatorima XIV Kongresa SKJ i Kongresu VSSJ. Poruke Kongresa pronalazača "Put u Inovacijsko društvo" štampane su u sto hiljada primeraka i poslate Aktivima pronalazača u svim većim privrednim subjektima.

Ovaj Markovićev program reformi, međutim, ubrzo su sabotirale separatističke vlade u Srbiji, Hrvatskoj i Sloveniji. Dok su jedni sa ogromnim entuzijazmom radili na tome **da se brže rešavaju ekonomski problemi i spasi raspad zemlje** drugi su šireći mržnju i nacionalizam učinili sve da Ante Marković podnese ostavku. On nije imao stvarnu političku snagu, ali je bio ličnost koja je **racionalnu logiku poslovnog čoveka** primenjivala u političkom delovanju. Ispostavilo se da to nije bilo dovoljno, pa je bio prisiljen da dana 20. decembra 1991. **"vрати mandat"** građanima Jugoslavije. Tada je rekao: *"ne postoji više nijedan državni organ u Jugoslaviji, kome bi se mogla podneti ostavka"*.

Nakon toga nestao je iz javnog života i posvetio se poslovnoj karijeri. Ante Marković, čovek koji je zagovarao istinski mir i toleranciju, da bi spasio svoju zemlju od raspada, kao takav ostao je simbol nade jednog vremena i jedne generacije.

Profesor **Momčilo Grubač** za Tanjug kaže: *“da bi istorija svih bivših jugoslovenskih republika i čitavog Balkana izgledala potpuno drugačije da Marković nije sprečen od republičkih centara moći, koje su bili zauzeli nedozreli republički državnici. Jugoslavija bi u nekom obliku opstala, ako ne kao zajednica država, onda kao kulturni prostor, kao zajednica naroda. Bio bi izbegnut rat i užasna stradanja svih naroda na ovim prostorima i sve one teške ratne posledice koje nas još uvek prate i koje će nas pritiskati još decenijama”.*

“Bio je jugoslovenski orijentisan, ali mu je politika bila slabija tačka od ekonomije, pa ga nisu podržali i nije uspeo, što je šteta”, ocenio je profesor Ekonomskog fakulteta **Branko Maričić** i podsetio da je Jugoslavija u Markovićevo vreme prvi put zabeležila deflaciju i raspolagala ogromnim robnim rezervama. Ekonomski prosperitet zemlje bio je na prvom mestu Markoviću, koji se nije slagao ni sa Slobodanom Miloševićem ni sa

Sl. 73. Jon Srbovan bivši predsednik Saveza pronalazača Jugoslavije kod Ante Markovića i Milana Pavića na dogovoru oko reforme Inovacijskog pokreta

Franjom Tuđmanom, kaže Maričić u izjavi Tanjugu.

Sagovornici Tanjuga, takođe, smatraju da bi u tom slučaju i evrointegracije usledile mnogo brže i bile bezbolnije, sa manje muka i mnogo brže donele viši životni standard.

* * *

Ekonomski program **Ante Markovića** imao je punu podršku **Milana Pavića**, predsednika Privredne komore Jugoslavije. Paviću je teško pao **gubitak dobrog prijatelja** i saborca u izgradnji jugoslovenske privrede (Prvomajska, Jugoturbina) što se vidi iz telegrama upućenog porodici.

Porodici Marković Zagreb,

Sa velikom tugom primio sam vest o smrti dragog prijatelja i dugogodišnjeg saradnika Ante. Otišao je čovek koji je večno zadužio Hrvatsku i SFRJ, čije su vizije daleko prevazišle vreme u kojem je živio i radio. Primite moje najiskrenije saučešće.

Milan Pavić
Beograd, 29.11.2011.

Sl.75. Milan Pavić predsednik PKJ sa visokim funkcionerima Federacije, Čkrebić i Zelenović u poseti Saveza pronalazača Jugoslavije 1988.

V FESTIVAL NAUKE U SRBIJI

Oko 300 naučnika iz sedam zemalja

Peti po redu Festival nauke u Beogradu, održan dana 2- 4. decembra 2011. bio je dobra prilika da se o nauci razgovara na popularan način. Organizovane su neprestane izložbe i eksperimenti, predavanja i intervjui, scenski šou-programi, dečje radionice, zona za talente - plus deo festivala koji spaja nauku, tehnologiju i umetnost. Poslednji mesec u godini je dobro vreme da se prodube vlastita znanja i iskustva, informiše o najsvežijim temama i zanimljivim ljudima i uživa u naučnim fenomenima koji su lepši nego što se može zamisliti.

Sl. 76. Aleksa i Mateja sa mladima na Festivalu nauke

Na otvaranju je govorio: prof. dr **Radivoje Mitrović**, državni sekretar Ministarstva prosvete i nauke Vlade Republike Srbije, **Aleksandra Drecun**, direktorka Centra za promociju nauke, i **Ana Jovanović** osnivač Festivala nauke.

U bivšoj Robnoj kući „Kluz“ predstavljene su 32 interaktivne postavke i na tri dana ovaj prostor bio je dom pećinskih predatora. U Matijinoj robotskoj radionici mnogi su pokušali da pobede robotsku glavu u popularnoj X-O igri, dok su drugi saznali koliki potres zemljine kore svako od nas može da izazove. Kolike su sanse da u kazinu zaradimo bogatstvo, kako je izgledao jedan običan dan praistorijskog čoveka kao i kako da otkrijemo provalu uz pomoć forenzičara, saznali smo na V Festivalu nauke. Predstavljeni su avioni nesalomivih krila i roboti koji pronalaze mine. Na licu mesta pravile su se duge, iako nije bilo kiše i grmljavine, dimnih i ledenih tornada. Da i zvuk može da dobije boju, a peščani sat meri vreme naopako, uverili su se posetioci ovog Festivala nauke. Psiholozi su se igrali čulima dok su neronaučnici okrivili sve lažne osmehe.

U Studentski kulturni centar mogla se videti uzbudljiva gostujuća izložba iz Švajcarske, o mozgu i neobičnim iluzijama i mislima koje nam priređuje. Naučna igraonica sa replikama rimske borbene opreme, vraća nas u vreme uzbudljivih ratnih pohoda pre nove ere, dok iz Francuske stiže doza “nemogućih” eksperimenata koja je zbunila radoznale. **U svečanoj sali SKC-a** bila su spremljena inspirativna predavanja domaćih i stranih naučnih „zvezda“, koje su ove godine odgovarale na pitanja poput kako prisluškivati neprijatelja, zasto su slatkiši slatki, kako postati predsednik Amerike pomoću Fejsbuka, zašto postoji nešto - a ne ništa, a jedno predavanje je detaljno razotkrilo i umetnost laganja! Novina ovogodišnjeg Festivala nauke su debate. Rasprave su se vodile na teme ima li smrti posle života, da li se u genima krije nasa nacionalnost, a najposećenija je bila debata „Nauka protiv religije“.

Sl. 77. Robot iz Instituta Mihajlo Pupin

Teatar „Bojan Stupica“ simbolično nazvan “naučno-fantastična bina” u gostio je spektakularni laserski šou, pravu naučno-cirkusku predstavu baziranu na principima fizike koja stiže iz Austrije, a prvi humanoidni robot – **NAO**, oduševio je sve one koji su poželjeli da ga lično upoznaju.

U Galeriji Narodne banke Srbije, koja je već drugu godinu rezervisana za vezu nauke i umetnosti, svirao je uz pomoć usisivača-gitare ili pisaae mašine – sintisajzera a muziku su komponovao motori, žice i ventilatori.

* * *

NAUČNI SCENARIJI ZA SMAK SVETA

Na početku godine o kojoj se već dugo govori u smislu pseudonaučnog predviđanja takozvanog **smaka sveta**, jer su ga “predvidele Maje”, dok se novinski stupci pune kvazi informacijama, osvrnimo se na moguće stvarne rizike po opstanak planete Zemlje. U svakom poznatom predviđanju, od legendi sa kalendarom Maja do istorijskih analiza **Teodora Momzena** (1817-1903) i **Osvolda Špenglera**, (1880-1936) **civilizacije se na kraju ruše**. Koliki je prirodni rok upotrebe posle koga se civilizacije kvare, ili pak vraćaju proizvođaču?

IMA LI ZAISTA SMRTI POSLE ŽIVOTA?

Na V Festivalu nauke organizovana je debata na temu: Šta je smrt? Kako je definišu medicina, etnologija, arheologija, a kako fizika i astronomija? Kako se poimanje smrti menja kroz vreme, a kako kroz različite discipline? Da li nauka može da utiče i na **produženje života**? Šta su rođenja, a šta smrti za nauku?

KAKO ĆEMO ISTRAŽIVATI SVEMIR?

U narednim decenijama, kada je razvoj kosmonautike u pitanju, može doći do procesa **dvostrukog karaktera** odnosno povećanog ili smanjenog istraživanja što će iznad svega biti diktirano međunarodnom političkom i ekonomskom situacijom.

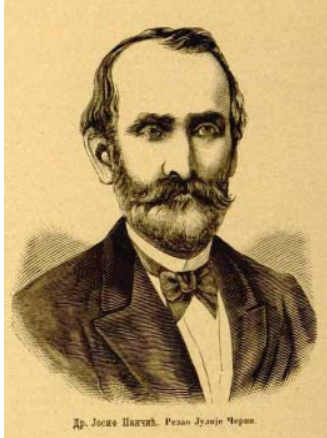
FIZIKA NEMOGUĆEG

Hoćemo li jednog dana moći da prolazimo kroz zidove? Pravimo svemirske brodove koji će putovati brže od svetlosti? Čitamo misli drugih ljudi? **Postanemo nevidljivi**? Pomeramo predmete snagom svog uma? U trenu prenesemo naša tela kroz svemir? Kada se otkrije izvor beskrajne energije koja se u Kosmosu prenosi bežičnim putem ljudska svest pomeriće granice života i biće moguće razgovarati sa dušama umrlih. Ovim problemima duše koja je u stvari emanacija elektriciteta bavili su se pored našeg **Tesle** i engleski naučnici **Oliver Lodž** i **Vilijem Kruks**.

Dr Josif Pančić

- 1887. izabran je za prvog Predsednika SANU-a
- 1847. odriče se austrougarskog i uzima srpsko državljanstvo

Pančići su poreklom iz Hercegovine. Davno su se doselili u selo Ugrini, gde je rođen **Josif Pančić 17. aprila 1814.** koje se nalazi na severnim ograncima Velebita. Umro je 08.marta 1888.u Beogradu.

Osnovnu školu je izučio u Gospiću u Lici, a gimnaziju u Rijeci. Iz Rijeke je Josif prešao u Zagreb (1830) da nastavi školovanje. Odlazi u Peštu gde upisuje **Medicinski fakultet**, na kome se održavala i nastava iz prirodnih nauka. Završava medicinski fakultet i postaje doktor medicine, odbranivši doktorsku tezu "Texilogia Botanica".

Proveo je dve godine u Banatu, gde je se bavio i vaspitanjem dece. Za to vreme je **upoznao floru Banata**, obišao je i Deliblatsku peščaru i peo se na Karpate, a u rudnicima je upoznao mnoge interesantne stene i minerale. Prikupio je dosta interesantnih biljaka iz flore Banata. Odlazi u Liku na kratko, a odatle u Beč da dovrši svoj herbar. U bečkom Prirodnjačkom muzeju je proučio i odredio svoje prikupljene biljke, a

u isto vreme je pratio i predavanja čuvenog botaničara Endlera. U Beču se **upoznao sa Vukom Stefanovićem Karadžićem** koji ga je uputio u Srbiju.

Pančić je **poslušao Vuka i došao u Srbiju** 1846. za vreme vladavine kneza Aleksandra Karađorđevića. Ali, kako je Vuk imao u Srbiji i dosta neprijatelja, njegova preporuka nije vredela ništa. Čak je zbog toga i zbog želje da bude postavljen u Užicu, u čijoj se okolini skrivao veliki broj protivnika Karađorđevića, **Pančić postao sumnjiv** i nije dobio zaposlenje. Čekajući na postavljenje obilazio je užički kraj i bavio se izučavanjem biljnog sveta.

Pančić je na poziv ministra Avrama Petronijevića, koji je imao fabriku stakla u Jagodini **postavljen za lekara** u tom mestu. Kao lekar radio je na suzbijanju zaraze trbušnog tifusa, koja se širila među radnicima fabrike.

Tu se upoznao sa letnjom i jesenjom florom Jagodine, Belice i Crnoga Vrh. **Stanovnici Jagodine su zavoleli Pančića** kao savesnog lekara i plemenitog čoveka i kada je Pančiću ponuđeno mesto u Negotinu, Jagodina ga nije pustila da ode.

Zatražio je 1847. da mu se ukine austrougarsko državljanstvo i da dobije **srpsko državljanstvo**.

Krajem iste godine dobio je premeštaj u Kragujevac. Za vreme rada u Jagodini, Pančić je odlazio i u Čupriju i tu je upoznao **Ljudmilu, ćerku barona inženjera Kordona**, koju je zatim kao lekar u Kragujevcu isposio i u januaru 1849. godine se venčao u pravoslavnoj crkvi u Čupriji.

Iduće godine, 8. januara 1850. primljen je za člana Društva srpske slovesnosti, a 1853. je postavljen za profesora prirodnih nauka **u Liceju**. Kada je 1854. prim-

Sl.78. Pančićev vrh

Sl.79. Selo Đurići na planini Tari, mesto gde je Pančić otkrio omoriku

ljen u srpsko podanstvo dr Josif Pančić je postavljen za redovnog profesora u Liceju. Primljen je za člana DSS i postavljen je za **profesora u Liceju**, iako do tada nije, sem doktorske disertacije, imao nijedan publikovan naučni rad. Postavljen je za profesora samo na osnovu saznanja i uverenja da je on najbolji poznavalac flore Srbije.

Sl. 81. Pančićeva omorika

Godine 1855. Pančić je prvi put čuo da u Zapadnoj Srbiji postoji posebna vrsta četinar - **omorika**. Deset godina kasnije je dobio dve njene grane. Trebalo je da prođe još deset godina da na planini Tari, u zaseoku Đurići, 1. avgusta 1877 (Prema nekim izvorima 1875.). pronađe do tada nepoznati četinar - omoriku koja je po njemu dobila ime - **Pančićeva omorika** (*Picea omorika* Pančić Purkyne). Tokom svoga višegodišnjeg rada otkrio je 102 i opisao oko 2.500 biljnih vrsta. U Liceju i docnije u Velikoj školi Pančić je ostao do kraja života.

Sl. 80. Novčanica sa likom Pančića

BOTANIČKA BAŠTA

Na predlog Josifa Pančića, **osnovana je 1874. godine Kraljevska Botanička bašta**, u Beogradu. Odlukom Ministarstva prosvete, pripojena je Velikoj školi, a uprava nad njom je poverena Josifu Pančiću kao profesoru botanike.

Prvobitno je bašta bila podignuta pored obale Dunava na Dorćolu. U tom periodu desile su se dve velike poplave koje su uništile skoro celokupan biljni fond koji je sam Pančić **mukotrпно skupljao**. Nakon ovih neuspeha sa prvom baštom, veliki naučnik je uporno pokušavao da dobije bolju lokaciju za novu Botaničku baštu. Medjutim, svi naponi na ovom planu, koji su trajali do njegove smrti 1888. nisu urodili plodom. Ubrzo zatim, 1889. **kralj Milan Obrenović** poklonio je imanje koje je nasledio od svog **dede Jevrema** pod uslovom da se Botanička bašta zove "**Jevremovac**". Na tom mestu pod tim imenom nalazi se danas.

Botanička bašta se prostire na površini od oko 5 hektara, gde se na otvorenom prostoru nalazi preko 250 vrsta drveća i žbunja, domaćih, evropskih i egzotičnih biljaka, a ukupan **biljni fond danas čini oko 500 drveća, žbunja i zeljastih biljaka**. Botanička bašta obuhvata pored otvorenih površina, Staklenu baštu i prostorije Instituta za botaniku (upravna zgrada, herbar, biblioteka, slušaonica, laboratorije). Botanička bašta predstavlja zbirku prirode, austrijske flore. Takođe se u njegovim pojedinim delovima uzgajaju retke domaće biljke.

Staklena bašta, podignuta 1892. pokriva prostor od 500m². U vreme kada je građena predstavljala je jednu od najvećih i najlepših staklenih bašti u ovom delu Evrope. U Staklenoj bašti se gaje brojne tropske i suptropske vrste biljaka.

Herbarijum sadrži bogatu zbirku biljaka sa Balkanskog poluostrva i čitave Evrope koja broji oko 120.000 herbarijumskih tabaka i preko 300.000 eksikata. **Biblioteka jedna je od najstarijih i najbogatijih na ovim prostorima**. Pored 200 naučnih i stručnih časopisa sadrži i preko 6.000 knjiga.

Josif Pančić u svom obrazloženju o potrebi i značaju Botaničke bašte ovako piše: "*Botanička bašta ima prema zahtevima današnjeg vremena dve zadaće da izvrši: s jedne strane da na malom prostoru sastavi flore one zemlje, čija se omladina ima tu botanici da uči, a s druge strane da pribere sve one eksotne biljke,*

Sl. 82. Unutrašnji izgled Staklene bašte

koje su potrebne, da u bašti bude uglavnom predstavljena vegetacija celog sveta...”

Danas se ovo Pančićevo obrazloženje može dopuniti još i funkcijom Botaničke bašte u zaštiti i očuvanju ugroženih biljnih vrsta i životne sredine u celini.

U Botaničkoj bašti “Jevremovac” izvodi se i nekoliko posebnih programa **zaštite ugroženih biljaka**. Njima je obuhvaćeno oko 20% od 330 međunarodno značajnih, tj. 171 iščezle ili krajnje ugrožene biljne vrste Srbije. Neke od tih biljaka se u Botaničkoj bašti uspešno gaje, formirane su banke njihovih semena, što omogućava njihovo vraćanje na prirodna staništa sa kojih su nestale ili na kojima se njihova brojnost smanjila do kritične granice.

Kao prostorna celina izuzetnih prirodnih i kulturno-istorijskih vrednosti, Botanička bašta “Jevremovac” je 1995. proglašena za Spomenik prirode od velikog značaja, 2007. **proglašena je i Spomenikom kulture**. Time je ukupan prostor Botaničke bašte stavljen pod poseban režim zaštite države i ustanovljena je posebna obaveza društva da se stara o njenom razvoju i zaštiti.

Sl. 83. Izgled Botaničke bašte sa staklenikom u Beogradu

NIKOLAJ VELIMIROVIĆ

Jedan od velikih Pupinovig prijatelja koji je doživeo njegovu sudbinu,
a uzor je našao u Petru P. Njegošu

***Daj mi bože snage
da izdržim ono što
promeniti ne mogu.
Daj mi hrabrosti da
promenim ono što mogu
i mudrosti da
raspoznam to dvoje.***

ep. Nikolaj Velimirović

Nikolaj je rođen **23.decembra 1880. u selu Leliću**, nedaleko od Valjeva a umro 18. marta 1856. u Libertvilu (SAD). Njegovi roditelji, Dragomir i Katarina, bili su prosti zemljoradnici i pobožni hrišćani, naročito majka. Na krštenju je dobio ime Nikola.

Svoje obrazovanje Nikolaj je otpočeo u manastiru Ćelijama kod Valjeva. Otac ga je odveo u manastir da se opismeni makar toliko „da zna čitati pozive od vlasti i na njih odgovarati“, pa da ga onda zadrži na selu kao hranitelja i „školovanog“ čoveka. Od prvih dana pokazivao je svoju izuzetnu revnost u učenju. Njegovu darovitost zapazio je i njegov učitelj Mihajlo Stuparević i preporučio mu nastavak školovanja u valjevskoj gimnaziji, gde se Nikola pokazao kao dobar đak, iako je, da bi se školovao, služio u varoškim kućama. Po završetku šestog razreda gimnazije, Nikola je konkurisao u Vojnu akademiju, ali ga je lekarska komisija odbila, jer je bio „sitan“. Odmah po odbijanju ove komisije, Nikola podnosi dokumenta za beogradsku Bogosloviju, gde je bio primljen. **Kao učenik Bogoslovije bio je uspešan.** Njegovo isticanje u naukama bilo je rezultat sistematskog rada. U svome školskom učenju nije se držao samo skripti i udžbenika, nego je čitao i mnoga druga dela od opšte-obrazovnog značaja.

Do svoje 24. godine već je bio pročitao dela Njegoša, Šekspira, Getea, Voltera, Viktora Igoa, Ničea, Marksa, Puškina, Tolstoja, Dostojevskog i drugih. **Posebno je u bogosloviji bio zapažen svojim mislima o Njegošu**, koga je kao pesnika i mislioca voleo i još u valjevskoj gimnaziji dobro prostudirao.

Sl. 84. Manastir Svete Ćelije kod Valjeva

Po svršetku bogoslovije je kraće vreme bio učitelj u selima Dračiću i Leskovicama, više Valjeva, gde je izbliza upoznao život i duševno raspoloženje srpskog seljaka. Letnje raspuste Nikola je, po savetu lekara, provodio na moru, tako da je tada upoznao i sa ljubavlju opisao život Bokelja, Crnogoraca i Dalmatinaca. Već u bogosloviji pomagao je proti Aleksi Iliću u uređivanju lista „**Hrišćanski vesnik**“, u kome je i nekoliko godina objavljivao svoje prve dopise i radove.

Svojim radom Nikola je skrenuo pažnju na sebe pa je bio izabran od strane Crkve za državnog stipendistu, i na dalje školovanje u Evropu i Rusiju. Izabrao je

studiranje, na starokatoličkom fakultetu u Bernu, a zatim je prošao studirajući Nemačku, Englesku, Švajcarsku i Rusiju. **Svoje studije u Bernu Nikolaj je, u svojoj 28. godini, okončao doktoratom iz teologije**, odbranivši disertaciju pod naslovom „Vera u Vaskrsenje Hristovo kao osnovna dogma Apostolske Crkve“. Sledeću 1909. Nikolaj je proveo u **Oksfordu, gde je pripremao doktorat iz filozofije** i zatim ga u Ženevi, na francuskom, i odbranio („filosofija Berklija“).

Vrativši se iz Evrope Nikolaj se, u jesen 1909, teško razboleo od dizenterije. On se uskoro i monaši u manastiru Rakovici i postaje jeromonah Nikolaj (20. XII 1909).

Pre no što je postao suplent u Bogosloviji, upućen je od mitropolita Srbije Dimitrija u Rusiju. Putuje po Rusiji i upoznaje njen crkveni život, **dušu ruskog čoveka i njegove svetinje**. Za to vreme napisao je i svoje prvo veće delo – studiju „Religija Njegoševa“.

SUPLENT BOGOSLOVIJE

Sl. 85 - Petar Petrović Njegoš
(1813 – 1851)
čijem se delu Nikolaj divio

Kao **suplent Bogoslovije Svetog Save u Beogradu** Nikolaj je predavao filozofiju, logiku, psihologiju, istoriju i strane jezike. No on nije mogao ostati u okvirima Bogoslovije. On zato počinje da piše, govori i objavljuje. Počinje sa besedama po beogradskim i drugim crkvama širom Srbije, pa onda drži i predavanja na Kolarčevom univerzitetu u drugim mestima. Govorio je uglavnom na teme iz života. Istovremeno, Nikolaj objavljuje u crkvenim i književnim časopisima svoje članke, besede i studije: o Njegošu, o Niču i Dostojevskom i na druge filozofsko-teološke teme.

Godine 1912. pozvan je u Sarajevo na proslavu lista „Prosveta“, gde se upoznao sa najviđenijim predstavnicima tamošnjih Srba: Čorovićem, Dučićem, Šantićem, **Grđićem, Ljubibratićem** i drugima. Poznate su tadašnje njegove reči da su „svojom velikom ljubavlju i velikim srcem Srbi Bosanci anektirali Srbiju Bosni“, što je u eri austrijske aneksije bilo izazovno, pa je pri povratku u Beograd skinut sa voza u Zemunu i zadržan nekoliko dana. Iste austrijske vlasti nisu mu dozvolile da sledeće godine otputuje u Zagreb i **govori na tamošnjoj proslavi Njegoša**, no njegova je beseda ipak u Zagreb dospela i bila pročitana.

Narodni rad Nikolajev nastavlja se još više kada je uskoro Srbija stupila na put ratova za oslobođenje i ujedinjenje Srpskog i ostalih Jugoslovenskih naroda. U sudbonosnim danima ratova, od 1912. do 1918. godine, Nikolaj aktivno učestvuje. **Druženje sa Mihajlom Pupinom počinje od 1915. pa do Pupinove smrti.**

Misija za vreme Prvog svetskog rata u Americi i Engleskoj

Aprila meseca 1915. **Srpska vlada je uputila Nikolaja u Ameriku i Englesku** (gde je ostao do aprila 1919) u cilju rada na nacionalnoj srpskoj i jugoslovenskoj stvari. On je po Americi, i zatim Engleskoj, držao brojna predavanja: u crkvama, univerzitetima, hotelima i po drugim ustanovama, boreći se na taj način za spas i ujedinjenje Srba i Južnoslovenskih naroda. Već avgusta 1915. **on je na velikom zboru u Čikagu** objedinio i pridobio za jugoslovensku stvar (program Jugoslovenskog odbora) veliki broj naroda i sveštenstva, i to ne samo pravoslavnog, nego

Sl. 86. Poseta svetog Jovana Šangajskog bolnici u Bitolju koji se molio za bolesnike i bio čuven po dobročinstvu..Ohridskom eparhijom tada je upravljao vladika Ninkolaj Velimirović koji je i angažovao svetog Jovana.

i rimokatoličkog, unijatskog i protestantskog, koji su tada javno izrazili želju za oslobođenjem i ujedinjenjem sa Srbijom. Veliki broj dobrovoljaca **iz Amerike otišao je tada na Solunski front**, tako da zaista nije neosnovano ono izneto mišljenje (od engleskog Načelnika armije) da je „**otac Nikolaj bio treća armija**“ za srpsku i jugoslovensku stvar, jer je njegov doprinos tada zaista bio veliki. Nikolaj je u ovo vreme iznosio i ideju o ujedinjenju svih Hrišćanskih crkava. Takođe je u to vreme pomagao i grupu naših studenata u Oksfordu, gde je jedno vreme i predavao.

Episkop Žički i Ohridski

Po završetku rata, dok je još bio u Engleskoj, izabran je (marta 1919) za **episkopa Žičkog**, odakle je ubrzo, krajem 1920 premešten na Ohridsku episkopiju. Tih godina slan je u mnoge crkvene i narodne misije: u Atinu i Carigrad, u Svetu goru, u Englesku i Ameriku. Nikolaj je učestvovao i na konferencijama za Mir, na ekumenskim crkvenim Susretima, na konferencijama Hrišćanske zajednice mladih u svetu, na Sve pravoslavnim konsultacijama slično.

No naročito treba istaći Nikolajev pastirski i **duhovni rad u Ohridu i Bitolju**, a zatim i u Žiči gde će biti vraćen 1934 po želji Arhijerejskog sabora i naroda. Tek kao Episkop Žički i Ohridski, Nikolaj razvija svoju punu i pravu delatnost u svim pravcima crkvenog i narodnog života, ne zanemarujući pri tom ni svoj bogoslovsko-književni rad. On je takođe mnogo doprineo i ujedinjenju naših pomesnih crkvenih jedinica na teritoriji novostvorene države (od koje često nije imao ni razumevanja ni naročite podrške).

Posebno je na **Vladiku Nikolaja** delovao drevni Ohrid kome je **Pupin poklonio zvono teško 2300 kg za crkvu Svetog Klimentija**. Na Nikolaja je već bila izvršila dobar uticaj pravoslavna Rusija. Sada je taj uticaj nastavio i upotpunio Ohrid i Sveta gora, koju je Vladika svakog leta redovno posećivao. Sveta gora i dela Svetih Otaca, koja je u ovo vreme Nikolaj naročito mnogo čitao i proučavao, izvršili su na njega trajni uticaj.

Sl. 85. Nikolaj sa Mihajlom Pupinom u Norfolku

Sl. 87. Bez kralja ne valja

Duhovna delatnost

Iz ovog perioda potiču mnoga **važna dela Vladike Nikolaja**. Ovde treba makar spomenuti i ona druga ne manje značajna opštenarodna dela kao što su njegov rad sa narodom i posebno sa bogomoljcima.

Nikolaj je bio umešan i u poznatu „Konkordatsku borbu“. Ostao je između ostaloga poznat Nikolajev telegram i Otvoreno pismo „Gospodinu dr Antonu Korošecu, Ministru unutrašnjih poslova“ (avgust 1937) u kojem se žali na „pandurski kurjački napad 19. jula na mirnu pravoslavnu litiju pred Sabornom crkvom u Beogradu“ i na gonjenje i hapšenje mnogih nedužnih pravoslavnih sveštenika i vernika širom Jugoslavije. **Nikolaj**

je, uz Patrijarha Gavrila, imao svoj udeo i u obaranju pakta vlade Cvetković-Maček, zbog čega je od naroda bio pozdravljen, **a od okupatora Nemaca posebno omražen**.

Zarobljeništvo za vreme Drugog svetskog rata

Kapitulacija stare Jugoslavije zatekla je Nikolaja u manastiru Žiči. Od prvih dana okupacije **Vladika je, kao i manastir Žiča, delio sudbinu svoga naroda.** Nikolaj je uhapšen 1941. i odmah zatvoren u manastir Ljubostinju, a zatim je prebačen u zatvor u manastir Vojlovicu kod Pančeva i zatočen tamo zajedno sa Patrijarhom srpskim **Gavrilom Dožićem**. Dana 14. septembra 1944. Nemci su Vladiku Nikolaja i Patrijarha Gavрила sprovedli iz Vojlovice u koncentracioni logor Dahau. Tamo su oni zatvoreni u posebnoj delu za visoke oficire i sveštenstvo (Ehrenbunker), tretirani bolje od ostalih i imali status posebnih zatočenika (Ehrenhäftling). **U Dahauu ostaju tri meseca**, do decembra 1944. kada ih Nemci oslobađaju.

Putuju zajedno sa Milanom Nedićem i nemačkim generalom Hermanom Nojbaherom u Sloveniju. Patrijarh se odatle vraća u zemlju, dok Nikolaj odlazi prvo u Austriju, pa potom u Ameriku.

Amerika

Nikolaj je došao u Ameriku tokom 1946. gde je od tada češće poboljevao.

Ipak, i u Americi je Nikolaj nastavio svoj crkveni rad, pa je putovao po Americi i Kanadi. Nikolaj je i u Americi nastavio svoju spisateljsku i bogoslovsku delatnost, kako na srpskom tako i na engleskom jeziku. Iz ovoga vremena potiču njegova dela „Kasijana“, „Zemlja Nedođija“, „Žetve Gospodnje“, „Divan“ i njegovo poslednje, nedovršeno delo „Jedini Čovekoljubac“. Iz Amerike je stizao da koliko može pomogne i našim manastirima i pojedincima u starom kraju, šaljući skromne pakete i priloge, naročito u crkvenim stvarima i potrebama.

Vladika Nikolaj je u Americi i povremeno predavao: u privremenoj srpskoj bogosloviji u **manastiru Svetog Save u Libertvilu**, u njujorškoj Akademiji Sv. Vladimira i u ruskim bogoslovijama **Svete Trojice** u Džordanvilu i **Sv. Tihona** u Saut Kananu, u Pensilvaniji. U ovoj poslednjoj ga je i smrt zatekla. Iz manastira Sv. Tihona prenet je zatim u manastir Svetog Save u Libertvil i sahranjen kraj oltara crkve, na južnoj strani 27. marta 1956., uz prisustvo velikog broja pravoslavnih Srba i drugih vernika širom Amerike.

Sl.88.Vladika Nikolaj sa Mihajlom Pupinom

Prenos moštiju u Srbiju

Mnogo godina posle smrti njegovi posmrtni ostaci su preneti **iz Libertvila u Lelić 12. maja 1991.** Sahrnjen je u maloj crkvi u Leliću, koja je njegova zadužbina.

Kanonizacija

Na prolećnom zasedanju Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve u maju 2003. **proglašen je za svetitelja.** Svečana kanonizacija obavljena je u Hramu Svetog Save na Vračaru, u Beogradu, 24. maja 2003.

Već sledeće godine, episkop šabačko-valjevski Lavrentije je svoju zadužbinu, manastir Soko blizu Ljubovije i Krupnja, **posvetio sv. Nikolaju.** Manastir Soko je osveštan 8. maja 2004. U ovom manastiru postoji i muzej posvećen sv. Nikolaju, njegova velika bista u dvorištu manastira i još jedna velika zgrada koja se zove „Dom sv. vladike Nikolaja“ i u kojoj preko leta borave učesnici „Mobe“.

Kontraverze

Nikolaj Velimirovića neki danas smatraju kontroverznom ličnošću!

U knjizi „**Kroz tamnički prozor**“, napisanom tokom zarobljeništva u Dahau, za rat optužuju se

ne hrišćanske ideologije Evrope, poput: demokratije, komunizma, socijalizma, ateizma i verske tolerancije. U osnovi ovih pojava Velimirović vidi jevrejsko delovanje:

„To Evropa ne zna, i u tome je sva očajna sudba njena, sva mračna tragedija njenih naroda. Ona ništa ne zna osim onog što joj Židovi pruže kao znanje. Ona ništa ne veruje osim onog što joj Židovi zapovede da veruje. Ona ne ume ništa da ceni kao vrednost dok joj Židovi ne postave svoj kantar za meru vrednosti. Njeni najučeniji sinovi su bezbožnici (ateisti), po receptu Židova. Njeni najveći naučnici uče da je priroda glavni Bog, i da drugog Boga izvan prirode nema, i Evropa to prima. Njeni političari kao mesečari u zanosu govore o jednakosti svih verovanja i neverovanja. Sva moderna gesla evropska sastavili su Židi, koji su Hrista raspeli: i demokratiju, i štrajkove, i socijalizam, i ateizam, i toleranciju svih vera, i pacifizam, i sveopštu revoluciju, i kapitalizam, i komunizam. Sve su to izumi Židova, odnosno oca njihova đavola. Za čuđenje je da su se Evropejci, potpuno predali Židovima, tako da židovskom glavom misle, židovske programe primaju, židovsko hristoborstvo usvajaju, židovske laži kao istine primaju, židovska gesla kao svoja primaju, po židovskom putu hode i židovskim ciljevima služe.“

Nikolaj je ovaj rad napisao u zarobljeništvu i on je objavljen u Lincu, u Austriji, 1985.

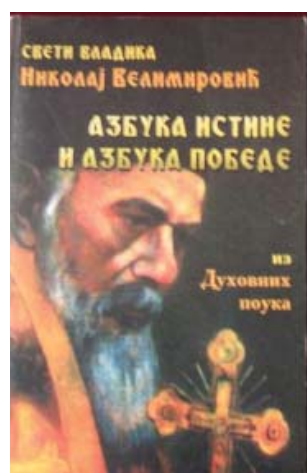
Prisutno je uverenje da je Velimirović aktivno pomagao Jevreje u vreme rata, mada je samo jedna takva epizoda zabeležena. Ela Trifunović rođena Nojhaus (Neuhaus) je 2001. godine pisala Srpskoj pravoslavnoj crkvi tvrdeći da je **nju i njenu porodicu 18 meseci Velimirović skrivao od Nemaca u manastiru Ljubostinji**. Adolf Hitler je 1934. odlikovao Velimirovića zbog njegovih napora na obnavljanju nemačkog vojnog groblja u Bitolju.

Godine 1935. Nikolaj Velimirović je održao predavanje u Beogradu pod naslovom „Nacionalizam Svetog Save“. U tom izlaganju izneo je tvrdnju da su pokušaji Adolfa Hitlera o nemačkoj nacionalnoj crkvi slične idejama Svetog Save o narodnoj veri i crkvi:

„Ipak se mora odati priznanje sadašnjem nemačkom Vođi, koji je kao prost zanatlija i čovek iz naroda uvideo da je nacionalizam bez vere jedna anomalija, jedan hladan i nesiguran mehanizam. I evo u XX-om veku on je došao na ideju Svetoga Save, i kao laik poduzeo je u svome narodu onaj najvažniji posao, koji priliči jedino svetitelju, geniju i heroju.“

Književna dela

Sveti Nikolaj Velimirović objavio je veliki broj književnih dela duhovne sadržine. U periodu posle Drugog svetskog rata njegova dela su bila zabranjena za štampanje u Jugoslaviji, kao i **afirmacija Mihajla Pupina**. Tek kasnih osamdesetih godina ona počinju ovde ponovo da se štampaju, pre toga su uglavnom štampana u dijaspori zaslugom episkopa Lavrentija, a zatim ovamo prenošena.

Sl. 89. Neka od izdanja

VOJISLAV ILIĆ MLAĐI - pesnički gorostas srpskog roda

Doživljava sudbinu Mihajla Pupina i Pupinovih velikih prijatelja
Shvatio je da je Pupin dragulj srpskog naroda i napisao nadahnutu
pesmu o njemu

Sl. 90. Vojislav Ilić Mlađi
1877 - 1944

Vojislav Ilić Mlađi bio je pesnički gorostas, jedan od najvećih, koji je iznedrio srpski narod. Rođen je u selu Oreovica 1877. kao najstarije od sedmero dece Julijane i prote Jovana, kasnije sveštenika u crkvi Svetog Marka u Beogradu. Školovao se u rodnom selu, u Požarevcu i Beogradu gde je **završio Pravni fakultet** na Velikoj školi 1903. Zapošljava se prvo u Narodnoj biblioteci, pa u Apelacionom sudu, da bi postao inspektor Ministarstva pravde. Neumornog pera, pisao je poeziju, književne kritike, prevodio sa ruskog, francuskog i nemačkog jezika. **Objavio je preko 40 knjiga**. Sarađivao je u stotinak časopisa. Za sekretara Apelacionog suda u Beogradu postavljen je 1919. Od 1920. radio je kao inspektor u Ministarstvu pravde do penzionisanja. Umro je 1944. Sahanjen je na beogradskom Novom groblju, u porodičnu grobnicu, pored svoja dva rano preminula sina.

Njegove pesme neprolazne vrednosti bile su omiljeno štivo između dva rata. Vojislav Ilić Mlađi pisao je rodoljubive, kraljevske, religiozne i ljubavne stihove. Bili su snažni, otmeni i **iskreno nacionalno obojeni**, tako da su **nove vlasti 1945. pesničke reči proterali iz srpske književnosti** kao i Mihajla Pupina.

Nije bilo svečanosti, praznika, komemoracije da se nisu čuli njegovi stihovi. Deklamovani su u školama, crkvama, u Dvoru. Ovaj srpski pesnik najlepše stihove ispisao je u Beogradu. Na žalost među divovima srpske književnosti, jedino njemu grad nije podario ulicu, trg niti bistu. **Više je zanemaren nego Mihajlo Pupin.**

Mnogo **upoređivan sa Zmajem**, bio je i Zmajeve sudbine. Imao je veliku porodičnu tragediju, izgubio je ženu, kćerku Julijanu i Zagorku, sinove Jovana i Dušana. Njima je, kao i Zmaj, posvetio svoje najlepše i najtužnije stihove.

Vojislav Ilić Mlađi, pesnička duša, prevodima bisera svetskog pesništva, približio je Srbiji **Puškina, Ljermontova, Getea, Šilera, Molijera, Gotijea, Lamartina** i druge velikane. Njegovi stihovi uklesani su u kamen veličanstvenog mauzoleja **na srpskom groblju Zejtinlik u Solunu.**

Stvarao je i pesme radosti i zanosa, očaran prirodom. Manje je poznato da je napisao i jedan **nadahnuti tekst o velikom naučniku Mihailu Pupinu**, a nije zaboravio ni svog učitelja Tasu kome je za Spomen knjigu zahvalnih učenika napisao jubilarni pozdrav. Mnoge pesme Ilića Mlađeg našle su svoje mesto u antologijama poezije.

Nagrada Vojislav Ilić Mlađi, dodeljuje se svake godine njemu u čast, kao nagrada za najbolji sonet na srpskom jeziku. U njegovom rodnom mestu Oreovica održavaju se manifestacija pod nazivom **“Dani Vojislava Ilića Mlađeg”**.

Sl. 91. Spomenik Vojislavu Iliću Mlađem, na Novom groblju u Beogradu

***Dostigao je nebeske visine u nauci
a nije ni ohol ni gord,
jer shvata svu bednu ništavost
svakoga čoveka i ogromnost
onog što se zove Bog.***

Stih iz pesme V.I. mlađeg o Pupinu

Srpsko vojničko groblje u Solunu

*Neznani tuđinče, kad slučajno mineš
Pored ovog svetog zajedničkog groba,
Znaj, ovde su našli večno utočište
Najveći junaci današnjega doba!*

*Roditelj je njihov: hrabri srpski narod,
Gorostas u svetskoj istorijskoj vojni,
Koji je sve staze iskušenja prošo
I čiji su borci, divljenja dostojni!*

*Padali od zrna, od gladi i žeđi,
Raspinjani na krst, na Golgote visu,
Ali čvrstu veru u pobeđu krajnju
Nikad, ni za časak, izgubili nisu*

Sl. 92 Kapela sa stihovima na srpsko vojnickom groblju na Zejtinliku, Solun 1936.

Srpsko vojničko groblje na Zejtinliku se nalazi u Solunu i u njegovom sklopu su smešteni grobovi srpskih, francuskih, italijanskih, engleskih i ruskih vojnika poginulih u borbama i probodu **Solunskog fronta u Prvom svetskom ratu**. Kompleks groblja je podignut na prostoru na kome se od 1916. nalazila Glavna vojna poljska bolnica srpske vojske, u sklopu koje je nastalo i groblje za preminule koje je vremenom preraslo u današnji kompleks.

Zejtinlik je dobio ime po turskoj reči za ulje (zejtin). Na tom prostoru, nadomak Soluna, je u doba otomanske imperije bila pijaca za prodaju ulja. Iako je prestala prodaja zejtin na tom prostoru, naziv se održao među lokalnim stanovništvom do Prvog svetskog rata.

Po okončanju ratnih dejstava odlučeno je da se na zajedničkom groblju sahrane svi poginuli ratnici na Solunskom frontu. Za mesto je određen plato na Zejtinliku (u to doba gola ledina u blizini Soluna).

Pripreme za ovaj poduhvat počele su 1926., kada **Savo Mihailović** biva postavljen na čelo grupe koja je dobila zadatak da prikupi posmrtnu ostatke izginulih ratnika raštrkanih po širokom prostoru na kom su se vodile borbe na Solunskom frontu. Oni su obišli oko 250 grobalja, eshumiravši poginule ratnike, koje su potom preneli sa svim poznatim o njima na prostor budućeg groblja.

Idejno rešenje izgleda srpskog vojničkog groblja dobijeno je iste godine na konkursu, a delo je arhitekta **Aleksandra Vasića** čiju je ideju razradio **Nikolaj Krasnov**. Sav materijal za izgradnju groblja poticao je iz Srbije, gde je prethodno i obrađen. Završni radovi izgradnje otpočeli su 1933. pod rukovodstvom arhitekta **Budimira Hristodula**, jednog od **1300 kaplara**. Obavljeno je svečano osvećenje mauzoleja sa kapelom i kosturnicom, na **Dan primirja** u Prvom svetskom ratu 11. novembra 1936. Grčka je besplatno ustupila zemljište za izgradnju kompleksa od 7000 km², a sav materijal i rad na izgradnji je oslobodila carina i poreza. Oko srpskog dela groblja posađeni su čempresi koji su tu dopremljeni kao mlade sadnice iz **Hilandara** da bi stvorile svojevrsnu večnu stražu palim borcima za slobodu.

Mozaike na kapeli je radila poznata **grčka umetnica Voila po motivima srpskih srednjekovnih fresaka**. Nakon izgradnje groblje je postalo stecište kako preživelih ratnika i porodica pogi-

nulih, tako zahvalnih ljudi iz cele zemlje koji su to dolazili da bi se poklonili senima onih koji su pali na pragu otadžbine za njenu slobodu. Tokom kratkog niza godina u sklopu groblja je nastao svojevrsan muzej predmeta, knjiga i relikvija koje su tu donosili posetioci.

Tokom Drugog svetskog rata sav teret očuvanja i održavanja groblja pao je na njegovog čuvara Đura Mihailovića. On je i pored svih ratnih nedaća uspeo da očuva groblje i da od nacističke pljačke sačuva knjige i relikvije (zakopavši ih na skrivenom mestu). Inicijativom i zalaganjem sekretarijata za kulturu Srbije prikupljena su sredstva za obnovu groblja. Radovi su izvedeni u periodu od 25. septembra do 22. oktobra 1969, a pored obnove kompleksa izgrađen je prostrani trotoar ispred ulaza na groblje, a na ulaznu kapiju je postavljen gvozdeni natpis: **SRPSKO VOJNIČKO GROBLJE**.

Od glavnog ulaza vodi široka staza do kosturnice sa kriptom nad kojom je podignuta kapela u modernizovanom **srpsko - vizantijskom stilu**. Na prednjoj strani mauzoleja je mozaik **svetog arhangela Mihaila** po motivima freske iz manastira Manasija ispod koga su **stihovi Vojislava Ilića Mlađeg** na granitnoj ploči.

„Nigde prikladnije nije našla svoje mesto ova naša izgnanička pesma tuge i čežnje, Vojislava Ilića Mlađeg kao ovde u kosturnici na Zejtinliku.“

*Ispred vrata domovinskih
U pobednom svome hodu
Izgiboše ispolinski¹
Za jedinstvo i slobodu,*

Sl. 93 Mauzolej na Zejtinliku

*Njina dela slaviće se
Do poslednjih sudnjih dana,
Slava jat u besmrtnika!
Mir pepelu velikana!*

*Velika ženo,
Na tvome grobu umesto cveća
Srpska zahvalnost večno će cvati
Za tvoja dela i tvoje ime
Pokolenja će daleka znati!*

Sl. 94. Ulaz u Srpsko vojničko groblje

Tragična ljubav pesnika

Vojislav Ilić Mlađi je kao student počeo da objavljuje svoje pesme prvo u “*Brankovom kolu*” a zatim u “*Zvezdi*” koji je uređivao **Janko Veselinović**. Tu se zagledao u lepu studentkinju Velike škole **Darinku Simonović** gde su se ubrzo i venčali čim je Vojislav diplomirao. Mladenci su se potom, zbog njegove službe seljicali po srpskim varošima i stigli do Aleksinca gde im je rođena ćerka Julijana. Ubrzo je Darinka 1905. postavljena za učiteljicu u Krivom Viru kod Paraćina, a Vojislav je ostao u Aleksincu daleko od žene i deteta. Stalno je pisao pisma voljenoj ženi, ali ona nije bila toliko emotivno vezana za svog supruga i nije odgovarala. To ga je mučilo. A onda mu je stigla strašna

¹ Isoilinski - Snažno, junački

vest. Umrla je tromesečna ćerkica Julijana. Sahranjena je u Krivom Viru, a Vojislav se morao vratiti u Aleksinac. Supružnici i dalje žive razdvojeno, što je sve više posticalo pesnika da **sumnja u ljubav** svoje supruge koju je obožavao.

Rešio je ozbiljno da razgovara sa Darinkom jer su do njega dolazile razne informacije o tome da se viđa sa učiteljem Živojinom Stojiljkovićem iz Krivog Vira. Voljena Darinka mu je priznala vezu sa učiteljem i pokušala da to obrazloži, što je on, protkan ljubomorom, teško podneo. Žestoko su se posvajali, uzeo je pištolj i ubio je. Jedno vreme Vojislav se skrivao da ne bi bio uhapšen. Ubrzo pošto je Darinka sahranjena, uhapšen je i sproveden u sreski zatvor u Boljevcu. Taj potresan trenutak pesnik je opisao u svojoj bolnoj pesmi **“ZVONI”**.

Sudski proces održan je u zaječarskom prvostepenom sudu u avgustu 1906. Na osnovu iskaza svedoka, utvrdio da je njegova supruga imala ozbiljnu vezu sa učiteljem Stojiljkovićem. Optuženi je pokušao da suprugu vrati na put vernosti i bio **spreman čak i da joj oprost, jer je mnogo voleo**. Ona je ponovo izigrala njegovo poverenje pa je Sud utvrdio da je optuženi, bez svoje krivice, u jarošći i bes, doveden postupcima, ubijene. Takođe utvrđeno je: da je optuženi duže vreme bolestan i da pati od razdražljivosti živaca i nervoze, da je delo učinio bez prethodnog razmišljanja u uzbuđenom duševnom stanju.

Sl. 95 Novi život posle tragedije. Pesnik sa Jovankom Prvanović i novom porodicom

Osuđen je na šest meseci strogog zatvora. Po izlasku iz zatvora pesnik je napisao svoje najbolje stihove sećajući se tragičnih događaja u Krivom Viru. Imao je snage i ljubavi za novi život pa se ženi sa Jovankom Prvanović s kojom je imao **osmoro dece**. U tom braku prerano je izgubio troje dece, a danas su živi potomci jedino od njegove ćerke Katarine nastanjene u Mostaru.

* * *

Sl. 96 Bogdan Popović

Interesantno je napomenuti da je ovaj nesrećni događaj bio zabranjena tema i da su svesno uništavani svi pisani tragovi. Poznati srpski književni kritičar **Bogdan Popović** je napisao sjajnu knjigu **“Antologija novije srpske lirike”** što predstavlja panteona srpske poezije. Imao je dovoljno hrabrosti da detaljno zapiše sve o ovom događaju i **Vojislavu Iliću Mlađem**. Bogdan Popović je bio prva i prava ljubav **Drage Lunjevica** docnije udate Mašin, pa Obrenović. Kada se Draga udala za Kralja ugledni profesor Popović joj je poslao buket divljih ruža na kojima je bila poruka **“Zar je tako moralo biti?”**.

Ovu vest o ubistvu pesnikove prelepe žene proveravana je polu šapatom po kafanama **“Zlatne slavine”** i **“Žmurkove kafane”** obe na beogradskim terasijama. Ne zbog straha, već u neverici. Kako je moguće da jedan ugledni državni službenik pa još poeta, postane ubica? Sva ova nedoumica potvrđena je zvanično 04.07.1905. u novinama. Kratko je rečeno: **“Juče na noć je Vojislav Ilić službenik aleksinačnog prvostepenog Suda, ubio svoju ženu u Krivom Viru u srezu boljevačkom, gde je ona bila učiteljica. Po izvršenom delu Ilić je pobegao u šumu te se za njim sada traga”**. Potvrda ove vesti odjeknula je poput groma iz vedra neba posebno u književnim i sveštenečkim krugovima.

Pesnik je u svojoj pesmi **“Zvoni”** ispričao ceo događaj ovog zločina. Zbog izuzetnih umetničkih vrednosti njegove poezije, **Jovan Skerlić** jedan od najvećih srpskih književnika, je Vojislava Ilića Mlađeg ipak izvukao u aleju velikana srpske književnosti, ali se o ovome svemu moralo ćutati. U krivovirskom groblju nema ni spomenika, ni krsta Darinke Ilić, a njeno ime izostavljeno je iz **“Spiska učitelja”** u Krivom Viru od 1841 do danas. Takođe nemamo podatak da je Vojislav Ilić Mlađi robijao zbog ubistva. Njegova karijera beleži usporeni, ali ne prekinuti uspon.

PUPIN KAO IDOL MLADIMA

Šta sanjalice mogu postići?

Sl. 97. Saša je poželio da zaprosi svoju izabranicu

Život i delo Mihajla Pupina u njegovoj drugoj domovini bio je putokaz decenijama mladoj generaciji Amerikanaca kojim putem i kako se treba boriti u životu. Njegova autobiografska knjiga **“Od pašnjaka do naučenjaka”** bila je obavezna lektira za srednjoškolce. Tada je Amerika posebno negovala hrišćanske vrednosti u čoveku i ravnopravnost među narodima. Sigurno da tada za to nisu mogli naći pogodniju ličnost od Mihajla Pupina.

U našoj zemlji borba za afirmaciju Mihajla Pupina počinje 1979. kada je obeleženo 125 godina njegovog rođenja. Tada je Pupin postao **zaštitni znak Inovacijskog pokreta** u Jugoslaviji kao najveće ime nauke i tehnike sa naših prostora. Posle raspada zemlje Pupinovim delom najviše se bavila Privredna komora i

Savez pronalazača. Danas jedina registrovana Fondacija koja se u okviru borbe za prave vrednosti bavi Pupinom, je **FOND “MLADEN SELAK”**. Taj Fond predstavlja danas stub oko koga se skupljaju sve snage za koji Pupin predstavlja izuzetnu vrednost.

Teško je promeniti shvatanje naroda koji prethodno stvori **“Mit Nikola Tesla”** koji ne počiva na vrednostima kao što ima Mihajlo Pupin. Zadnjih godina, ipak se nešto menja na bolje, jer sve veći broj mladih koji čitaju o Pupinu, uviđaju njegove izuzetne vrednosti.

Aleksandra Ninković obrazovana mlada osoba kako sama kaže, *“brzo se zaljubila u Pupina”*, o čemu najbolje govori njen članak objavljen u **“Vremenu”** pod naslovom *“Šta sanjalice mogu postići”*. Mladi inženjer mašinstva **Aleksandar Henc** ide u Idvor da zaprosi svoju ljubav. Čalić Branslav inspirisan Pupinom kroz poeziju priča o svojoj baki Mirjani. **Aleksa i Mateja** su posetili Idvor i redovno idu na sva značajna događanja iz nauke. **Pavle Pavlović**, učenik VIII razreda ugledne Osnovne škole “Vladislav Ribnikar” za maturalni rad je odabrao Mihajla Idivorskog Pupina. Kulturni centar **Dom porodice Pavlović** organizovao je druženje 26. aprila sa temom “Nadahnuća i darovi Mihajla Idivorskog Pupina”. Ovakvih i sličnih primera ima bezbroj.

Aleksandra u pomenutom članku između ostalog kaže:

Šta sanjalice mogu postići naziv je jednog teksta koji je o **Mihajlu Pupinu** izašao u američkom časopisu za mlade početkom XX veka. U odnosu na desetine drugih članaka koji su decenijama izlazili u *“Njujork tajmsu”*, *“Vašington postu”*, *“Čikago dejli tribjunu”*, a u kojima je bilo ili Pupinovih reči ili onih koje su napisane o njemu, gde nalazimo odgovor na pitanje zašto bi trebalo da se vraćamo životima velikih naučnika, a ne samo njihovim delima.

To je priča o Pupinovim ljudskim dostignućima, ne o mnogim patentima, matematičkim modelima, knjigama ili naučnim radovima koje je napisao.

Bankroft Džeraldi, potpredsednik i glavni inženjer američke telefonske i telegrafske kompanije i jedan od predsednika Američkog instituta inženjera elektrotehnike 1932. na dodeli **Džon Fricove medalje** započeo je svoj počasni govor Mihajlu Pupinu sledećim rečima: *Kasne zime 1874. mladi Srbin se iskrcao u Kastl Garden. Bio je bez imanja ili imovine, bez prijatelja ili uticaja i bez znanja jezika ove zemlje. Mnogi bi rekli da nije imao ništa, ali tako ne bismo prepoznali stvari koje je imao. Imao je dobro zdravlje, karakter, ambiciju, um željan da nađe znanje i da ga iskoristi, kao i visoke ideale.*

Sl. 98. Aleksandra Ninković Tašić - „Pupin kao sanjalica“

Verovatno ne postoji zakon fizike koji bi mogao da pripomogne u objašnjenju, ali susret sa nasleđem Mihajla Pupina, deluje veoma efikasno. Motivise, budi apetit za znanjem, podstiče na dobra dela. Najbolji prvi susret je autobiografija za koju je 1924. dobio Pulicerovu nagradu, a koju je 1935. **Lajon Fels u Vašington** poštu prokomentarisao rečima da je “*uzbudljiva kao i bilo koje*

Sl. 99 Aleksa i Mateja uz lepo vaspitanje koje su poneli od oca i majke, bake i deke za dalji životni put mudrost treba da crpe od Mihajla Pupina

naučno otkriće i da je otkriće jedne od najšarmantnijih i najljubaznijih ličnosti XX veka”. Pupinove knjige *Romana mašina* i *Nova reformacija* mogu da se koriste kao uputstvo za kreiranje najboljeg načina da se mladima predstavi nauka, inspiriše na stvaralaštvo i istraživački rad. Zbog izuzetne razumljivosti, pristupačnosti i topline, stvara se utisak da ste dok čitate njegove reči **u dodiru sa nekim mudrim, ali bliskim starijim rođakom ili prijateljem ...**

Pupinova sposobnost da jasno uoči osnovu problema, njegova hrabrost pri suočavanju sa velikim teškoćama i njegovo potpuno odbijanje da prizna poraz i pored novih i novih neuspeha, bili su primer koji je morao da stimuliše energiju i maštu onih oko njega.

Bio je predsednik Njujorške akademije nauka, ali i američkog društva za unapređenja nauke, kao i Instituta radio inženjera Amerike i Američkog instituta inženjera elektrotehnike. Osnovao je Srpsku narodnu odbranu u Americi, organizovao je Kolo srpskih sestara, kao i Savez Sjedinjenih Srba Sloga. Takođe osniva i Fondove kojima je pomagao i finansirao na desetine projekata, izdanja, đaka, umetnika: Fond Pijade Aleksić Pupin, Fond Mihajla Pupina i Zadušbinu Mihajla Pupina pri Narodnom istorijsko-umetničkom muzeju u Beogradu.

Prvi cilj nauke, piše Mihajlo Pupin, je da blagonaklono i bez predrasuda tumači jezik prirode. To vodi razumevanju koje nam pruža uvid u večitu istinu a istina nas čini slobodnim.

I zato na putu na kome je nauka ponovo prva otvorila naša evropska vrata, sa darovitim mladim ljudima, ali bez ministarstva i sa velikim projektima koji imaju jasne budžete ali ne i jasnu strategiju, možda je najbolje setiti se naših naučnika koji su svojim radom i životima uticali na razvoj moderne civilizacije. Sadržaj koji oni nude ističe moć znanja kao najbolji izbor. Oni mogu biti veoma pouzdani vodiči na putu popularizacije nauke i razvoja naučne svesti, kao i stvaranja nacionalne baze znanja iz različitih naučnih oblasti. Njihovo nasleđe je i danas snažna inspiracija i podrška.

U jednom od mnogih dragocenih legata koje nam je Mihajlo Pupin ostavio, njegovoj ličnoj biblioteci koja se čuva u **Univerzitetskoj biblioteci Svetozar Marković**, postoje knjige sa komentarima koje je pisao grafitnom olovkom tokom učenja. Na margini jedne od njih napisao je *preći pet strana dnevno*. Na prvi pogled nikakav veliki pronalazak, ništa spektakularno, ali verujem za naše društvo danas jedan od njegovih najdragocenijih saveta. Mali koraci, pet strana dnevno biće sasvim dovoljno.

Sl. 99. Mladost u Idvoru se okuplja svake godine 09. oktobra na tzv.Oktobarskim susretima pronalazača, na dan rođenja Mihajla Pupina

MLADI PESNIK BRANISLAV

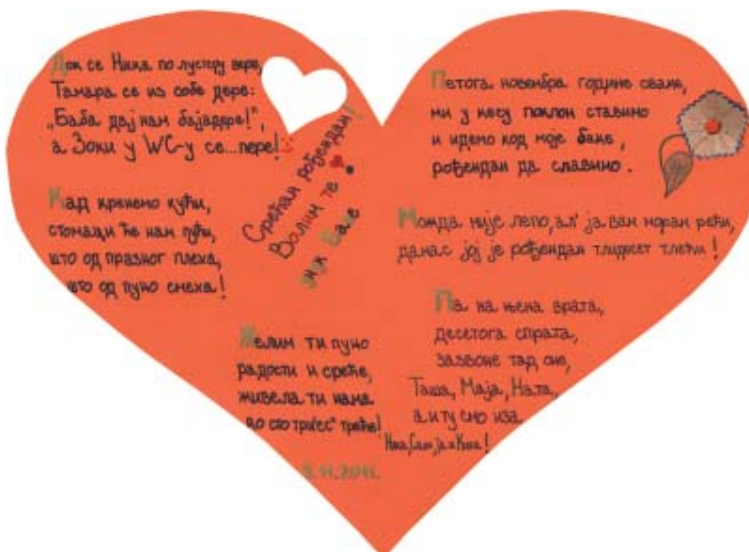
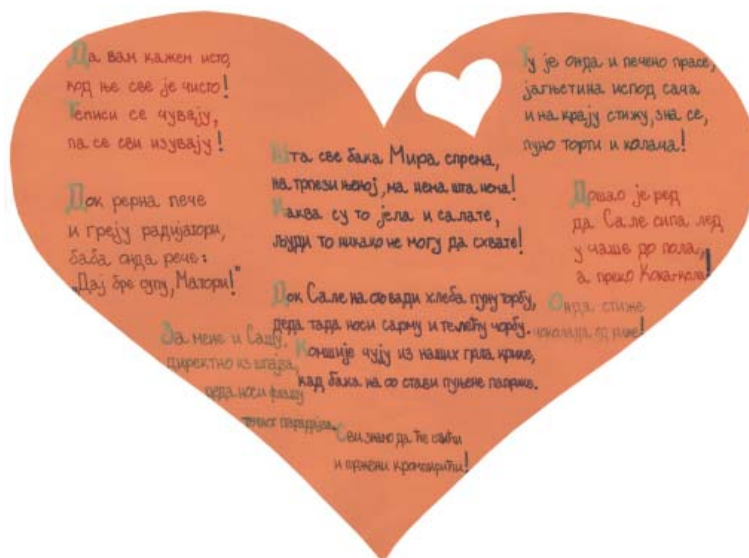
U prethodnim GLASNICIMA govorili smo o ljubavi kao najjačoj duhovnoj sili, a posebno o ljubavi *deke i unuka*. Sada imamo divnu priču između *bake i unuka*.

Sl. 100. Unuk Čalić Branislav,
pesnička duša

Ovi divni stihovi unuka Branislava, upućeni svojoj baki Mirjani, podsećaju na duhovne vrednosti koje je Mihajlo Pupin iskazao kao književnik, dobitnik Pulicerove nagrad u svojim delima: “*Od Pašnjaka do naučenjaka*”, “*Romansa mašina*” i “*Nova reformacija*”. Raduje nas svaki ovakav primer naše mladosti koja se razvija i razmišlja onako kako je to činio, najveći srpski um nauke i tehnike i veliki pisac, Mihajlo Pupin. Predlažemo mladom pesniku Branislavu da na delu Mihajla Pupina nastavi svoje usavršavanje i napiše lepu pesmu o ovom velikanu srpske nacije za neki od sledećih Glasnika.

*I da unuk želi babu da bira,
nigde nema takve bake,
kao moja baka Mira.
Ona mome srcu uvek radost
doneše,
srećan joj Vaskrs,
HRISTOR VASKRESE.*

STARI PESNIK VLADAN

Dipl.inž. Vladan Janković dugogodišnji sekretar za hemiju u
Privrednoj komori Srbije napisao je sledeće stihove:

IDVORSKI GENIJE

U Idvoru Pupin sluš'o,
čudne zvuke rodne grude;
čuv'o stoku na utrini
i sledio mudre ljude.

Od pastira do genija,
putov'o je Pupin smelo
rušio je sve prepreke,
da kruniše svoje delo.

Pupinovi kalemovi,
rastojanja izbrisali;
povezali ljude glasom
eru novu isklesali.

Humanista i pedagog,
s Pulicerom na reveru;
stvarao je upornošću,
ne gubeći nikad veru.

Patriota iznad svega,
iz stvarnosti k'o u raj:
nikad ne bi pokoleban,
osta odan rodnom kraju.

Pijada mu majka draga,
uvek bila u podsvesti,
sa njenim je likom leg'o,
i lečio u bolesti.

(Beograd, 2012)

Sl. 101 Vojislav Ilić Mlađi

Sl. 102 William Terbo

DVA SRBINA- -DVA GENIJA

Pupin - Tesla tandem snova,
shvatili su-sve se menja;
ostvarili svoje snove,
da se dive pokoljenja
i sledio mudre ljude.

Dva Srbina-dve gromade,
u dalekom svetu belom;
stvarali, patili su i
da se diče svojim delom.

Nošeni su istim vetrom,
od nauke zadojeni;
sa svetlošću opčinjeni,
i kosmosom opijeni.

Pupinovi kalemovi,
spojili su glasom ljude,
a Teslini prstenovi,
noć sa svetlom da nam bude.

(Beograd, 2012)

*William, Sin Nikole Trbojevića
Teslinog sestra, prvi je na-
pisao istinitu biografiju o Tesli,
bez preterivanja, u kojoj je
odao veliko priznanje Pupinu.*

Калемар Путич
Душа је мом калем:
напојам воју везанску,
апроштитиство и
зато нају порекло недохорног
па у бест сват
Потом калем је лубина,
тесак као водити
камен као везанска црква
Јан има 24 црква сања
а његов калем дуг
24 црква сања
Калемаро саборан, саборан,
калемаро не лубина,
калемаро не дубина,
да се и ми са
ога калем саборан
Везанска Путичова к,
23 08 2010.

проф. д-р ПАВЛЕ МИТРЕСКИ
МИХАЈЛО И. ПУПИН ЗА МАКЕДОНИЈА

А Карелину проф др
Николи Хаџику
претседнику СДНУ и
и претседнику Управног
одбора Фонда Михајло И.
Пупин на - Сладена Сежика.
Со особени поштовени
брати професоре из дивног
босанског Велана, поштом
вашеј зајакот за босанска и
српска наука, со љубов
реду Михајло И. Пупин, со љубов
ти Еланам ову Свету за
белу чистоту и Македонија.
Проф. др Павле Митрески
25.05.2012г.

ISTRAŽIVANJE PATENTNIH AKTIVNOSTI MIHAJLA PUPINA

Ogromno Pupinovo delo sa kojim je zadužio čovečanstvo na ponos svom srpskom rodu, godinama je minimizirano, tako da se sve do skora znalo, za našu javnost, za samo 24 patenta. Istraživanja o broju патената su odmah po završetku Nikole Tesle, prebačena na Mihajla Pupina. Ustanovljeno je da on ima 34 odnosno 35 патената. Ovaj zadnji je posle njegove smrti prijavila njegova ćerka Varvara. Nastavlja se pretraživanje arhiva patentnih zavoda najrazvijenijih zemalja u Evropi sa ciljem da se utvrdi tačan broj патената Mihajla Pupina. Do sada, po tom istraživanju otkriveno je 80 Pupinovih патената. Nosioci tog posla su patentni inženjeri **Sobodan Stojković i Snežana Šarboh** iz Beograda.

Mihajlo Pupin, jedan od naših najvećih naučnika prešao je dug put. od čobanina u selu Idvoru do profesora na Kolumbija univerzitetu u SAD. Način na koji je ostvario svoj američki san opisao je u knjizi „*Od pašnjaka do naučenjaka*“ dobivši za nju Pulicerovu nagradu 1924. Svestrano obrazovan, znanje je sticao u Pragu, Njujorku, Kembridžu i Berlinu, gde je i doktorirao kod čuvenog nemačkog naučnika Hermana fon Helmholtza. U poređenju sa Teslom i Milankovićem, Pupin se angažovao na

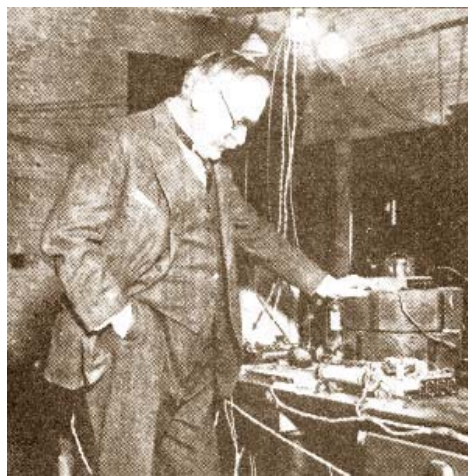
najvećem broju različitih polja: kao pedagog i profesor, autor brojnih stručnih radova, kao jedan od glavnih aktivista u organizovanju američkih inženjera i naučnika, te predsednik udruženja kao

što su Američko udruženje elektroinženjera Njujorška akademija nauka i Američka asocijacija za razvoj nauke. Bio je nosilac brojnih priznanja i počasnih doktorata Kolumbija univerziteta Princetona, Njujorškog univerziteta, Francuske akademije nauka kao i Srpske akademije nauka. Pored toga 1919. dobio je i Edisonovu medalju. Takođe se angažovao i u politici, a posebno na strani srpskog naroda zahvaljujući dobrim odnosima sa američkim predsednikom Vilsonom. Bio je i konzul Kraljevine Srbije od 1911..

Za razliku od Tesle koji za sobom nije ostavio neposredne nastavljače svog dela, **Pupin je edukovao brojne generacije stručnjaka**, a među njegovim studentima bili su i nobelovci **Robert Milikan**, koji je izmerio naelektrisanje elektrona, i **Edvin Armstrong**, tvorac frekventne modulacije. Jedna labaratorija na Kolumbija univerzitetu i danas nosi ime „Mihajlo Pupin“.

Isto tako bio je i veoma uspešan istraživač i pronalazač a među njegovim brojnim pronalascima najveći komercijalni uspeh su imali tako zvani Pupinovi kalemovi koji su omogućili ostvarivanje telefonskih razgovora na velikim distancama, pa čak i interkontinentalni-ovaj pronalazak je imao toliki značaj da je po imenu svoga tvorca dobio naziv „pupinizacija“, Pupinovi pronalasci su predstavljali osnov za njegovu uspešnu saradnju sa brojnim američkim i inostranim kompanijama, počevši od *American Telephone & Telegraph (AT&T)*, preko kompanija *Simens Halske*, *Westinhouse Electric & Manufacturing Co*; *Markonijeve kompanije*, do *Comercial Cable Company*, čija delatnost je bila za podmorske komunikacione kablove.

Iako postoje određeni izuzeci, kao što je Pupinov rani rad u oblasti rentgenskog zračenja, a posebno otkriće sekundarnih zraka emitovanih iz prethodno ozračenih tela kao i postupka za skraćivanje vremena zračenja pri dobijanju rentgenskih snimaka, čije ostvarene rezultate nije pri-

Sl. 103. Mihajlo Pupin u svojoj laboratoriji

Sl. 104. Pupinovi pronalasci

javio za zaštitu, Pupin je ipak **najveći broj svojih pronalazaka zaštitio patentima**.

Od dela koja se odnose na Pupinove patente publikovane u našoj zemlji treba istaći knjige „**Patenti I**“ i „**Patenti II**“ (Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1977.) izdate u okviru *Izabranih dela Mihajla Pupina*, gde su prvom tomu objavljeni prevodi *14 Pupinovih američkih patenata*, dok se u drugom tomu nalaze podaci i prevodi još 18 njegovih patenata.

Kao što navodi **prof. Vojin Popović** u predgovoru pomenutog izdanja, prvobitno publikovane liste sadržale su podatke o **24 Pupinova patenta**, i to iz oblasti telekomunikacija, da bi se kasnije došlo do **32 patenta** koji su objavljeni u pomenutim knjigama. Najpotpunije liste sadrže podatke o **34 Pupinova američka patenta**, kao što je, na primer, lista Pupinovih patenata iz publikacije „*Biographical memoir of Michael Idvorsky Pupin*“ (autor *Bergen De-jvis*, izdavač *National Academy of Sciences of the United States of America*, 1938.).

Pomenuta lista od 34 Pupinova američka patenta dugo je smatrana konačnom, ali je jedno istraživanje koje je sproveo gospodin **Slobodan Stojković** patentni inženjer iz Beograda, dovelo do **otkrića Pupinovog 35 patenta** pod brojem 2,150,781 za koji je prijava podneta 9. jula 1936. godine, dakle posle njegove smrti. Patent za pronalazak pod nazivom „*Telegraph system*“, odnosno telegrafski sistem, izdat je Pupinovoj ćerki Varvari Pupin Smit dana 14. Marta 1939. godine. Interesno je da je sama Varvara imala patente u SAD i Velikoj Britaniji za svoj pronalazak štitnik za usne namenjenog kao pomoćno sredstvo pri ženskoj toaleti (patenti US 2,032,672 IGB 460, 105).

Sl. 105. Crkva Sv. Savu Libertvilu, SAD gde bi trebalo prebaciti mošti Mihajla Pupina sa groblja iz Njujorka

Sl. 104. Groblje Vudlaun – Bronks u New Yorku

Mada je patentima pridavao veliki značaj, Pupinov odnos prema njima bio je po malo ambivalentan. Sa jedne strane, u svojoj autobiografiji, on opisuje probleme koje je imao tokom podnošenja svojih prvih prijava patenata navodeći da je zbog toga često zažalio, jer mu je to pričinilo mnogo teškoća i uvuklo ga je u skupe i mučne sudske sporove, ali istovremeno ističe da je čudna psihološka činjenica da se pronalazač kome je osporen pronalazak odjedanput počinje boriti kao što bi se borila tigrica za svoje mladunče. Isto tako, on sa ponosom pominje finansijski uspeh koji je postigao prodajom svog patenta US 652,230 za kalemov kompaniji AT&T.

Prvu prijavu patenta u SAD-u Pupin je podneo 14.12.1893. za pronalazak pod nazivom *Apparatus For Telegraphic Or Telephonic Transmission*,

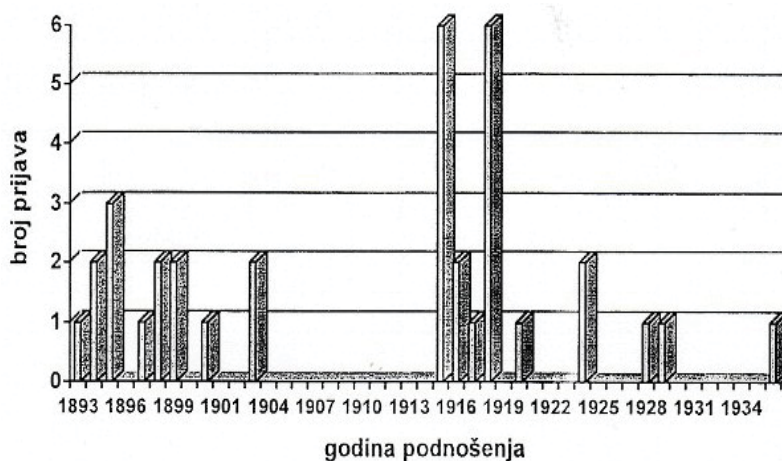
odnosno aparati za telegrafski ili telefonski prenos, za koju je dobio patent nepunih 5 meseci kasnije. Pomenuti uređaj omogućio je prevazilaženje problema slabljenja i izobličenja telegrafskih signala i zvučnih informacija koju su predstavljale veliku prepreku u primeni dužih žičanih ili kablovskih veza. Još brže posle nepuna tri meseca je **dobio patent za sledeći pronalazak** pod nazivom *Transformer For Telegraphic, Telephonic Other Electrical Systems*, odnosno transformator za telekomunikacione i druge električne sisteme.

Međutim, **sa trećom prijavom patenta Pupin je imao dosta problema** koje je opisao u gore navedenom citatu iz knjige. Patent broj 707,007 za pronalazak pod nazivom *Multiple Telegraphy*, odnosno višestruka telegrafija dobio je posle postupka koji je pred američkim Zavodom za patente trajao čak 6 godina, jer je Pupinova prijava bila u početku odbijana na patente drugih pronalazača. Možda zahvaljujući ispoljenoj upornosti i veri da je u pravu, na kraju ipak doneta odluka u njegovu korist.

Od narednih Pupinovih patenata, najznačajnije pomenuti **patent za kalemове** broj **652.230** pod nazivom *Art Of Reducing Attenuation Of Electrical Waves and Apparatus Therefore* koji čini celinu sa sledećim patentom broj **652.231**, jer su oba nastala na osnovu iste prijave. U ovom periodu Pupinovog stvaralaštva koji je obuhvatio period od 1893. do 1903.godine Pupin je dobio ukupno 14 patenata iz oblasti elektrotehnike, a posebno telekomunikacije. Prijave je podnosio samostalno, sa izuzetkom patenta broj **697.660** za mašinu prilagođenu za namotavanje njegovih kalemova, koju je pripremio zajedno sa **Semjuelom V. Balčom**.

Usledila je pauza do 1915. kada sledi serija od šest patenata koje je dobio zajedno sa svojim studentom i saradnikom, kasnijim **nobelovcem Edvinom Armstrongom**. Ovo nisu bili jedini slučajevi Pupinove saradnje sa drugim stručnjacima na obezbeđivanju patentne zaštite za pronalaskе do kojih su došli zajedničkim radom, jer je kasnije dobio po jedan patent sa **Milardom Kol Spenserom** i **Henrijem Frenkom Herbigom**. Veliki broj patenata koje je realizovao u ovom periodu koji traje do njegove smrti 1935.godine prodao je različitim kompanijama, pri čemu je najveći broj otkupila Westinghouse Electric & Manufacturing Co., dok je nešto manji preneo na Commercial Cable Company. Pronalasci koje je štitio ovim patentima pripadaju oblastima telekomunikacija, telefonije i radio-tehnike, a posebno tehnici žičane telegrafije, odnosno takozvane višestruke telegrafije, kojom je omogućeno slanje velikog broja telegrama na samo jednoj liniji. Pupinovi pronalasci omogućili su ne samo zemaljske telefonske i telegrafske veze na drugim distancama, već je pupinizacija ujedno omogućila i primenu podmorskih komunikacionih kablova. Njegov rad je obuhvatio čak i oblast elektronike, kojom se bavio zajedno sa Edvinom Armstrongom, a realizovao je i električne filtere i zvučne generatore, što potvrđuje njegov višestruki talenat.

Pregled Pupinovih američkih patenata po godinama podnošenj prikazan je na grafikonu (Slika 106.).

Pupinovi patenti van SAD-a

Za razliku od američkih patenata, **Pupinovim patentima u drugim zemljama izvan SAD do sada nije bilo posvećeno mnogo pažnje**, pri čemu poseban problem predstavlja nedostatak literature vezane za ovu temu. Ni u knjigama koje sadrže Pupinove američke patente, ni na postojećim listama njegovih patenata nema odgovarajućih odrednica vezanih za ovo pitanje. Međutim, gospodin **Slobodan Stojković** koji se bavi proučavanjem i ovog problema intenzivirao je svoje istraživanje kome se priključila posle ostvarene uspešne saradnje na istraživanju patenata Nikole Tesle, i pat. inž. **Snežana Sarboh**. U nastavku će biti prezentovani rezultati ovog istraživanja o Pupinovim patentima u drugim zemljama izvan SAD.

Pre navođenja konkretnih podataka treba naglasiti da su, uprkos određenim razlikama, **patenti u svim zemljama vremenski ograničeni**, odnosno da traju najviše 20 godina od datuma podnošenja prijave, i što je još značajnije, da su **teritorijalno ograničeni**, odnosno da važe samo u državi čiji nadležni organ ih je izdao, dok u svim zemljama u kojima pronalazak nije zaštićen patentom, taj pronalazak svako može slobodno da koristi. Ovo je razlog zbog koga za isti pronalazak postoji više patenata izdatih u različitim zemljama. Skup patenata kojima je zaštićen isti pronalazak

u različitim zemljama se naziva *patentnom familijom*, dok se patenti koji sačinjavaju patentnu familiju nazivaju *analogima* (eng. *equivalents*); patent za koji je podneta prva prijava naziva se *osnovnim patentom*.

Mihajlo Pupin je u inostranstvu dobio veliki broj patenata- aktuelni podaci ukazuju na više od 40 patenata, pri čemu je neke prijave podnosio lično, dok je u ostalim slučajevima pravo podnošenja preneo na gore navedene kompanije. Najveći broju patenata za svoje pronalaskе Pupin je dobio u **Engleskoj - 17 patenata**, zatim u **Kanadi – 8 patenata**, **Francuskoj – 7 patenata**, te **Danskoj – 5 patenata** i Španiji – 4 patenta, dok je u **Austriji, Nemačkoj, Mađarskoj i Švajcarskoj imao po jedan patent** (vidi Tabelu 4.). **Ova lista nije konačna, tako da je realno očekivati da bude pronađeno još Pupinovih patenata kako u ovim zemljama, tako i u onima za koje još uvek nisu pronađeni relevantni podaci.**

ZEMLJA	BROJ PATENATA
SAD	35
Austrija	1
Velika Britanija	17
Danska	5
Kanada	8
Mađarska	1
Nemačka	1
Francska	7

Tabela 4. - Spisak Pupinovih patenata po zemljama njihove registracije

Među ovim patentima, iz više razloga su najinteresantniji britanski patenti. Kao prvo, najveći broj Pupinovih inostranih patenata potiče iz Velike Britanije. Međutim, ono što je mnogo važnije je činjenica da od **pomenutih 17 britanskih patenata za 6 ne postoje odgovarajući američki patenti**. To znači da ovih 6 britanskih patenata po gore navedenim kriterijumima predstavljaju osnovne patente; odgovarajući podaci o njima navedeni su u tabeli 5.

BROJ PATENATA	NAZIV PRONALASKA	DATUM PODNOŠENJA PRIJAVE	NAPOMENA
GB 13,205 (1895)	Improvements in Electrical Transmission of Energy for Telegraphic Signalling	09.07.1895.	-
GB 16,529 (1902)	Improvements in Apparatus for Reducing Attenuation of Electrical Waves in Conductors or Cables	25.07.1902.	Prioritet US 14.12.1901
GB 101.702	Improvements in and relating to Wireless Systems and the like	13.09.1916.	Prioritet US 01.10.1915.
GB 139.494	Improvements in or connected with multi-step thermionic amplifiers	25.02.1920.	Prioritet US 04.02.1918.
GB 139,498	Improvements in or connected With receivers for use in connection with signalling by sound waves	25.02.1920.	Prioritet US 04.02.1918.
GB 232,183	Method of and apparatus for Amplifying electric signal impulses	03.03.1925.	Prioritet US 11.04.1924; Drugi podnosilac i pronalazač Henry Frank Herbig

Tabela 5. – Spisak Pupinovih britanskih patenata koji predstavljaju osnovne patente

Pošto se pet od ovih šest britanskih patenata pozivaju na ranije podnete američke prijave, iz toga proizilazi da je Pupin odovarajuće prijave prvo podneo u SAD, ali da su mu te prijave odbijene ili je sam odustao od njih. Inače, predmet ovih prijava predstavljaju Pupinovi pronalasci iz različitih oblasti elektrotehnike.

Analizom navedenih podataka utvrđeno je da je Mihajlo Pupin imao **41 osnovni patent**, od toga 35 američkih i 6 britanskih. Takođe je utvrđeno da je Pupin imao najmanje **39 analoga ovih patenata**, što znači da je za svoje pronalaskе Pupin dobio bar **80 patenata u 10 različitih zemalja sveta**. Pronalasci koje je Pupin zaštitio u najvećem broju, induktivna veštačka linija (američki patent USA od 01.12. 1931. – 1.834.735), koji je bio zaštićen u šest različitih zemalja.

Sl. 107. Certifikat za patente i žigove

Po broju dobijenih patenata Mihajlo Pupin zaostaje samo za Nikolom Teslom, za koga je utvrđeno da je imao oko 300 patenata iz različitih zemalja.

Postoji velika mogućnost da dođe do otkrića još nepoznatih Pupinovih patenata u pojedinim zemljama. Međutim, realno je očekivati da ti patentni imaju za predmet njegove već poznate pronalascе, kao i da taj broj nije veliki. U svakom slučaju vredno je pronaći ih i **uključiti u listu Pupinovih patenata** kako bismo u potpunosti mogli sagledati njegovo delo.

Sl. 108. Pupinov naučnoistraživački rad -rentgenski snimak

Sl. 109. – Američki patentni Zavod u Vašingtonu

PREDAVANJE O PUPINU U KRAGUJEVCU

POZIVNICA

Poštovani,

Na inicijativu profesora prirodnih nauka Druge kragujevačke gimnazije, u saradnji sa Agencijom za posredovanje u kulturi „Prestige MM“ iz Kragujevca i Fonda „Mladen Selek“ iz Beograda, **2. mart 2012.** biće posvećen prirodnim naukama.

Biće to dan istraživanja učenika Druge kragujevačke gimnazije.

Gosti će biti - predsednik SANU, **Akademik Nikola Hajdin** i **Milan Božić** predsednik **Fonda**, koji će održati predavanje o velikanima srpske nauke i tehnike sa osvrtom na delo Mihajla Pupina.

Program počinje u 17 časova obuhvata:

- Film posvećen Mihajlu Pupinu,
- Tribinu – Velikani srpske nauke i tehnike sa osvrtom na delo Mihajla Pupina,
- Veče istraživača.

Dođite da uživate...U NAUCI ZA SVE!

Sl. 109. Akademik Dragoljub Živojinović, prof. Miloljub Joksimović, pat.ing Milan Božić, i Duško Belić (s desna na levo) u radnom predsedništvu. Milan Božić govori o najvećem srpskom umu nauke i tehnike Mihajlu Idvorskom Pupinu

Na inicijativu Druge matematičke gimnazije Selakova fondacija zajedno sa SANU u okviru širenja istine i ispravljanja nepravde o svetskom velikanu **Mihajlu Pupinu** prihvata da se održi popularno predavanje o ovom velikanu u Kragujevcu.

Da li treba da nas čudi činjenica, da običan Srbin, ako ga pitate za ime nekog našeg pronalazača, može navesti najčešće samo **Teslu** i **Mihajla Pupina**, a retki su oni koji će ovoj dvojici pridodati i **Milankovića**. Žalosno je što ne da smo zaboravili, nego nikada nismo ni upoznali pronalazački duh i pronalazke koje su nam ostavili kralj **Milutin**, car **Dušan**, **Despot Stefan Lazarević**, **Sima Lozanić**, **Jovan Cvijić**, **Mihajlo Petrović** **Alas**, **Dobrivoje Božić**, **Nikola Bizumić**, **Kosta Milovanović**, **Milutin Jovanović**. Ovo je samo deo

plejade srpskih mozgova koji su svojim pronalascima obogatili, unapredili i omogućili da današnji svet, ovakav kakav jeste, funkcioniše.

Sl.110. Mladi istraživači kao prateća manifestacija

Na početku 21. veka shvatili smo da treba da naučimo, ili da se setimo svih onih ljudi koji su dali doprinos za boljitak srpskog društva, pa i sveta u celini.

Zato su se Agencija za posredovanje u kulturi „Prestige MM“ iz Kragujevca, Fond „Mladen Selak“ iz Beograda i Druga kragujevačka gimnazija, okupili se oko zajedničkog projekta.. U Drugoj kragujevačkoj gimnaziji

održana je tribina sa temom *“Velikani srpske nauke i tehnike sa osvrtom na delo Mihajla Pupina”*. Fond “Mladen Selak” koji preko 30 godina pomaže Inovacijski pokret u našoj zemlji, pomogao je preko 2000 studenata i mladih pronalazača, i radio na obnovi Pupinovog Fonda.

Fond „Mladen Selak“ je osnovao Mladen Selak, Amerikanac srpskog porekla, istaknuti pronalazač i nosilac 18 patenata svetskog značaja, na kojima je razvio sopstvenu kompaniju u Americi. Fond je osnovao uz pomoć Srpske akademije nauka i umetnosti i Privredne komore Srbije, a za predsednika UO Fonda postavljen je predsednik SANU-a akademik **Nikola Hajdin**.

Ispred SANU-a umesto **akademika Hajdina** na tribini je prisustvovao akademik **Dragoljub Živojinović** veliki poznavalac nacionalno političkog rada Mihajla Pupina. Velike su njegove zasluge na utvrđivanju istine o Mihajlu

Pupinu. Zbog toga je na Oktobarskim susretima pronalazača u Idvoru 09.10.2011. proglašen **počasnim građaninom Idvora**. Do sada su ovo laskavo priznanje dobili: Ing. **Mladen Selak**, akademik **Nikola Hajdin**, dr **Koča Jončić**, akademik **Aleksandar Marinčić** i pat.ing. **Milan Božić**.

Oni su proglašeni **Odlukom Saveta MZ “Idvor” 7. maja 2010.**

Sl. 111. Božić u razgovoru sa novinarima

DRAGOLJUB ŽIVOJINOVIĆ Novi počasni građanin Idvora

Dragoljub R. Živojinović je dopisni član SANU i redovni profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu, u penziji. Već duže vremena smatra se jednim od najistaknutijih istoričara u našoj zemlji.

Živojinović je rođen 1934.g. u Vranju, a osnovnu školu i gimnaziju završio je u Beogradu. Studirao je istorijske nauke na fakultetima u Beogradu i Filadelfiji (SAD). Magistarski rad i doktorat završio je na Univerzitetu Pensilvanija u Filadelfiji 1966. Postdoktorske studije obavio je na Harvardovom univerzitetu u Kembridžu, Masačusets (SAD) i bio je profesor po pozivu na više američkih univerziteta (Merilend, Kornel, Kalifornija). **Jednu godinu proveo je u Centru Vudro Vilson u Vašingtonu.** Predavao je Opštu istoriju novog veka, a spektar interesovanja mu je veoma

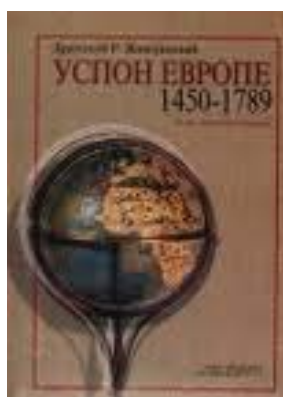
širok: od XVI do XX veka. Svoja istraživanja usredsredio je na istoriju evropskog i američkog kontinenta, problematiku Prvog i Drugog svetskog rata, politiku Sv. Stolicy u XIX i XX. veku, prošlost Dubrovačke republike, povesti Srbije u XIX i XX. veku, Crne Gore u XX veku, i niz drugih tema.

Bibliografija mu je veoma bogata. Napisao je više knjiga monografija, biografija i studija. Živojinović je dobitnik više vrednih nagrada, među kojima treba spomenuti sledeće: „Svetozar Miletić“, (1995); „Vladimir Ćorović“ za životno delo (2004); Veliki znatni beočug KPZ Beograda za životno delo (2008). Nosilac je odlikovanja *Ordine del merito della Repubblica Italiana* (1970) i *Ordена заслуга за народ са srebrnim zracima* (1988).

Živojinović je u svom radu pokazao veliko interesovanje za život i delo Mihaila Pupina. Učestvovao je na naučnom Skupu u Novom Sadu 1979. posvećenom životu i radu velikog srpskog naučnika u SAD. Redakcija *Sabranih dela* Mihaila I. Pupina, pozvala je D.Živojinovića da pripremi posebnu studiju o Pupinovom nacionalno-političkom radu od 1908 - 1935 (Beograd, 1998). Učestvovao je na više sastanak na kojima se raspravljalo o životu i delu Mihaila .Pupina, održao više predavanja o njegovom radu i bio saradnik na pripremanju izložbe o M. Pupinu u SANU.

Sl .113. Akademik Dragoljub Živojinović u svom kabinetu

UMRO JE INŽENJER MATEJA IGNJATOVIĆ, sekretar Saveta Godine Tehnoloških inovacija u Jugoslaviji

Sl. 114. Matija Ignjatović
1934-2011.

Izgubili smo 26.11.2011. jednog od najistaknutijih ličnosti Inovacijskog pokreta. **Mati-ja Ignjatović** je jedan od prvih i najaktivnijih sindikalnih funkcionera koji ima ogromni doprinos u definisanju dugoročnih ciljeva Inovacijskog pokreta. Najbliži je saradnik **Mike Špiljaka** **predsednika Pokreta** i sindikalnog lidera koga je lično predsjednik **Josip Broz Tito** predložio na to mesto. Njegova je zasluga što je pored **komorskog sistema** kao nosioca Inovacijskog pokreta angažovao najmasoviniju društvenu političku organizaciju-sindikat. Bio je radnik-novator Elektronske industrije iz Niša. To su stara dobra vremena kada su se kreativni radnici u našoj zemlji veoma cenili. Uz **Dragutina Boškovića** direktora tada uticajnog Saveznog zavoda za pat-

Sl. 115. Željko Orešković,
direktor RAST YU - Rijeka, koji
nas je na žalost napustio
03.11.2010.

ente i idejnog tvorca Pokreta bio je najzaslužniji što je **Skupština SFRJ 10.12.1974.** proglasila: **1975. za Godinu Tehnoloških inovacija i zaštita prava industrijske svojine.** Tako je 1975. proglašena za prvu Godinu jednog dugoročnog i kompleksnog procesa u kome treba udružiti sve snage u afirmaciji domaće pameti. Da bi se što bolje afirmisala kreativnost naših radnika bilo je neophodno, u okviru programa aktivnosti Inovacijskog pokreta, da se izgradi sistem izložbi i inovacija. Postojale su izložbe od radnih organizacija, lokalnog, pokrajinskog i republičkog značaja i trebalo je, shodno Odluci SFRJ, **izgraditi jugoslovensku izložbu inovacija.**

Velika je zasluga **Mateje Ignjatovića** što je sa predsjednikom **Saveza izumitelja Hrvatske** Željkom Oreškovićem, i direktorom riječke Izložbe radničkog stvaralaštva, sedamdesetih godina prošlog veka započeo stvaranje **jugoslovenske Izložbe inovacija RAST-YU, Rijeka.** Tako je Inovacijski pokret imao svoju Izložbu u Rijeci gde su pronalazači svih republika i pokrajina izlagali svoje najuspješnije inovacije koje su stvorile u toku godine. Zahvaljujući izuzetnoj ličnosti Željka Oreškovića, RAST YU, je preraslo u veliku međunarodnu smotru inovacija evropskog značaja u to vreme.

Sl. 116. Prva sednica 1975. Saveta Inovacionog pokreta u Vecu saveza sindikata Jugoslavije. Milan Božić, Ahmet Sirčo, Dragutin Bošković, Kolj Široka, Mateja Ignjatović, Mika Špiljak (s desna na levo)

Sl. 117. Poseta Mike Špiljaka jugoslovenskoj izložbi RAST-YU u Rijeci 1978. Željko Orešković, direktor izložbe (skroz levo), Mateja Ignjatović i Boža Milovanović (desno od Špiljaka)

ZAŠTO NE POŠTUJEMO NAŠE PRAVE VREDNOSTI?

Njegoševa krilatica “*Bog se dragi na Srbe razljuti, za njihova smrtna sagrešenja*”, iako se odnosila na Nemanjiće, može se reći da važi do današnjih dana.

Kroz istoriju srpski narod su često pratile velike nevolje i stradanja. Podsetimo se samo Prvog svetskog rata gde je srpska Vlada morala napustiti svoju teritoriju da ne bi potpisala kapitulaciju. Herojska borba na Solunskom frontu i oslobađanje Srbije od Austrougarske je herojsko delo od koga je Srbija kasnije imala malo koristi. Poznata je krilatica “*sve što postignemo na bojnopolju, izgubimo za stolom*”. Takođe, velika su stradanja Srba za vreme Drugog svetskog rata a da ne podsećamo, na događaj krajem XX veka i bombardovanje Srbije od strane NATO-a.

Zašto nam se to dešava? Da li smo možda, kao hrišćani sami krivi? Koliko umemo da poštujemo prave velikane, a posebno naše? Malo ko zna za prave vrednosti **Despota Stefana Lazarevića**, morao nas je Njegoš podsetiti. On je za srpski narod donosio mudre odluke, i posle Kosovske bitke spasao srpsku državu. Ali zato znamo i slavimo njegovog oca **kneza Lazara** kao sveca koji je za opstanak nacije učinio daleko manje. Takođe, malo nas zna šta je sve **Mihajlo Pupin učinio za srpski narod**, ali stalno **hranimo MIT o Nikoli Tesli**, sa novim podacima koji ne počivaju na istini.

Posle Drugog svetskog rata zaboravili smo najveći srpski um nauke i tehnike i **velikog patriotu, dragulja koga je poštovao čitav svet - Mihajla Idvorskog Pupina**. Ne samo da smo ga zaboravili, nego ćemo sada pokazati koliko smo ga vređali, ne birajući reči da bi ga omalovažili.

Srpska Vlada početkom oktobra 1916. u SAD šalje srpsku vojnu misiju na čelu sa pukovnikom Milanom Pribićevićem.

Njegov osnovni cilj je bio prikupljanje dobrovoljaca za Solunski front. Pored toga Pribićević je ispitivao i prilike i raspoloženje među istaknutim ličnostima, u Americi, sa naših prostora i njihove međusobne odnose. Zaključio je da su ukupne prilike nezadovoljavajuće, a sporovi skoro ne rešivi. Postojale su dve glavne srpske organizacije “**Sloga**” i “**Srbobran**”. Njihovi predsednici **Mihajlo Pupin** i dr **Paja Radosavljević** nisu među sobom govorili. Pribićević brzo presuđuje i želi da Pupina najvećeg srpskog lobistu svih vremena u SAD isključi iz igre. Pokušaj Pribićevića početkom 1917. u Njujorku, na sastanku svih srpskih organizacija, da isključi Pupina nije uspeo. Došlo je do spajanja ove dve organizacije i dobijaju zajednički naziv **Srpska narodna odbrana**. Pupin je izabran za predsednika, dr **Miloš Tribunac** za sekretara. On je bio Pribićevićev čovek koga je Nikola Pašić poslao. Nastavlja se ogorčena borba, da sve veliko što je Mihajlo Pupin u SAD učinio za srpsko i jugoslovensko pitanje, uništi. **Pribićevićevi ljudi nisu birali sredstva**. Čak su raznim izmišljotinama Pupina tužili sudu i naravno izgubili proces. Najuglednijem Pupinovom čoveku **Gliši Rapaiću** podmeću dva lažna svedoka da je nezakonito dobio američko državljanstvo, što je tada bilo teško krivično delo. O Pupinu govore vrlo ružno, i sve objavljuju u iseljeničkim novinama “**Srpski dnevnik**”. Kada su Pupina pitali prijatelji kako može da podnese takve nekorektnosti i uvrede, on im je jednostavno odgovorio da **zbog svog naroda sve može da trpi** i zato ima široka leđa. Na to će mu, jedan od njegovih glavnih protivnika i Pribićevićev podanik Boža Martinović, vrlo ružno odgovoriti.

Otvoreno pismo Pupinu, s obzirom na njegovu izjavu o „širokim leđima“ objavio je urednik Saveznog organa **Boža Martinović**, gde su se potpisale glavne vođe opozicije!

„A što se tiče tvojih leđa, kojima se hvališ da su dovoljno široka, imam ti reći: Ti si prljav sa svake strane, prljav si s leđa i više leđa i ispod leđa. Tvoje su grudi prljave, tvoja je duša smrdljiva i prljava, tvoje je lice odvratno i gadno, jer si ti moralna nakaza i klevetničko đubre“.

Sl. 118. Despot Stefan Lazarević, srpski Vožd, ponos evropske civilizacije

Boža Martinović, urednik saveznog organa, piše u božićnom broju o Pupinu predsedniku Saveza: „Ima već podulje vremena kako smo se otvoreno i bez straha, kao što dolikuje ispravnim i čestitim ljudima čija je deviza istina i pravda, uhvatili u koštac sa nevaljalstvom i pokvarenošću jednog ugašenog bezdušnika i niske hulje, koji se bilježi Mihailo Pupin. Taj bijednik... Ovo duševno ruglo... Ovaj lažni gavan....Ovaj tipični raniji austrougarski podanik i njen verni građanin.... Ali doli-jala stara šerečina itd.“

Dr Paja Radosavljević, pretsednik saveza Srbobran, preti: „Ja ću prikazati svijetu sliku jednog čudovišta, puna pakosti i podlosti, stvorena po podobiju čovjeka samo. Prikazaću lažnog naučnika, inventorskog plagijatora i brakolomnika. Pokazaću svijetu mračnog sina duševnog pakla, kukavicu i podlaca. Do viđenja, matori klevetniče i nakazna dušo“.

* * *

Sl. 119.
Dr Paja Radosavljević
1879-1958

Na žalost, tako je ostalo i do današnjih dana. Naročito po raspadu zemlje isplivalo je uglavnom sve ono što nema specifičnu težinu u našem narodu. Zamenjen je sistem vrednosti koji je forsirao razne mitove i dogme prikazujući ih nacionalnim herojima. Prave vrednosti su potiskivane u stranu i minimizirane kao na primer Mihajlo Pupin, simbol Inovacijskog pokreta, pa i sam Pokret. Slična sudbina zadesila je i **Mladena Selaka**, velikog srpskog dobrotvora, ključnog čoveka Inovacijskog pokreta u Jugoslaviji, po raspadu zemlje i vrlo uticajnog u dijaspori. Selak, iako preko 35 godina pomaže naš narod, napadan je i pokradan od strane pojedinaca, a imao je izvesnih problema oko osnivanja Fondacije.

Kontinuitet Inovacijskog pokreta iz Jugoslavije očuvan je tzv. Oktobarskim susretima pronalazača vezanih za **9. Oktobar Pupinov rođendan i 12. Oktobar 1887.**, kada je **Tesla prijavio svoj najvažniji patent**. Susreti su se redovno, preko 30 godina, održavali u Privrednoj Komori Srbije, ne računajući zadnje tri godine.

Nejasno je ostalo i zašto je Privredna komora olako „napustila“ **Oktobarske susrete**. Šta se želelo postići sa tim? Predsednik Komore je više puta pohvalno govorio o značaju formiranja Fondacije na susretima Dijaspore. Sa druge strane, uredništvo Glasnika je skrenulo pažnju na očuvanje Inovacijskog pokreta i da Komora treba da nosi barjak oživljavanja proizvodnje i ekonomskog oporavka zemlje. Pošto su stavovi slični, zašto se ne bi udruženo borili za ostvarenje zajedničkih ciljeva, **kako je to mudro Mladen Selak rekao**. Sve se može lako dogovoriti u interesu da *Putem u Inovacijsko društvo* rešavamo probleme oživljavanja proizvodnje.

Zašto se Oktobarski susreti ponovo ne održavaju u Privrednoj komori, gde im je i mesto?

Istina o Mladenu Selaku kao velikom dobrotvoru nauke i tehnike u Srbiji

Velika je njegova zasluga za opstanak Inovacijskog pokreta

Mladen Selak iz Dijaspore je jedan od najvećih poštovaoca i donatora Inovacijskog pokreta koga je 1975. proglasila Skupština SFRJ. Veoma su ga poštovali dr Dragutin Bošković, Mika Špiljak, Ilija Vakić idejni tvorci Pokreta i drugi istaknuti naučni, društveni i društveno politički radnici. Odigrao je značajnu ulogu u proglašenju Dana novatora Jugoslavije koji predstavlja Dan društvenog priznanja i vrednovanja radniku novatoru. Njegova ideja je bila da se 12. oktobar proglasi Danom novatora zato što je 12. oktobra 1887. Nikola Tesla prijavio svoj najznačajniji patent „obrtno magnetno polje“.Pune 33.godine na taj Dan svake godine održavaju se tzv.Oktobarski susreti pronalazača gde Selak dodeljuje nagrade.

Selakova zasluga je što nam je ukazao na svetskog naučnika, najvećeg srpskog lobistu u Americi Mihajla Pupina. Doprineo je da se Jugoslavija na veličanstven način prvi put setila i odužila Mihajlu Pupinu 1979. kada smo imali tri velika događaja: T. Užice 23. novembra proglašen Dan

novatora Jugoslavije, u Novom Sadu od 04. do 07. oktobra „Međunarodni naučni skup o Mihajlu Pupinu“ i Idvor 09. oktobra „Akademija o Pupinu“ gde su ljudi iz čitavog sveta došla da obeleži 125. Pupinovog rođenja.

Podržao je održavanje prve **Međunarodne konferencije zemalja** u razvoju o pronalazaštvu odnosno o borbi siromašnih zemalja za pravednijim transferom tehnologije, Beograd 1981. Pruža veliku Pomoć u izradi knjige „*Tehnologija i patentni sredstvo dominacije*“ koja govori o Inovacijskom pokretu u funkciji privrednog razvoja i stvaranja Inovacijskog društva da se njegovi izvorni principi ne bi zaboravili. Ovaj projekat je redovno pomagao sve do 2001 godine kada je knjiga izašla iz štampe.

Njegovo ogromno zalaganje za afirmaciju imena i dela Mihajla Pupina zajedno sa istaknutim srpskim intelektualcima: **akademicima Rajkom Tomovićem i Aleksandrom Despićem, dr Vojinom Popovićem, dr Kočom Jončićem**, i drugima, naročito je došlo do izražaja po raspadu zemlje. Od samog početka je želeo da se obnovom Pupinovog fonda, koji daje pomoć i stipendije učenicima, vidi ogromni humanitarni rad Mihajla Pupina za srpski rod.

Savez pronalazača Jugoslavije je preživeo raspad zemlje zahvaljujući Mladenu Selaku. Preuzeo je sve njegove dugove i počeo da oživljava Pupinov fond dajući nagrade pronalazačima koji su na svojim patentima osnovali firmu i pomoć učenicima. Razlazom Srbije i Crne Gore prestao je sa radom Savez pronalazača Jugoslavije.

Tada je Selak osnovao **Fondaciju „Mladen Selak - Mladi pronalazač“** registrovana u Srbiji sa osnovnim zadatkom afirmacija imena i dela Mihajla Pupina. Predsednik Upravnog odbora Fondacije je akademik Nikola Hajdin, predsednik SANU-a, predsednik Fondacije je pat.ing Milan Božić, dugogodišnji predsednik Saveza pronalazača Jugoslavije.

Ljubav prema Mihajlu Pupinu doprinela je, da Selak bude glavni donator u Beogradu i Idvoru **obeležavanja 150. rođenja Mihajla Pupina.** Pokrovitelj je bio tadašnji predsednik Republike Srbije - Boris Tadić. Tada je obnovljen Idvor, posebno vodovodni kanali, putna mreža i rodna kuća Mihajla Pupina. U Idvoru je bilo preko 5000 ljudi iz celoga sveta. U Beogradu je u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti organizovana izložba o delu Mihajla Pupina, a delegacija Akademije posetila je SAD i Kolumbija univerzitet, čiji je put finansirao Mladen Selak.

Sada se predlaže, sa bogatim obrazloženjem i Selakovim angažovanjem, Vladi Republike Srbije da se izgradi **Muzej i spomenik Mihajlu Pupinu u Beogradu**, a da njegova autobiografija „*Od pašnjaka do naučenjaka*“ bude redovna lektira u srednjoj školi i da se mošti Pupinove sa groblja WUDLON u Njujorku prebace u najveću pravoslavnu crkvu u SAD Sveti Sava gde su sahranjeni najznamenitiji Srbi.

Za Mladena Selaka se može reći da je kao veliki hrišćanin, **human čovek i da ga je kroz život vodila ljubav i želja da pomogne drugima.** To je jednom prilikom akademik Hajdin rekao „Selak nije toliko bogat koliko pomaže razvoj nauke i tehnike u Srbiji „. Sredstva koja je odobrio za rad Fondacije redovno uplaćuje od 10-og do 15-og u mesecu.

Mladen Selak je do sada, u periodu većem od trideset godina, prema podacima Saveza pronalazača Jugoslavije, **pomagao preko 1600 pronalazača-preduzetnika, učenika i studenata.**

Sve aktivnosti Mladena Selaka najbolje se mogu videti iz Glasnika Fondacije, koji se izdaje, redovno, jednom godišnje.

Sl. 120. Ključni doprinos u organizaciji Oktobarskih susreta, koji nas uvek vraćaju Pupinu, daju zam. predsednika Rada Kedža, generalni sekretar Radojka Miletić-Bijelić i potparol Fonda "Mladen Selak" Marina Mia Končar

Voice of Peace

Committed to Human Wellness

5. Januar 2012.

Fax: 381-11-32-32188

Privredna Komora Srbije
G'din. Milos Bugarin

Postovani G'dine. Predsedniće:

Vaša pošta je tek stigla juće do mene. Sve što se šalje običnom postom za Ameriku ide po mesec-dva dana, i zato Vam nisam odgovorio jer nisam imao ni loše ni dobre podatke.

G'dine. Predsedniće, ja veoma cenim Vaše ljubazne reči o onome sto je moja fondacija postigla i u čemu se trudi uspešno.

Veoma sam bio iznenadjen o primedbama koje je G'din. Božić (verujem ne namerno) izneo u Glasnik br. 9. G'din Božić dosada mi se veoma pohvalno izražavao za saradnju sa Komorom. G'dine. Predsedniće, i Savez, i moja fondacija i Komora treba da saradjuju na uzdizanju mladih pronalazača za kojima naša draga otadžbina ima ogromnu potrebu. Svako prepiranje, ubedjivanje, i dokazivanje, ne bi trebalo da postoji medju nama jer je svega toga dovoljno rečeno, tako da već ne znamo kako da izidjemo iz toga. Poznato mi je stav G'dina Hajdina i ja sam veoma zahvalan za saradnju sa Srpskom Akademijom Nauka jer mladi ljudi-nova pokolenja trebaju lepe i pametne savete. Sve drugo će doći hteli mi to ili ne. Ponavljam, veoma sam zahvalan za Vaše ljubazno pismo i srdačno Vam se zahvaljujem na Vašim primedbama, medjutim, Vi i ja možemo mnogo doprineti sa mudrim, tihim i ublaženim tonom koji se čuje od nas.

Sa posebnim poštovanjem i najlepšim željama za nastupajućim prapznik i kao za novu 2012, god. želim Vam od srca,

Mladen Selak
Osnivač Fondacije

PROTOJEREJ O PUPINU

U Domu Vojske predstavljena Izabrana dela protojereja-stavrofora SAVA B. JOVIĆA

Sl. 121. Protojerej-stavrofor Savo B. Jović - generalni sekretar Svetog Arijejskog Sinoda, na promociji svojih knjiga

Protojerej-stavrofor Savo B. Jović je glavni sekretar Svetog Arijejskog Sinoda. U svom obimnom istraživačkom delu Savo Jović obuhvata hiljade stranica dokumenata i izveštaja, svedočanstava koji govore o stradanju pravoslavnog sveštenstva i srpskog naroda. Njegovo delo objavila je izdavačka kuća "Pravoslavna reč" iz Novoga Sada. "Izabrana dela" Save B. Jovića sadrže osam knjiga. Njegova proza svedoči o ništavnosti zla i veličini pravde.

Sa našeg aspekta naročito je značajno delo "Hristov svetosavac Mihajlo Pupin". Sava Jović govori u ovoj knjizi o neprolaznom delu i životu velikog naučnika i nepokolebljivog hrišćanina Mihajla Pupina koji je do kraja čuvao svoje nazore, a to su, kako sam Pupin kaže: **"moja majka, moje rodno mesto, pravoslavna vera i srpski jezik"**. Sava Jović nam dalje ukazuje kako se veliki Pupin ne nameće kao neprikosnoveni autoritet, nego se

samo pokazuje kao živi svedok istine koji je stvarno slobodan od sebe i od svake sebičnosti. Tek kada se ovakva sloboda stvarno okusi imaćemo iskustvo vere i razumećemo kako je ovaj velikan uspeo da bude i u Evropi i u Americi, a da ostane u svom Idvoru i svojoj Srbiji.

Sl. 122. Velikodostojnici SPC na promociji Izabranih dela Protojereja Sava Jovića

Ispred „Fondacije Mladen Selak“ prisustvovali predsednik Božić i genralni sekretar Radojka Miletić-Bijelić

Sl. 123. Patrijarh Irinej i protojerej Savo

Citat iz Jovićeve knjige o Pupinu:

"... po Pupinovim rečima nauka nas dovodi u sve bliži odnos sa Bogom, odnosno ona nam potvrđuje učenje o velikoj vrednosti i značaju duše čovekove i potkrepljuje verovanje u čovekovu besmrtnost. Nauka je osnažila i ojačala moju veru i u činila me boljim hrišćaninom. Ali ta moja vera, vera naučnika, ni malo se ne protivi veri moje majke, naroda, moga sela. Nauka me je samo uzdigla do jednog višeg pogleda i proširila moj horizont i pojmove o tvorcu."

„PRONALAZAŠTVO-BEOGRAD 2012.“

I MEĐUNARODNA IZLOŽBA „I KUP NACIJA MLADIH INOVATORA“

32. Međunarodna Izložba Pronalazaka, novih tehnologija i industrijskog dizajna „Pronalazaštvo-Beograd 2012.“ i izložba **„Kup nacija mladih inovatora Beograd 2012.“** održane su u Domu Vojske Srbije, od 21. - 25. maja 2012.

Obe Izložbe su prerasle u prestižne Međunarodne izložbe, uvrštene su u međunarodni kalendar Kategorije 1, Međunarodne asocijacije pronalazačakih organizacija IFIA. Na ovoj Izložbi je prikazano **preko 100 eksponata sa značajnim brojem stranih učesnika** (Oko 50% radova iz 11 zemalja sveta). Veliki broj pronalazaka je već u primeni, a neki su dovedeni do nivoa prototipa i čeka se investitor.

Na Izložbi „Kup nacija mladih inovatora-Beograd 2012.“ **došli su mladi u 26 timova, različitih uzrasta iz 7 zemalja sveta**, koji su u svojim zemljama osvojili nacionalna priznanja i deo su organizovanog pristupa takmičenja inovativnih i kreativnih rešenja mladih inovatora na nivou države gde se takmičenje sprovodi kroz školski sistem uz podršku resornih ministrastava.

Iz naše zemlje su se kvalifikovale četiri škole koje su ovde izložili vrlo interesantne radove koji u osnovi opravdavaju moto Izložbe **„Korak po korak do kreativne inovacije“**. Ovo, drugim rečima znači, da se kroz druženje i razmenu iskustava mladima pokaže put kako bi svoje kreativne inovacije pretočili, korak po korak, od ideje do gotovog proizvoda spremnog za tržište.

Izložba je, takođe, prilika za razmenu iskustva u primeni različitih pristupa u edukaciji mladih za inovativni i kreativni pristup u rešavanju određenih životnih problema i snažnijeg i angažovanijeg takovog pristupa u našem prosvetnom sistemu.

Želja organizatora je da se ova inicijativa popularisanja mladih shvati veoma ozbiljno i da kao u većini zemalja, koje imaju vrlo intezivan razvoj, uvede kroz školski sistem i kroz obavezan rad, vezan za inovacije i njihovu primenu u razvoju. Danas je trenutak da se unesu ovi apeli u strategiju obrazovanja naše zemlje, koja je predmet javne rasprave.

Mora se istaći da se pored ove dve značajne manifestacije, u toku maja meseca, sprovede i predavanja odnosno besede vezane za pronalazke i inovacione procese koji afirmišu primenjene inovacije u praksi. Članovi Saveza su u toku meseca maja 2012. u sklopu akcije „Korak po korak do kreativne akcije“ prezentovali četiri rada. 23. maja u sali na spratu Doma vojske prezentovane su informacije vezane za evropske projekte i bazu pronalazaka u Privrednoj komori Srbije.

Izložbu je do kraja posetilo preko 2500 ljudi, dece i mnogih zainteresovanih. Svakodnevno su u poseti bile organizovane grupe posetilaca kako iz zemlje tako i inostranstva. 25. maja izložba je zatvorena i tada su uručena brojna priznanja izlagačima, zaslužnim pojedincima i kolektivima

Sl. 123. Događanja sa izložbe pronalazaštva 2012.

U prvom redu sede: Slobodan Simić, Goca Hašim-Begović, Milan Božić, Nermina Ljubović i Nikola Majinski iz Privredne komore Srbije

PUTEVI PUPINOVIH PREDAKA¹

Inovacijski pokret je 1979. godine , kada je odredio za svoj zaštitni znak **Mihajla Idvorskog Pupina – najvećeg srpskog i jugoslovenskog naučnika - pronalazača**, zacrtao nekoliko krupnih akcija koje je trebalo uraditi, da bi se osvetlilo ime ovog genija. Trebalo je utvrditi tačno ime i datum rođenja, tačan broj Pupinovih патената i počasti koje su mu dodeljene. Obnovu Idvora,

Sl. 124. Čuveni Vevčanski izvori

posebno njegove rodne kuće, štampati njegova dela i utvrditi poreklo njegovih predaka. Na Pupinovom poreklu radi se preko 20 godina, na čijem je čelu prof. dr. Pavle Mitrevski iz Ohrida, i uz angažovanje tadašnjeg Saveza pronalazača Jugoslavije i Milana Božića, taj posao je doveden do kraja.

Jutro prohladno i oblačno, krenuli smo 22.05.2012., u 10 časova na put prema Ohridu (nekadašnjoj staroj Srbiji). Cilj puta je **poreklo predaka Mihajla Pupina**. U kolima smo gospodin **Milan Božić** i ja, **Stefan Đorđevski-Pupin**. Zacrtani put je *okolina Ohrida, Vevčani u Makedoniji, Korča - Moskopolje u Albaniji*. Kratka provala oblaka i kiša počinje da nas sustiže u Grdeličkoj klisuri. Sa desne strane vidi se pruga železnice. Tom prugom je 1923. godine najveće zvono (

donacija Pupina) prošlo ka Ohridu.

U 13:30 smo na granici. Nekad je nije bilo. I srpsku i makedonsku kontrolu, prolazimo sa pokazivanjem ličnih karata. Nakon prolaska Kumanova autoputem obilazimo Skoplje. Sa desne strane je Gora gde su se Pupinovi preci kratko zadržali na putu ka Idvoru. U daljini vide se vrhovi Šar planine sa snegom. Prolazimo Tetovo, Gostivar. Počinjemo da se spuštamo ka Ohridu. Tu pored aerodroma vidi se jezero, raskrsnica puta, levo Ohrid, desno Struga. Put je pored jezera. Voda mirna, bistra, plavetnilo, praznik za oči. Od Struge desno idemo putem prema Mavrovu. Na deset kilometara skrećemo prema Vevčanima. Mojoj malenkosti, tu uvek zaigra srce. Na četvrtom kilometru, nalazi se tabla na svim jezicima dobrodošlice. Ulice su asfaltirane sa trotoarima. Kuća do kuće, nekada zbijene zbog Tura-

Sl. 125. Pupinova kuća u Vevčanima

Sl. 126. Pupinov kamen

ka, jer žene su sa decom ostajale same, a muževi odlazili u pečalbu. Centar je ispunjen kafićima, samoposlugama i pokrivenom pijacom. Tu u kafani „**KOD PUPE**“ sedi opozicija. Na uglu, kafana „**KOD IVANA**“ opozicija opozicije. Preko puta opet kafana, sedi vladajuća stranka, ima najbolji pogled. Kolima se provlačimo između parkiranih autobusa, koji dolaze iz svih gradova Makedonije, Srbije i turista drugih zemalja, da vide čuvene Vevčanske izvore. Tu odmah iznad centra je levi sokak popločan kamenom, sa tablom na kojoj piše na engleskom „Dobro došli! **Ovde je Pupina kuća**“.

Krila vrata (porte) širom su otvorena. Ulazimo u dvorište i u kuću. Veliki hol, mala recepcija, stepenište za sprat (ograda ista kao u Miloševom konaku u Beogradu). Sa velike slike posmatra nas **Mihajlo Pupin**. Leva soba - muzej. Zbog nižeg nadvratnika, pri ulasku u sobu opominjem Božića da se sagne. „**I treba se pokloniti takvoj veličini**“, odgovara Božić. Sve to posmatra Pupin sa slike, sa leve strane majka Olimpijada, sa desne ćerka Varvara. Tu su panoi sa kartama koji govore u putu njegovih predaka. Pano i o njegovoj rodnoj kući u Idvoru, njegovim pašnjacima, školama. O njegovom odlasku u Ameriku po nova saznanja. Tu su panoi

¹ Izveštaj sa puta u Ohrid - napisao Stefan Đorđevski Pupin

o njegovim pronalascima, donacije, čuvena slika sa Ajnštajnom, kao i slika iz 1923. na kojoj se vide volovi i bivoli koji vuku kola natovarena velikim zvonom. To je poklon Pupina Ohridu, nakon proterivanja bugarskog okupatora. Žalim se Božiću da mi stalno krađu knjige od „Pašnjaka do naučenjaka“. Božić mi odgovara: „*Ako neka krađu, samo neka ih čitaju*“. Kroz prozor Pupinove kuće vidi se **Pupinov kamen**, ta ogromna stena - gromada, izašla je iz ležišta, okrenula se i stala. *Legenda kaže da u koliko od te gromade uzmemo kamen, i prespavamo jednu noć sa kamenom ispod glave, dobijamo pamet, a ispod zadnjice plodnost.*

23. maja ujutru sa Božićem idemo za Ohrid po prof. dr. Pavla Mitreskog, koji je svoj naučni rad posvetio proučavanju istorije naših naroda. Objavio je mnogo knjiga i stotine bibliografskih jedinica. Dobar deo svog uspešnog rada posvećuje Pupinu. Njegove knjige govore čime je Mihajlo Idvorski Pupin zadužio Makedoniju. Zajedno sa Mitreskim krećemo prema Prespanskom jezeru. Na četrdeset i petom kilometru skrećemo sa puta za Bitolj za Oteševo. Dolazimo do sela Skočena, gde nas čeka veza, meštanin. Traktorom penjemo se šumskim putem

Sl. 127. Zvonik crkve Sv Kliment sa Pupinovim zvonom u Ohridu

prema brdu i dolazimo do proplanka koji se zove Varvara. Tu su temelji stare crkve kao i temelji starih kuća. Po najstarijim pisanim dokumentima iz XIV veka, vidi se da su tu živeli Pupinovi preci.

Od kuge umiru mnogi, neki su se spasili odlaskom i malo njih je ostalo da živi u Skočanima, što se vidi iz pisanih dokumenata iz 1568. godine. Oni koji su otišli, obišli su Prespansko jezero i naselili su Moskopolje. To veče vratili smo se preko Ohrida i Struge u Vevčane.

Sl. 128. Selo Mojre u Moskopolju kod Koršje, Albanija – razgovori Milana Božića i prof. Mitreskog sa domaćinom Ristom Šemkom

24. maja ujutru krenuli smo prema Albaniji. Put vodi pored Ohridskog jezera. Na šestom kilometru obilazimo manastir Sveti Stefan. **Vladika Nikolaj Velimirović**, Pupinov prijatelj, očekivao je Pupina da dođe na odmor i smesti se u konak ovog manastira. Na žalost, bolest je omela Pupina i nikad nije došao u Ohrid. Kod Sv. Nauma prelazimo granicu i ulazimo u Albaniju. Idemo tragom Pupinovih predaka, prolazimo grad **Korču - središte pravoslavlja**. U selu Mojre susrećemo kolone koje se vraćaju iz crkve Sv Spasa. Kako i ne bi, kad je Spasovan, DAN crkve. Iznenadilo nas je

da ima toliko pravoslavaca. U jednoj kući dočekuje nas domaćin Šemko - naša veza, ugošćuje nas i prenosi sledeću priču: „*Porodica sa šestoro braće koji su bili nastanjeni oko crkve Hristos iz IX veka, odlaze sa ove strane Ohridskog jezera prema Strugi (Vevčani), a jedan potomak od njih, u Ameriku gde postaje VELIKI ČOVEK.*“

Popodne se vraćamo za Ohrid, gde su Božić i prof. Mitreski imali zakazan sastanak kod crkve Sv Kliment (Sv Pravoslavlja) pored zvonika (kambana), gde je postavljeno **Pupinovo zvono** teško preko dve i po tone. Tu ih čeka reporter sa kamerom skopske i ohridske televizije. Kamere se uključuju, Božić i Mitreski govore o Pupinu, pronalascima, njegovim dobročiniteljstvima za ovaj kraj i šire. Popeli smo se spiralnim stepeništem do zvona. Zvonik je predviđen za rekonstrukciju (novčana sredstva su obezbeđena). Kada je vest stigla da je Pupin umro, 12. marta 1935., zvono je ceo dan zvonilo. Ljudi su tiho šapatom prenosili vest o smrti. Naša primedba je bila da nigde ne piše ko je poklonio zvono crkvi. Malo nize, strmom ulicom je i škola, i tu je Pupin jedan od donatora. Sada je Zavod zaštite kulturnih dobara Ohrida. Prelepa škola, adaptirana. I tu imamo primedbu. Ne piše ko

Sl. 129. Crkva Sv Varvara u Vevčanima

su donatori. Od posle drugog svetskog rata, Ohrid nema više Pupinovu ulicu.

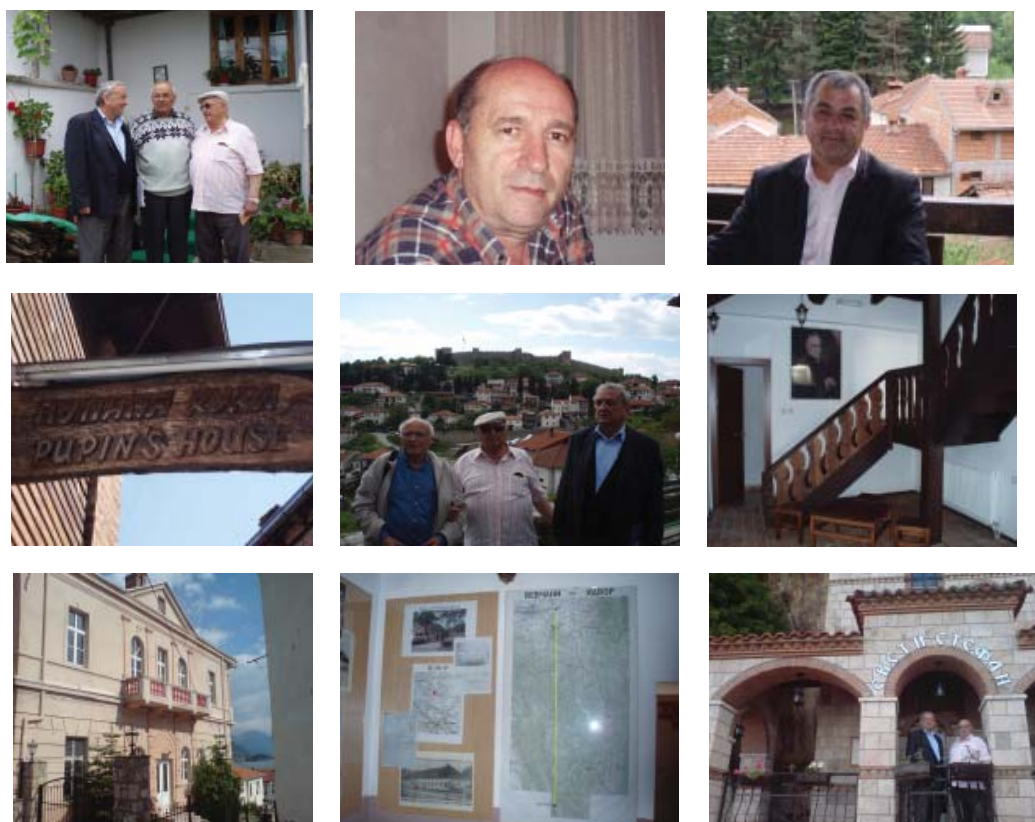
U sumrak 24. maja vratili smo se u Vevčane, gde nastavljamo da se hvalimo Božiću. Mi Vevčanci imali smo još veličina, na primer za junaštvo **Stavre Vojvodu**, za zdravstvo dr Čočoroskog, za pisanu reč **Srbakoskog** i druge. I imamo penzionisanog direktora i rengenologa dr **Kalajdžieskog**, koji je na najbolji način koristio Pupinove brze sekundarne radijacije. Imamo hroničara reči i fotografije Čuškoskog, pesnika **Bebekoskog**. Imamo čuvenog slikara **Ugrina** čije slike krase mnoge galerije van Makedonije.

25.maj, petak, obilazimo groblje u Vevčanima. Crkva nosi ime Sveta Varvara. Nameće se zaključak: gde god odlaze cincari odnosno Pupinovci, sa sobom nose ime Varvara. Na groblju su sahranjeni i Pupinovi koji su ostali u Vevčanima (što se iz fotografije vidi). Milan Božić i prof. Mitreski, sastaju se sa novim gradonačelnikom Perom Ilijeskim. Uz ručak se dogovaraju o budućoj saradnji, o postavljanju Pupinove biste sa prigodnim tekstom i saradnji Vevčana i Idvora. To veče upoznaju se Božić i bivši gradonačelnik Vasil Radinoski, koji je zaslužan za rekonstrukciju Pupinove kuće, muzejsku postavku i sve što je vezano za nju. Govore o otvaranju Muzeja 10. oktobra 2008. godine, uz prisustvo mnogih zvanica, kao potpredsednika vlade Makedonije, ambasadora Francuske, Evropske zajednice, gradonačelnika Moskopolja iz Albanije i mnogo drugih.

Sl. 130. Grob Pupinovih predaka u Vevčanima

26. maja oko 10h krećemo nazad za Beograd. Oko 18h vidimo novi toranj na Avali, opet mi je srce zaigralo. I ako nije tu sa nama, Pupin živi u nama, posmatra nas sa njegovih nedostižnih visina, briše granice ovih malih prostora. Nekad je spajao ljude kalemom, zicom i ostalim pronalascima, a sada njegovim delima koje nam je podario. I zato molim, naše Pupinove Idvorce da se ne ljute, jer Pupin nije samo njihov i srpski već je on i naš vevčanski, ohridski, svetski i nebeski. Ne svojatamo ga, želimo da mu se makar malo odužimo za njegova dela, za sve čime je zadužio ovaj kraj. I samo tako **otrgnućemo ga od zaborava i predati mladim naraštajima**, da slede njegov primer, da se samo radom, trudom, učenjem i znanjem stiže do pravih vrednosti.

Sl. 131. Događaji i znamenitosti sa puta

Razmišljanja posle puta

Noć kišovita i spavam i ne spavam. *Jos sam pod utiscima puta u Ohrid i Albaniju, gde smo posetili predatke Mihajla Idvorskog Pupina. Munja sevnu i ču se prasak. Ustajem. Kada se munja oglasi uvek se setim Nikole Tesle, mog zemljaka. Od spavanja nema ništa. Svanulo je. Oko šest časova, sedam u kola i put Beograda. Na uglu Kneza Miloša i Bul. Kralja Aleksandra nova zgrada. Nekada je tu bila kafana „Tri lista duvana“. I baš taj plac kupuje Mihajlo Pupin. Kupio ga je da bi tu sazio kuću i proveo starost. Odatle najbolje vide svoj Idvor i Avalu koja mu je kao detetu bila simbol moći Srbske države. Obaveze su ga sprečile u tome. Krećem Bulevarom prema Vuku. Zastajem kod Tesle. Tišina, saobraćaja nema. Sedi sam, ozbiljan i udubljen u svoju knjigu. Dugo ga posmatram. Odjednom podiže glavu, pogledi nam se susretoše i počeo da mi se žali na svoju samoću: „Dovedite mi Pupina. Postavite ga pored mene. Zaslužio je. I neću biti sam. Samoća je i na ovom svetu teška, nepodnošljiva i ubija.“ Trgnem se, razmišljam. Pupin je na samrti pozvao Teslu da dodje u bolnicu. Tesla je došao i pomirili su se. Ostali su sami. Šta su razgovarali? Da li su završili razgovor? Imaju puno zajedničkog. Ako bi bili zajedno imaće o čemu da razgovaraju.*

Iako su bili daleko od svoje domovine, uvek su bili sa njom. Voleli su domovinu. Pomagali su joj. Slali su pomoć. Tada im je domovina bila „preko bare“. Sada je kafana „Domovina“ preko puta. Ne, oni nisu bili ljudi kafane. Bili su ljudi nauke. Možda sada nisu tako strogi. Posmatraće ih njihovi studenti, njihovi sledbenici, a i oni njih. Mladalački smeh će ih razgaliti, pa kako i ne bi, voleli su mladost. A možda će neki put da pređu ulicu i sednu sa njima, da nazdrave za desetku u indeksu ili za diplomu. Pa zato hajde da pitamo ljude nauke, naše urbaniste, građane, studente šta misle da Pupin popuni prazno mesto sa leve strane od Tesle. Znam da nemamo para ni zia žive, a kamoli za spomenik, ali tu će nam pomoći Fondacija „Mladen Selak-mladi pronalazač“ i dijaspora... Pa zar se i Pupin nije proslavio i vinuo u nebeske nedostižne visine, zar ne zaslužio i on spomenik u Beogradu? To je jedini način da ga ne zaboravimo i da mu se odužimo za njegove zasluge. Da mladu generaciju učimo da idu njegovim stopama i da se njemu dive, a ne nekin estradnim pevačima sumnjivog morala.

Milan Božić

Sl. 133. Teslin spomenik ispred tehničkog fakulteta u Beogradu

PREMINUO RADOVAN BIGOVIĆ

Iznenadna smrt jednog od najvećih teologa srpske
današnjice protojereja-stavrofora Radovana Bigovića (56)

ZA „dobronamerne“, vera je postala skup dobrih načela; za „moralne“ skup moralnih propisa; za „pobožne“ vršenje religioznih rituala; za „patriote“ deo nacionalne tradicije; za „moderniste“ simbol konzervativizma; za „trgovce“ duhovna dobit; za „tužne“ uteha. A verovati, znači prihvatati neka načela, stavove, istine, vrednosti i to bez ispitivanja, dokazivanja i proveravanja.

Radovan Bigović rođen je u Nikšiću 1956. godine. U Beogradu je završio dva fakulteta - Pravoslavni bogoslovski, na kome je i doktorirao, i Filozofski. U dva mandata je bio dekan Pravoslavnog bogoslovske fakulteta. Bio je član Udruženja književnika Srbije i urednik filozofsko-teološke biblioteke „Službenog glasnika“. Pisao je knjige, eseje, studije. Njegovi radovi objavljeni su i u inostranstvu.

Posebno se bavio odnosima Crkve i društva. Jedan je od osnivača Hrišćanskog kulturnog centra i njegov višegodišnji predsednik. Dobitnik je Zlatne značke Kulturno-prosvetne zajednice Srbije, Zlatnog beočuga Kulturno-prosvetne zajednice Beograda i plakete zaslužnog građanina Zemuna.

Bio je vršilac dužnosti starešine Manastira Svetog arhangela Gavrila u Zemunu. Ovaj zemunski hram posebno je voleo. On je bio njegovo utočište i odmorište, ali i mesto mira i utehe za brojne nevoljnike koje je hrabrio i tešio, za koje je uvek imao odabranu reč, toplo srce i blagoslov duše.

Bio je oženjen Zoricom. Otac je Marije i Nikole.

Uvek je bio hrišćanin najširih vidika i najveće otvorenosti za druge i drugačije, pritom ne samo za hrišćane i ne samo za ljude drugih vera, među kojima je imao mnogo iskrenih i odanih prijatelja,

Sl. 135. Teološki fakultet u kome je profesor Bigović predavao

Sl. 134. Radovan Bigović
(1956.-2012)

nego i za ljude bez vere, a da pritom nikada nije prestao da bude iskreni i autentični pravoslavni hrišćanin, sveštenik i teolog.

Uvek je bio Srbin i srpski patriota, pritom uvek otvorena srca i zagrljaja za sve ljude iz svih naroda, a da nikad nije izgubio osobine rasnog Crnogorca, iz srca Crne Gore, sa svim dobrim osobinama tog epskog soja, a bez njegovih rđavih osobina. To je jedini Crnogorac i jedan od retkih Srba koji nije imao frontalnih sukoba ni sa kim, a da pritom ipak nije izdao sebe i svoja uverenja i opredeljenja. Bio je veliki hrišćanin i bio je čovek, kao I Mihajlo Idvorski Pupin. Zato će i ubuduće biti sa nama.

SEDNICA UPRAVNOG ODBORA SELAKOVE FONDACIJE „INTERKONTINENTAL“, BEOGRAD 25.06.2012.

Pošto se Mladen Selak nalazi u Beogradu zakazana je proširena sednica Upravnog odbora Fonda za 25.06.2012. Mladen Selak se kratko osvrnuo na aktivnosti svoje Fondacije koja se sastoji iz dva dela. Jedna je koja obnavlja Pupinov fond gde je Nikola Hajdin predsednik Upravnog odbora a druga Fondacija „Mira“ koja gradi zgradu na Fruškoj gori za prijem izbeglica i bolnicu koja treba da leči rak dojke.

Akademik Nikola Hajdin otvarajući sednicu Upravnog odbora zahvalio se Selaku na angažovanju koje čini u svojoj otadžbini na afirmaciji imena i dela srpskih velikana nauke i dao reč Milanu Božiću predsedniku Fondacije, koji je govorio o programu Fonda do 2014. Božić je u kratkom obraćanju istakao četiri ključne aktivnosti sa kojima se Fondacija bavi, do jubileja 160 godina Mihajla Pupina 09. Oktobra 2014.

PRVO, otvaranje muzeja „Mihajlo Pupin“ u Beogradu i jačanje muzeja u Idvoru, **DRUGO** izrada spomenika na Tehničkom fakultetu pored „Nikole Tesle“, **TREĆE** štampanje knjige autobiografija Pupinova „Od pašnjaka do naučenjaka“ i besplatno slanje po školama u Srbiji sa osnovnim zadatkom da se mladi upoznaju sa pravim vrednostima. Predlog Ministarstvu za obrazovanje da ta knjiga bude obavezna lektira za srednjoškolce kako je to u Americi bilo preko 30. godina, **ČETVRTO**: uz angažovanje Pravoslavne crkve da Pupinove mošti sa groblja Vudlaun u Njujorku prebaci u najutičajniju srpsku crkvu u SAD „Sveti Sava“ u Libertvilu.

Sednici Upravnog odbora Fondacije prisustvovali su iz Selakovog Fonda „Mir“ koji gradi na Fruškoj gori humanitarnu zgradu - Antić Svetlana, Gordana Bajić - referent za građevinarstvo Opštine Irig, Branko Lukić - Inspektor za građevinarstvo Irig, Siniša Milić - zamenik republičkog javnog pravobranioca i Gordan Bajić.

Sl. 136. Sa sednice Upravnog odbora

POSETA MLADENA SELAKA PROSTORIJAMA FONDACIJE

Gospodin Mladen Selak posetio je dana 03. jula 2012. prostorije Fondacije. U Fondaciji su bili prisutni: Milan Božić, predsednik Fondacije, Rada Kedža, zamenik predsednika, Radojka Miletić Bijelić, generalni sekretar, Stefan Đorđevski, član Upravnog odbora, Zorica Tanasković, tehnički sekretar i novinari Milomir Marić, Vuk Mijatović- Novosti, a Slobodan Simić zamenik predsednika Upravnog odbora Fondacije nije bio prisutan jer se nalazio na službenom putu u Burmi.

Sl. 137 Selak sa najbližim saradnicima u Fondaciji

АКЦИЈА НОВОСТИ

ИЗГРАДИТИ СПОМЕНИК ЗА ВЕЛИКОГ СРПСКОГ НАУЧНИКА МИХАЛА ПУПИНА

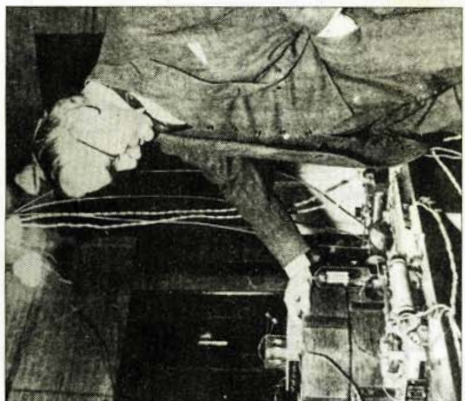
ПУПИНУ МЕСТО УЗ ТЕСЛУ

Идеју коју је покренула Фондација Младена Селака подржала САНУ

МЕСТО уз бок великог Николе Тесле на платоу испред Електротехничког факултета може да припадне само једном човеку - чувеном научнику Михајлу Пупину. Зашто? Јер је својим патентима, својим научним радом и својим доброчинством. Тако би двојица најпознатијих Срба у Америци и симболички била услиједила на тлу земље коју су обојица тако волела.

Фондација Младена Селака, још једног угледног Србина из Америке, заједно са "Новостима" покреће акцију да се Србија како доликје олужи једном од својих највећих научника.

- Док је Тесла и данас прва медијска звезда, Михајло Пупин је помало у зајекну - каже Милан Божић, пред-

ДУГ обележје Пупину, (на слици у средини са Мишљаком) нико би на платоу испред ЕТФ у Београду где је споменик Николи Тесли

ИНСПИРИСАО БИЛА ГЕТС

МИХАЈЛО Пупин био је најпубликованији научник у историји, најбољи лобиста кога је Србија икада имала у Америци и научник на кога се данас позива Бил Гетс - стоји у предлогу САНУ и Фондације "Младен Селака" за подизање споменика и оснивање музеја великом научнику.

- Пупинов калем био је револуција у телефонској, телеграфској и радио-индустрији. Његови проналасци спојили су народе и континенте, а људи на планети почели су да разговарају телефоном на велике даљине. Најбогатији човек на свету, Бил Гетс, својевремено је о Пупину казао следеће: "Информатичка револуција у Сједињеним Америчким Државама незамислива је без открића Михајла Пупина".

седник фондације која је основана по узору на Пупинов фонд. - Пупин не само да је био велики научник кога је био изузетно ценењ у Америци већ је био и највећи заступник српских инте-

ја. " Зато мислимо да, у најмању руку, заслужује да му се подигне споменик поред Николе Тесле.

Иницијатива за подизање споменика само је један од корака у акцији очувања и популаризације дела Михајла Пупина. Српска академија наука и уметности, чији је председник Никола Хајдин, који је истовремено и председник управног одбора Фондације "Младен Селака", подржала је идеју да се Пупину подигне споменик и Вили Србије упутила предлог за оснивање музеја Михајла Пупина.

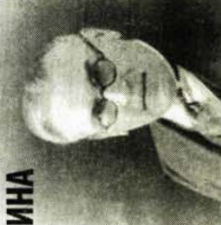
Фондација "Младен Селака" ових дана штампа Пупинову аутобиографију "Од пашњака до научњачка", и читав тираж ће поделити

да је Пупин, осим што је био велики научник био и талентован писац - каже Божић. - За своју аутобиографију "Од пашњака до научњачка" до- верујем да би та књига тре- бало да буде део обавезне лектире за српске школарце.

Пупин је српски народ за- дужио и заступањем српских интереса у Америци. Као угледни научник, али и по- литички изузетно утицајан, постигао је да се разграниче- не после Првог светског ра- та реше поволније за ново- формирану Краљевину Српску, Хрватску и Словенску СХС. Писао је америчком председнику Вудроу Вилсо- ну и убедио га да не призна, по тадашњу државу непово- лан, Лондонски уговор из-

међу савезника и Италије. Велики научник, вешт у политичким питањима, био је и велики добротвор. Осно- вао је фондове за помоћ Ја- панима у старој Србији и Ма- кедонији, помагао ученике у Илвору, додељивао награде пољопривредницима. На- правно је задужио при- Народно-историјско-умет- ничком музеју у Београду, из- чијих фондова су купована уметничка дела. У Америци је основао једну од најстари- јих истраживачких организа- ција. Организовао је и Коло српских сестара, помагао окупљање добротолца 1914. године и личним сред- ствима гарантовао испоруке хране Србији. ■

В. МИЛАНОВИЋ

ОДНОС СА ТЕСЛОМ

У ПОЧЕТКУ пријатељи, двоји- ца српских великана, Михајло Пупин и Никола Тесла, веома брзо су се разишли. Каракте- ри су им били потпуно су- протни - Тесла је био аскет и ексцентричар, а Пупин дру- штвен и спретан у политици. Успео је и да заради велико богатство за себе и своју по- родицу. Ипак, једна од по- следњих жеља Михајла Пупи- на била је да види Теслу. По- сле 30 година, двојица вели- кана поново су се срели над Пупиновом самртном посте- љом. Тесла му је рекао: Како си, мој стари добри пријате- љу? - а Пупин је заплакао. По- сле тога су остали сами и Ни- кола Тесла никада није от- крио о чему су разговарали.

АКЦИЈА ПРЕДСЕДНИК САНУ НИКОЛА ХАЈДИН ПОДРЖАВА ИДЕЈУ ДА СЕ ВЕЛИКОМ НАУЧНИКУ ПОДИГНЕ СПОМЕНИК

ПУПИН ЗАСЛУЖИО ШТО И ТЕСЛА

Академија 2010. ућутила предлог влади за оснивање Музеја Пућина и Музеја Миланковића

ПИСАО И О ПРАВОСЛАВЉУ

ПУПИН је, као велики хришћанин, 1918. године у Лондону објавио књигу о српској црквеној архитектури и православљу. Желео је да позове западни хришћански свет да, када се рат заврши, посете споменике културе српског народа. Писао је о најчувенијим црквама и манастирима које су подизали српски краљиви и властела.

Постоје три српска великана у науци - Никола Тесла, Михајло Пупин и Милутин Миланковић. Сваки је на свој начин задужио науку. Тесла има музеј и споменик и мислим да и друга двојица заслужују исто.

ПРЕДЛОГ Идеја је да споменик буде подигнут поред Теслиног на платоу ЕТФ

Овим речима председник Српске академије наука и уметности Никола Хајдин за „Новости“ коментарише идеју да се великом српском научнику Михајлу Пупину подигне споменик у Београду, а заједно и музеј посвећен његовом делу. Наш лист је, заједно са

Михајла Пућина и Музеја Милутина Миланковића. У међувремену, реализација те идеје није далека одмакла, а представници Академије ускоро ће, заједно са фондацијом „Милан Села“, поново посетити предлог Владе Србије.

Једна од идеја јесте да се споменик Михајлу Пупину подигне испред Електротехничког факултета, преко пута споменика Николи Тесли.

- Тројица највећих научника нашег порекла међусобно су се разликовала по научном утицају, али сваки је био изузетно значајан - објашњава академик Никола Хајдин.

- Тесла је био универзални геније. То што је урадио изменило је живот човека на овој планети. Други је био Пућин, који је имао највећа могућа знања која се могу стети у свету. Заслужан је за изучавање највећег значаја, као што су Пућинови календари. На крају, имате Миланковића који није водио бригу само о Земљи већ је на-

ВЕЛИКАН Михајло Пућин, слика Паје Јовановића

У предлогу који је Српска академија наука и уметности 2010. године упутила Влади Србије за оснивање музеја, стоји да је Пућин био један од пет највећих професора електротехнике свих времена и да је припадао врху друштва елите САД, а пак до

ПОДРШКА Никола Хајдин

краја живота остао веран традицији свог народа.

Колико је Пућин значајан у Америци, говори и текст који је објављен у „Њујорк тајмсу“ 1925. године поводом његовог избора за председника Америчког удружења за унапређење природних наука.

- По рођењу Србин, дошао је у Америку као млад и користећи овакве прилике за више образовање постао је један од светских вођа у науци - писао је тада чувени лист.

Али у њему је сједињен књижевник са научником. Не само да је унапредило физику и изумео проналаске од велике практичне вредности него је обогатио и књижевност његове нове домовине и улио у америчку душу одушевљење васноном, звездама и атомима. ■ **В. МИЈАТОВИЋ**

VODA MILAN TOPLICA – velika inovacija

Istorijat eksploatacije ugljikisele mineralne vode u selu Viča kod Prokuplja

Sl. 136. Prirodna mineralna voda u selu Viča kod Prokuplja

Izvorište vulkanske mineralne vode postoji na lokaciji Viča još iz perioda Neolita. Po arheološkim istraživanjima ovde je postojala neolitska lekovita banja. Najveća arheološka nalazišta iz tog perioda su u selima Pločnik i Viča, 12 km severoistočno od Kuršumlije. Najstarija neolitska staništa iz starijeg kamenog doba (starčevačka kultura – srednji neolit) približno VII-VI milenijum pre Hrista nalaze se u selu Viča (otkriveno 1909. godine), u Donjoj Trnavi i Donjoj Bresnici.

U istraživanju Toplice, iskopavanja koja su vršena u okolini sela Viče, na desnoj obali Toplice, gde je industijalac Nikola Djordjević, raskopavajući brdo ispod „Duvarovine“ i koptirajući izvor mineralne vode, naišao tamo na vrlo staro kupatilo, tačnije dva: **jedno starije i jedno mlađe iz rimskog doba**. Ovo prvo istraživanje zbog svoje starine će dobiti veliki značaj za osvetljavanje života u Toplici u praistorijsko doba, jer mnogi predmeti koji su ovde nadjeni, drvena, abonosirana korita, alat od ugladjenog kamena, okruglo kamenje, obluci i ostaci jelenskog roga po mišljenju Miloja Vasića, profesora beogradskog Univerziteta, ukazuju na to, da je ovde bila naseobina kamenog doba. Vasić, pretpostavljajući da je ovaj alat neolitske epohe „donesen onamo slučajno“, postavlja hipotezu, da se, na drugoj, levoj, obali reke Toplice, nesumnjivo nalazi jedna naseobina kamenog doba. Rezervoar i korita spadaju u kameno doba, i kod **Viče postoji najstarija kaptaža mineralnog vrela na svetu**, dosadašnja najstarija kaptaža je poznata samo iz bronzanog doba. Sama naseobina neolitskog stanovništva usled velikog požara nestaje sa istorijskog trona.

Teren na kome su otkrivene terme se nalazi na jugozapadnoj padini ispod lokaliteta „Crkvine“ kod sela Bace i pripada širem području praistorijskih lokaliteta „Pločnik“. Terme su pregradnim zidom podeljene na severnu i južnu polovinu.

Topli deo - kaldarium obuhvata južni deo termi i ležao je na hipokaustima čije je ležište bilo na zapadnoj strani ispod bazena 1 i apsidalnog bazena sa toplom vodom. Na južnoj strani prvog bazena nalazila se polukružna - apsidalna prostorija dimenzija 2,60 x 1,60 m sa bankinom za sedenje duž celog polukružnog zida. Detaljnim čišćenjem ovog bazena konstatovano je da je njegova unutrašnja strana premazana finim bojenim slojem maltera, na kome se uočava debeo sloj bigre - sige, što ukazuje na dugo korišćenje termi. U neposrednoj blizini termi nalazili su se i ostaci uništenog izvora sa tragovima kanala - cevovoda ka termama što ukazuje na mogućnost korišćenja ovog izvora za potrebe termi.

Nestankom Rimljana sa ovih prostora i dolaskom plemena Svevladovića, Vukanovića, Nemanjića i drugih, Viča i Toplica postaju važan strateški i kulturološki faktor srednjovekovne Srbije. Zbog geotermalnih izvora, plodnog zemljišta, rudnih nalazišta, ovi prostori oko Viče, predstavljaju mesto čestih medjusobnih sukoba srpske vlastele kao i stranog okupatora. Ovde se desila i važna bitka Turaka i Srba na Pločničkom polju 1386. godine, završena porazom Turaka. Predanja iz ovog perioda pominju **Milana Toplicu kao gospodara Srednje Toplice**, a Ivana Kosančića kao gospodara Gornje Toplice i Kosanice. I danas postoje kule u Toplici. Jug Boganova kula u Prokuplju, kula Milana Toplice u Viči i kula Kosančić Ivana u selu Ivan Kula.

Istorijski izvori svedoče da je **1451. Mehmed Drugi Osvajač** poklonio svojoj maćehi sultaniji **Mari, ćerki despota Đurđa Brankovića** Toplicu i Dubočicu i da je ona prošavši kroz Prokuplje i Top-

Sl. 137. Fabrika mineralne vode Milan Toplica u Prokuplju

licu stigla do manastira Svete Bogorodice ispod Kuršumlije, gde se zamonašila. Posle pada većeg dela Despotovine i Viča je pod Turskom vlašću od 1454. „u leto uze Mehmed opet Toplicu i porobi Srbe”. Geotermanost izvorišta se i kod Turaka potvrđuje izgradnjom Hamama. Tursko kupatilo ili hamam je bliskoistočna vrsta saune za kupanje u pari. U Osmanskom carstvu je važan deo turske kulture, gde su kupatila služila kao mesta za socijalizaciju. Vreme i zdrava ekološka flora utiču na postepeni zaborav Viče i samog izvorišta.

A onda se desilo otkriće 1909.

1928. ovde se eksploatiše kod nas i u svetu poznata mineralna voda “Milan Toplica”. Ukazom Njegovog Veličanstva kralja, a na osnovu člana 2. Zakona o banjama, mineralnim i toplim vodama **proglašena je voda Milan Toplica u selu Viči**, za opšte korisnu i lekovitu vodu od 6.10.1929. Četvrta Eksploatacija je vršena sa prekidom od II Svetskog rata do 1965. kada je nastavljena. 1963. Biro za geološka, geofizička i mineraloška istraživanja Niš je izveo geološka istraživanja u vezi sa pojavama mineralnih voda, pri čemu je izvršeno bušenje tri istražne bušotine sa dubinom bušenja od 10. i 20. metara. 1968 urađene su dve bušotine od 86. i 107. metara kojima je kaptirana mineralna voda. 1977. godine vršena su istraživanja na području Suva česma - Viča od strane Instituta za geološko-rudarska istraživanja i ispitivanja iz Beograda.

2001-2003. godine izvedena su istraživanja za potrebe Elaborata o rezervama mineralnih voda od strane Instituta za hidrogeologiju iz Beograda, kada su urađene kompletne fizičko-hemijske analize, kao i mikrobiološke i radiološke analize. **Mineralna voda „Milan Toplica” je dobitnik dve zlatne medalje za kvalitet na sajmovima u Parizu 1931. i Londonu 1933. godine.**

Sagledavajući prethodno navedeno i na ime laboratorijskih analiza kao i pozitivnih mišljenja o terapijskoj vrednosti vode sa Viče, može se zaključiti sledeće.

Sl. 139. Etiketa mineralne vode

Izvorska voda sa izvorišta Viča pripada kategoriji NATRIJUM-HIDROKARBONATNIH FLUORIH UGLJE-NO-KISELIH HIPOTERMALNIH VODA. Ova mineralna voda može se koristiti u sklopu medicinske rehabilitacije kao pomoćno sredstvo, oralnim uzimanjem kod sledećih hroničnih oboljenja: *1. Hronični gastritis i duodenitis, 2. Hronični ne-kalkulozni holecistitis, 3. Stanja posle hirurškog odstranjivanja kamena iz žučne kese i 4. Peska u mokraćnim kanalima.*

Kao stona mineralna voda, Milan Toplica, izvorište Viča, može se koristiti u svakodnevnoj upotrebi. **Osvežavajući ukus poreklom od kiselosti i mineraloškog sastava joj obezbeđuju dobru pitkost.** Kao pomoćno terapijsko sredstvo se može koristiti u svim stanjima praćenim smanjenim unosom ili nedostatkom fluorida u svim životnim dobima. Njene hemijske i organoleptičke karakteristike obezbeđuju da se može koristiti kao pomoćno terapijsko sredstvo kod funkcionalnih i nebakterijskih oboljenja gastrointestinalnog trakta. Naročito kod hroničnih zapaljenskih reakcija želuca i dvanaestopalačnog creva, stanjima praćenim poremećajima motiliteta debelog creva. Olakšava eliminaciju žuči pa se može koristiti i kao pomoćno terapijsko sredstvo kod stanja diskinezije i otežanog i usporenog pražnjenja žuči kao i posle hirurških intervencija od ne-malignih bolesti na žučnim putevima, želucu i dvanaestopalačnom crevu.

Sl. 138. Proizvodnja vode

UPRAVNI ODBOR - FONDA MLADEN SELAK

Da se ne zaboravi lik i delo Mihajla Pupina

1. akademik **Nikola Hajdin** predsednik SANU, predsednik
2. dipl. ecc. **Slobodan Simić** vlasnik Invest-Importa, zamenik predsednika
3. akademik **Nikola Tasić**, potpredsednik SANU, potpredsednik
4. mr. **Nikola Stojšić**, predsednik PKV, potpredsednik
5. mr. **Milan Pavić**, dugogodišnji predsednik PKJ, potpredsednik
6. akademik **Zoran Kovačević**, pred. SANU za Vojvodinu, član
7. prof. Dr. **Slobodan Milosavljević**, Savetnik predsednika Privredne Komore Srbije
8. pat. ing. **Milan Božić**, predsednik Fonda Mladen Selak, član
9. general **Branko Krga**, zamenik direktora IZB, član
10. akademik **Dragoljub Živojinović**, član
11. mr. **Đuro Borak**, predsednik SP Beograd, član
12. mr. **Lazar Bunović**, redovni profesor Beogradskog Univerziteta, član
13. mr. **Gordana Hašimbegović**, sekretar u PKS, član
14. dr. **Blagoje Djukanović**, zamenik direktora KBC, član
15. mr. **Duško Belić**, predsednik MZ Idvor, član
16. mr. **Stevan Kapunac**, direktor muzeja Idvor, član
17. dipl. ing. **Ljubica Marković**, sekretar u RPK Valjevo, član
18. mr. **Duška Stokić**, sekretar u PKS, član
19. mr. **Mirko Stojković**, direktor „MS Net“, član
20. prof. dr. **Slobodan Petrović**, Tehnološki fakultet, član
21. dipl. prav **Biljana Nikolić**, advokat, član
22. prof. dr. **Branislav Donfrid**, načelnik u KBC, član
23. ing. **Stefan Đorđevski Pupin**, član
24. dr. **Vesna Dabetić-Trogrlić**, sudija Trgovinskog suda, član
25. prof. **Radovan Kovačević**, direktor Instituta, član
26. ing. **Ljubiša Pašić**, sekretar SP Banja Luka, član
27. dr. **Ljubodrag Đinđić**, istaknuti privrednik, član
28. prof. dr. **Rajko Umčanić**, istaknuti privrednik, član
29. dr. **Predrag Majcen**, načelnik KBC Zvezdara, član
30. ing. **Svetlana Dašić**, sekretar SP Beograd, član
31. mr. **Vojvodić Anka**, sekretar u PKS, član
32. mr. **Snežana Šarbuš**, načelnik u SZP, član
33. **Aleksandra Ninković**, osnivač udruženja građana QC, član
34. dr. **Tomislav Trišović**, član odbora u PKS, član
35. dr. **Danica Čulafić**, načelnik u privatnoj Klinici, član

IZVRŠNI ODBOR

1. **Milan Božić**, predsednik
2. **Rada Kedža**, zam.pred
3. **Slavica Popović**, pom. pred.
4. **Biljana Zuber**, član
5. **Slava Zečević**, član

NADZORNI ODBOR

prof. **Lazar Bunović**, predsednik

1. **Zorica Tanasković**, član
2. **Nada Ivić**, član

Savetodavni odbor

1. **Nataša Ilić**, predsednik
2. **Dragutin Zelinović**, zam. pred.
3. **Bata Novaković**, član
4. **Pera Belić**, član
5. **Tanja Lisović**, član
6. **Đorđe Zuber**, član
7. **Mitar Boroje**, član
8. **Gaborović Rade**, član
9. **Borivoje Matić**, član
10. **Rade Anđelković**, član
11. **Slobodan Stojković**, član
12. **Aleksandar Henc**, član

NAJBOLJA TEHNOLOŠKA INOVACIJA 2011

Ministarstvo nauke tehnologije Republike Srpske u saradnji sa Ministarstvom prosvete i nauke Republike Srbije organizuje takmičenje "Najbolja tehnološka inovacija 2011" (NTI 2011).

**ОБРАЗАЦ ЗА ПРИЈАВУ
КАНДИДАТА ЗА ДОДЕЛУ НАГРАДЕ
ИЗ ФОНДАЦИЈЕ »МЛАДЕН СЕЛАК«**

I ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име и презиме _____
2. Датум и место рођења _____
3. Звање и степен образовања _____
4. Адреса организације у којој је запослен _____
5. Назив организације у којој је запослен _____
6. Адреса становања кандидата и телефон _____

II КРАТКА РАДНА БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА
(дати у прилогу овог обрасца, највише до једне куцане стране)

III ДОСАДАШЊА ДРУШТВЕНА ПРИЗНАЊА И НАГРАДЕ КАНДИДАТА

_____

_____

_____

IV ОПИС ИНОВАЦИЈЕ СА КОЈОМ КАНДИДАТ КОНКУРИШЕ ЗА НАГРАДУ (дати у прилогу овог обрасца, највише до једне куцане стране)

V ПРЕПОРУКЕ (у прилогу дати писмене подршке, навести имена и адресе лица и/или организација које дају подршку)

_____

_____

_____

Sl. 140. Prikupila članica Fondacije
- Katarina

MNOGI HIT
STAZOM,
UZ POBOŽNU
PESMU,
DA IZ SVETOG
HRAMA
NEBESIMA BRODI.
TO JE TOPLA
HIMNA,
I ZAHVALNOST
BOGU
NA VRNJAČKOJ
SLAVNOJ
SPASITELJSKOJ
VODI.

VOJISLAV J. ILIĆ ml.

VI ОРГАНИЗАЦИЈИ - ПРЕДЛАГАЧУ

1. Назив организације која предлаже кандидата _____
2. Адреса организације _____
3. Име и презиме одговорног лица _____
4. Телефон _____ Факс _____
5. Датум упућивања предлога _____

VII ДЕТАЉНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ РЕЗУЛТАТА ЗБОГ КОГА СЕ КАНДИДАТ ПРЕДЛАЖЕ ЗА ДОДЕЛУ НАГРАДЕ (дати у посебном прилогу уз овај образац, највише до једне куцане странице)

VIII ПРИЛОЗИ КОЈИ СЕ ДОСТАВЉАЈУ УЗ ОВАЈ ОБРАЗАЦ

- техничко-технолошка и економска документација којом се доказују технички и економски ефекти постигнути применом иновације
- потврда надлежног органа организације у којој је решење примењено
- пријаве патента, модела, узорка или жига Савезног завода за интелектуалну својину из 2001., 2002. или 2003. године
- потврда издата од надлежног органа организације којом се потврђује да је решење реализовано и примењено (када су у питању техничка унапређења)

Датум _____
Место _____

Потпис
кандидата/предлагача

***

***

***

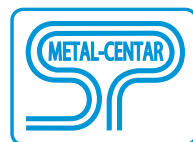
Najviše podataka o
Mihajlu Idvorskom Pupinu ima
MUZEJ VOJVODINE
Novi Sad

PUPIN: “Šta bi bilo od ljudi da se među njima nije nalazilo od početka njihovog postojanja, velikih naučnika i izumitelja, čija su učenja i izumi vodili čovečanstvo sve boljem i lepšem životu? Oni bi i danas lutali prašumama i pustinjama, tamanjeni glađu, boleštinama i divljim zverima. Upoznavanje dela velikih ljudi oplemenjuje dušu čoveka i daje mu podstrek da i on sam stvara nešto novo za dobro čovečanstva”.

TESLA: “Krajnji je cilj čovekov da potpuno ovlada materijalnim svetom i potčini prirodne sile ljudskim potrebama. To je težak zadatak izumitelja koga često ne shvataju i ne priznaju. Ali on zato nalazi ogromne naknade u zadovoljstvu koje u njemu budi stvaralački rad i u saznanju da pripada onom naročito povlašćenom krugu ljudi, bez kojih bi ljudski rod već davno iščeznuo u teškoj borbi sa nemilosrdnim silama prirode”.

PRETHODNA IZDANJA

www.metal-centar.rs

FOND MLADEN SELAK - MLADI PRONALAZAČ

Terazije 5, 11000 Beograd

Tel: 011 322 65 14

fondmladenselak@gmail.com